

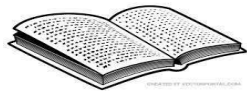
አማርኛ ቋንቋ

(እንደ አዩ መፍቻ)

የተማሪ መጽሐፍ

«ኒ» ይ

አራተኛ ክፍል

የደቡብ ብሔር ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ክልላዊ መንግስት ትምህርት ቢሮ

አማርኛ ቋንቋ
(እንደ አድ መፍቻ)
የተማሪ መጽሐፍ
አራተኛ ክፍል

የደቡብ ብሔር ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ክልላዊ መንግስት ትምህርት ቢሮ

አማርኛ ቋንቋ
(እንደ አፍ መፍቻ)
የተማሪ መጽሐፍ
፬ኛ ክፍል

የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ የትምህርት ሚኒስቴር
በአዲስ አበባ ከተማ ትምህርት ቢሮ ተዘጋጅቶ፤
በደቡብ ብሔር ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ክልላዊ መንግስት ትምህርት
ቢሮ እና በዲላ ትምህርት ኮሌጅ ተስማምቶ የተዘጋጀ

አስማምቶ አዘጋጆች፡-

1. ዳንኤል ኃይለ ኢየሱስ (MA)
2. ሕይወት ታምሩ (MA)
3. ሰለሞን ሰርካ (BA)

አርታዲ፡-

እንግዳወርቅ እንድርያስ

የደቡብ ክልል ትምህርት ቢሮ

ሰኔ 2014

የደቡብ ብሔር ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ክልላዊ መንግስት ትምህርት ቢሮ

ምዕራፍ አንድ (፩)	
የአካባቢ ጥበቃ	1
ምዕራፍ ሁለት (፪)	
የመንገድ ደህንነት.....	13
ምዕራፍ ሦስት (፫)	
መረዳዳት	6
ምዕራፍ አራት (፬)	
ሥርዓተ-ጾታ.....	3
ምዕራፍ አምስት (፭)	
ጉብኝት	2
ምዕራፍ ስድስት (፮)	
ስፖርት.....	14
ምዕራፍ ሰባት (፯)	
ውሃ	30
ምዕራፍ ስምንት (፰)	
መደራደር.....	7
ምዕራፍ ዘጠኝ (፱)	
መገናኛ ብዙኃን.....	21
ምዕራፍ አስር (፲)	
ንግድ	35
ዋቢ ጽሑፎች	12

መግቢያ

ይህ መጽሐፍ የ4ኛ ክፍል አማርኛ ቋንቋን እንደ አፍ መፍቻ ለሚማሩ ተማሪዎች የተዘጋጀ ነው። በዚህ መጽሐፍ የሚማሩ ተማሪዎች በቋንቋው በብቃት ማዳመጥ፣ መናገር፣ ማንበብና መጻፍ እንዲችሉ ለማድረግ ተሻሽሎ የተዘጋጀ የመጀመሪያ ቋንቋ ስርዓተ ትምህርት አካል ነው።

መጽሐፉ ሲዘጋጅ መነሻ ያደረገው ተማሪዎች ማዳመጥ፣ መናገር፣ ማንበብና መጻፍ እንዴት እንደሚማሩ ማለማመድ ላይ የተመሰረተ ነው።

ይህ መጽሐፍ የመጀመሪያ ቋንቋ ስርዓተ ትምህርት እና መርሃ ትምህርትን መሰረት አድርጎ የተዘጋጀ ሲሆን የሚከተሉትን መሰረታዊ መርሆዎች አካቷል።

1. ተማሪዎች ስዕሎችን በመመልከትና ተረቶችን ወይም ታሪኮችን በማዳመጥ የማዳመጥና የመናገር ክህሎቶችን ያዳብራሉ።
2. ተማሪዎች የሚነበብላቸውን ታሪክ ወይም ምንባብ በሚገባ በማዳመጥ፣ ያዳመጡትን ታሪክ ወይም ምንባብ በንግግርም ሆነ በፅሁፍ በግልፅ ቋንቋ መናገርና መጻፍ ይጠበቅባቸዋል። ይህንንም ለማድረግ ይችሉ ዘንድ በተከታታይና ተደጋጋሚ የመናገርና የመጻፍ ልምምድ ማድረግ አለባቸው።
3. ተማሪዎች ባዳመጡትና ባነበቡት ፅሁፍ ውስጥ አዳዲስ ቃላት ካሉ የሚወክሏቸውን ፍቺዎች በመጻፍ በተገቢው የቃላት አሰዳደር ስርዓት በመጠቀም ዓረፍተነገሮችን ይማራሉ።
4. ተማሪዎች በተለመዱና በአዳዲስ ቃላት የተመሰረቱ ዓረፍተነገሮችን ማንበብ ይጠበቅባቸዋል።
5. ተማሪዎች አዳዲስ ቃላትን ሲያዳምጡና ሲያነቡ የአዳዲስ ቃላትን ፍቺ አብረው መማር አለባቸው። በዚህም የሚያደምጡትንና የሚያነቡትን ሃሳብ ይረዳሉ። የቃላት እውቀታቸውንም በማሳደግ በንግግርና በፅሁፍ ሃሳባቸውን በአግባቡ ይገልጻሉ።
6. ተማሪዎች የተለያዩ ተረቶችን ወይም ታሪኮችንና ሌሎች ፅሁፎችን አንብበው መረዳት ይችሉ ዘንድ የአንብቦ መረዳት ተግባራትን በተደጋጋሚ በመስራት ማዳበር ይጠበቅባቸዋል።

ምክር ለወላጆች

ውድ የተማሪ ወላጅ ወይም አሳዳጊ ልጆቻችን የቋንቋ ትምህርቱን በአግባቡ ይገነዘቡ ዘንድ የመምህራን እና የእርስዎ ጥምር እገዛ ያስፈልጋል። ስለሆነም ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ተግባራት ከግንዛቤ በማስገባት በቤትዎ ውስጥ ልጅዎን ያግዙ።

1. ለልጆቻዎ የተለያዩ ታሪኮችን፣ ተረቶችን . . .ይንገሯቸው /ያንብቡላቸው (እንዲያነቡ አስፈላጊውን ምቹ ሁኔታ ይፍጠሩላቸው)።
2. ለልጆቻዎ የንገሯቸውን /ያንብቡላቸውን ታሪክ/ ተረት ልጆቻዎ መልሰው እንዲተርኩ/ እንዲናገሩ ያበረታቷቸው።
3. በተማሪ መጽሐፍ ላይ የቀረቡትን ምንጣቦችንና ተግባራትን በየጊዜው እየተከታተሉ ያሰሯቸው (ያስረዷቸው)።
4. ልጆቻዎ በራሳቸው ተነሳሽነት የተለያዩ ፅሁፎችን እንዲያዳምጡ፣ እንዲናገሩ፣ እንዲያነቡና እንዲፅፉ ያበረታቷቸው።
5. መምህራቸው በቤታቸው ተዘጋጅተው እንዲመጡ እና በተግባር እንዲያሳዩ የሚሰጣቸውን ተግባራዊ ክንውን መተግበሪያ የሚሆኑ ቁሳቁሶች ለልጆቻዎ በማሟላት የወላጅነት ግዴታዎን ይወጡ።

ምዕራፍ አንድ (፩)

የአካባቢ ጥበቃ

ከዚህ ምዕራፍ መጠናቀቅ በኋላ ተማሪዎች፡-

- የሚነበብላችሁን ምንባብ በማዳመጥ መልዕክቱን ትናገራላችሁ።
- የቀረበላችሁን ምንባብ በማንበብ ዋና ሃሳቡን ትለያላችሁ።
- ለቃላት አውዳዊና ፍካሬያዊ ፍች ትሰጣላችሁ።
- አያያዥ ቃል በመጠቀም ዓረፍተ ነገር ትጽፋላችሁ።

ክፍለ ትምህርት አንድ

ማዳመጥ

አረንጓዴ ተክሎች

ቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች

- ሀ. ከላይ የቀረበው የምንባብ ርዕስ ስለምን ጉዳይ የሚያነሳ ይመስላችኋል?
- ለ. ፎቶውን በማየት የተረዳችሁትን ግለጹ?
- ሐ. አረንጓዴ ተክሎች የምንላቸው ምን ዓይነት ተክሎች ናቸው?

ሀ. "አረንጓዴ ተክሎች በሚል ርዕስ የተዘጋጀውን ምንባብ ካዳመጣችሁ በኋላ ለሚከተሉት ጥያቄዎች በቃላትሁ መልስ ሰጡ።

1. የአረንጓዴ ተክሎችን ጥቅም ዘርዝሩ።
2. አረንጓዴ ተክሎች ከሚባሉት ውስጥ አምስቱን ጥቀሱ።
3. የአረንጓዴ ዕፀዎትና የሰዎች ትስስር በምንድነው?
4. ምንባቡ የሚያስተላልፈው መልእክት ምንድነው?
5. አረንጓዴ ተክሎችን ማጥፋት የሚያስከትለውን ጉዳት ዘርዝሩ?

ክፍለ ትምህርት ሁለት

ቃላት

ለ. "አረንጓዴ ተክሎች" በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሠረት በ "ሀ" ስር ለተዘረዘሩት ቃላት ከ"ለ" ስር ተመሳሳይቸውን በመምረጥ አዛምዱ።

"ሀ"	"ለ"
1. የተሸፈነ	ሀ. ድርሻ
2. አረንጓዴ	ለ. ለምለም
3. እንዳይከሰት	ሐ. እንዳያጋጥም
4. ተሳስረው	መ. ተያይዘው
5. ሚና	ሠ. የተሞላ

ጽሕፈት

ሐ. የሚከተሉትን ቃላት በመጠቀም ዓረፍተ ነገሮችን መስርቱ።

1. ፍራፍሬ
2. ደን
3. አየር
4. ማገዝ
5. መኖር

ክፍለ ትምህርት ሦስት

ቃላት

ሀ. በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት በምሳሌው መሠረት አውዳዊ ፍቻቸውን ጻፉ።

- ምሳሌ፡- 1. ዛሬ ጠዋት ትኩስ ሻይ ጠጣሁ። የሚያቃጥል
2. የልጁ ጉልበት ገና ትኩስ ነው። አፍላ፣ ጠንካራ

1. ሉፓክ ዕቁብ ጣለ።
2. ሉፓክ ቦርሳውን ጣለ።
3. ሉፓክ ራሱን ጣለ።
4. በሁለቱ ጓደኛዎች ጠብ ምክንያት የክፍላችን ሰላም ደፈረሰ።
5. ዝናቡ ከመጠን በላይ ስለዘነበ ወንዙ ደፈረሰ።

ለ. በምሳሌው መሠረት ለሚከተሉት ቃላት እማራያዊ (ቀጥተኛ) እና ፍካሬያዊ ፍቻቸውን ጻፉ።

ምሳሌ፦

ቃል	ቀጥተኛ ፍቻ	ፍካሬያዊ ፍቻ
ንብ	ማር የምትሠራ በራሪ ነፍሳት	ታታሪ

ተ.ቁ	ቃል	ቀጥተኛ ፍቻ	ፍካሬያዊ ፍቻ
1	አንበሳ		
2	ምላጭ		
3	እባብ		
4	ቆቅ		
5	መሰላል		
6	በግ		

ክፍለ ትምህርት አራት

ሰዋስው

አያያዥ ቃላት

አያያዥ ቃላት የምንላቸው ቃልን ከቃል ፣ ሐረግን ከሐረግ ፣ ዓረፍተ ነገርን ከዓረፍተ ነገር በማያያዝ አንድን ሐሳብ ከሌላ ሐሳብ ጋር በማዋሀድ የሐሳብ ፍሰቱ የተጠበቀ እንዲሆን የሚያገለግሉ ናቸው። አያያዥ ቃላት ከምንላቸው ውስጥም፦ ስለዚህ፣ ነገር ግን፣ በመሆኑም፣ ይሁን እንጂ፣ የሆነው ሆኖ፣ ምክንያቱም፣ ስለሆነም፣ . . . ይገኙበታል።

ምሳሌ፦ ሀ. ደቡብ ውስጥ ብዙ የሚጎበኙ ቦታዎች አሉ።

ለ. አይካ አንዱንም አልጎበኘም።

ደቡብ ውስጥ ብዙ የሚጎበኙ ቦታዎች አሉ፤ ይሁን እንጂ አይካ አንዱንም አልጎበኘም።

ሀ. ኡፋይሴ ዘወትር ታነባለች ።

ለ. ኡፋይሴ ጥሩ ውጤት አመጣች።

ኡፋይሴ ዘወትር ታነባለች፤ በመሆኑም ጥሩ ውጤት አምጥታለች።

ሀ. በምሳሌው መሠረት በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ያሉትን አያያዥ ቃላት በመለየት ጻፉ።

ዓረፍተ ነገር	አያያዥ
ምሳሌ፡- ነገ ወይም ከነገ ወዲያ አማርኛ ፈተና እንፈተናለን።	<u>ወይም</u>
1. እናቴ መጽሐፍ እና ቦርሳ ገዛችልኝ። 2. ጎበዝ ነኝ ሆኖም በርትቴ አጠናለሁ። 3. አያቴ ዛሬ ወይም ነገ ትመጣለች። 4. ሰሚራ ብዙ ጊዜ ማጥናት እና መጫወት ትወዳለች። 5. ብሩክ እና ጓደኞቹ ወደ ትምህርት ቤት ሄዱ።	

ለ. የሚከተሉትን አያያዥ ቃላት በመጠቀም ዓረፍተ ነገር ጻፉ።

1. ነገር ግን	4. በመሆኑም
2. ስለዚህ	5. ስለሆነም
3. ምክንያቱም	

ሐ. የሚከተሉትን ነጠላ ዓረፍተ ነገሮች አያያዥ ቃላትን በመጠቀም ወደ ውስብስብ ዓረፍተ ነገር በመቀየር ጻፉ።

1. ሔኖክ ቁርሱን በላ።
 ሔኖክ የተመገበው ምግብ አልተስማማውም።
2. ሸጊቱ ገበያ ሄደች።
 ሸጊቱ ብርቱካን ገዛች።
3. የሒሳብ ትምህርት ይክብደኛል።
 የሒሳብ ትምህርት ከማጥናት አልቆጠብም።
4. ሐያት ከክፍሏ አንደኛ ወጣች።
 ሐያት ተሸላሚ ሆነች።

ቃላት

ለ. ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ጻፉ።

1. ለምለም	4. መውሰድ
2. መትከል	5. ሰጪ
3. ጥቅም	6. ሙቀት

ሐ. ቀጥሎ በቀረበው ምሳሌ መሠረት አያያዥ ቃላትን በመጠቀም ዓረፍተ ነገር መስርቱ።

ምሳሌ፡- እና

ደንባሬ እና አመርጋ ንደኛሞች ናቸው።

ወይም	እስከ	እና
ስለዚህ	ነገር ግን	ግን

ክፍለ ትምህርት አምስት

ንባብ

ሎረንሶ እና እኒቾ

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

ሀ. ከላይ የቀረበው የምንባብ ርዕስ ስለምን ጉዳይ የሚያነሳ ይመስላችኋል?

ለ. ምስሉን በማየት የተረዳችሁትን ግለጹ?

ሐ. የክፍላችሁን ንጽህና ለመጠበቅ ምን ታደርጋላችሁ?

መ. በትምህርት ቤታችሁ ውስጥ ከሚገኙ ክበባት መካከል በየትኛው ክብብ ትሳተፋላችሁ?

ሎረንሶ እና እኒቾ የአራተኛ ክፍል ተማሪዎች ናቸው። ሁለቱ ተማሪዎች ጓደኛዎች ሲሆኑ በትምህርት ቤታቸው ካሉት ክበቦች መካከል የአካባቢ ጥበቃ ክብብ አባላት ናቸው። ሎረንሶ እና እኒቾ በዕቅዳቸው መሠረት በአካባቢ ጥበቃ ክብብ ከሌሎች ተማሪዎች ጋር በመረዳዳት በዓመት ውስጥ ብዙ ተግባራትን አከናውነዋል።

የክፍል ጽዳትን መጠበቅና የትምህርት ቤቱን ግቢ ማስዋብ ከተግባራቱ ዋና ዋናዎቹ ናቸው። ከዚህም ባሻገር ከትምህርት ቤት ውጪም በተለያዩ የአካባቢ ጽዳቶች ላይ መሳተፍ የክበቡ ዓብይ ተግባር ነው። ሎረንሶ እና እኒቾ በክበቡ ተግባራት ላይ በመሳተፍ የሥራ ድርሻቸውን ይወጣሉ። እኒቾ በክበቡ ተጠሪነት፣ ሎረንሶ ደግሞ በክበቡ ፀሐፊነት ያገለግላሉ። ሁለቱም የክበቡን አባላት የማስተባበር ልዩ ተሰጥኦ አላቸው። ክበቡን የሚመሩና የሚያስተባብሩ መምህሮችም ከተማሪዎቹ ጋር በመሆን ዓመታዊ ዕቅዶችን ይነድፋሉ።

በዚህም መሠረት ዘወትር አርብ የአካባቢ ጥበቃ ክብብ አባላት የክፍል ዕዳት ተግባራትን የሚያከናውኑበት ቀን ነው። እነ እኒቾ የእለቱን ትምህርት ከተማሩ በኋላ በዕቅዳቸው መሠረት የመማሪያ ክፍላቸውን ለማዕዳት ተዘጋጁ። በዚህ የዕዳት ቀን የክበቡ አባላት ብቻ ሳይሆኑ ሌሎችም የትምህርት ቤቱ ተማሪዎች በመረዳዳትና በመተሳሰብ በዕዳቱ ተግባር ላይ ይሳተፋሉ። ይህ የሃምንቱ የክፍል የዕዳት ቀን ከሌሎቹ የዕዳት ቀናት ይለያል። በሌሎቹ ቀናት ተማሪዎች በየተራ ክፍላቸውን በመጥረግና ቆሻሻዎችን በተዘጋጀላቸው ቦታ በመድፋት ያፀዳሉ።

- ሀ. የእነ ሎረንሶ እና እኒቾ ክብብ ዓብይ ተግባር ምንድን ነው?
- ለ. በመቀጠል ሎረንሶ እና እኒቾ ከጓደኞቻቸው ጋር በመሆን ምን የሚያከናውኑ ይመስላችኋል?

በዚህ የዕዳት ቀን ተማሪዎቹ ክፍሎቻቸውን መጥረግ ብቻ ሳይሆን የክፍሎችን ግድግዳዎች አጸዱ። መስታወቶችን ወለወሉ። ቆሻሻዎችንም በመሰብሰብ ከመምህሮቻቸው ጋር በመሆን በተገቢው መንገድ አስወገዱ። በዚህ ዓይነት ሁሉም የመማሪያ ክፍሎች መስታወቶች፣ ግድግዳዎችና ወለሎች በሚገባ ፀዱ። ወንበሮችና ጠረጴዛዎችም በደንብ እየተደረደሩ ተወለወሉ። በግድግዳዎችና በመስታወቶች ዙሪያ የነበ የሸረረት ድርና አባራ ተራገፈ።

ተማሪዎቹ በሠሯቸው ተግባራት በጣም ተደሰቱ። ርስ በርስ በመረዳዳት በአጭር ጊዜ ውስጥ ብዙ ተግባራትን በማከናወናቸው ለሌሎች ክብብ አባላት አርዳያነታቸውን አስመሰክሩ። ከዚያም የሳምንቱ የትምህርት ቀን ማብቂያ በመሆኑ ሰኞ ለመገናኘት የስንብት ሰላምታ ተለዋውጠው ተለያዩ።

(በትምህርት ሚኒስቴር እና በአማራ ብሄራዊ ክልላዊ መንግሥት ትምህርት ቢሮ የጋራ ትብብር፣ በ2009 ዓ.ም፣ አጋኾ መጽሀፍ፣ ለንባብ ትምህርት እንዲያመች ተስማምቶ የቀረበ።)

ሀ. "ሎረንሶ እና እኒቾ" በሚል ርዕስ በቀረበላችሁ ምንባብ መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃል መልሱ።

1. ሎረንሶ እና እኒቾ የስንተኛ ክፍል ተማሪዎች ናቸው?
2. ሎረንሶ እና እኒቾ በትምህርት ቤታቸው የሚሳተፉበት ክብብ ምን ይባላል?
3. ተማሪዎቹ የሚያጸዷቸውን ስፍራዎች ዘርዝሩ?
4. ተማሪዎቹ በሌሎች ቀናት የክፍላቸውን ንጽህና እንዴት ይጠብቃሉ?
5. እናንተስ ከአሁን በኋላ በትምህርት ቤታችሁ እና በአካባቢያችሁ ምን ለማድረግ አሰባችኋል?

ክፍለ ትምህርት ስድስት

ጽሕፈት

ለ. "ሎረንሶ እና እኒቾ" በሚል ርዕስ ከቀረበላችሁ ምንባብ ውስጥ ዋና መልዕክቱን በራሳችሁ አገላለጽ በአራት ዓረፍተነገሮች ጻፉ።

ቃላት

ሐ. ባነበባችሁት ምንባብ መሠረት ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ ፍች ጻፉ።

1. አርዓያ	5. ስፍራ
2. መሰብሰብ	6. ማብቂያ
3. ማስዋብ	7. ተለዋወጡ
4. ዓቢይ	8. በተገቢው

ክፍለ ትምህርት ሰባት

ሰዋስው

የዓረፍተነገር ምንነት

ዓረፍተ ነገር ማለት የተሟላ መልዕክት ማስተላለፍ የሚችል እና በስርዓት የተደረደሩ ቃላት ስብስብ ነው።

ምሳሌ፡-

ሀ. የአማርኛ ጽሁፎችን በሚገባ አነባለሁ። (ይህ ዓረፍተ ነገር ነው ምክንያቱም ቃላቱ በትክክለኛው ቅደም ተከተል ተደርድረዋል፤ ሙሉ ሃሳብም ተላልፏል።)

ለ. እህቴ ጽሁፍ። (ይህ ዓረፍተ ነገር አይደለም ምክንያቱም ሃሳቡ አልተሟላም።)

ሐ. የዚህ ክፍል ተማሪዎች ጎበዞች ናቸው። (ይህ ዓረፍተ ነገር ነው ምክንያቱም ቃላቱ በትክክለኛው ቅደም ተከተል ተደርድረዋል፤ ሙሉ ሃሳብም ተላልፏል።)

ሀ. የሚከተሉት ጽሁፎች ዓረፍተ ነገር መሆናቸውን ወይንም ዓረፍተ ነገር አለመሆናቸውን በመለየት ጻፉ።

1. ርስ በርስ መረዳዳት የሚያኮራ ባህል ነው።
2. የአድዋ ድል በዓል 125ኛ ዓመት።
3. ባህላዊ ልብሶቻችን የማንነታችን መገለጫዎች ናቸው።
4. ሕጻናትን ለጉልበት ብዝበዛ መዳረግ።
5. በደቡብ ክልል ውስጥ በርካታ ብሔረሰቦች በአንድነት ይኖራሉ።
6. ግብር መገበር የዜግነት።

ክፍለ ትምህርት ስምንት

የዓረፍተነገር ዓይነቶች

ዓረፍተ ነገሮች በውስጣቸው ከሚይዙት ግስ ብዛት አኳያ በሁለት ምድብ ይከፈላሉ ። እነሱም ነጠላ ዓረፍተነገር እና ዉስብስብ ዓረፍተነገር ናቸው።

1. **ነጠላ ዓረፍተነገር**:- የሚባለው ዓረፍተ ነገሩ አንድ ግስ ብቻ በውስጡ የያዘ የዓረፍተ ነገር ዓይነት ነው።

- ምሳሌ:-**
- ሀ. ኮሮና ቫይረስ በአለም ላይ ተሰራጨ ።
 - ለ. ሃያት ወደ ትምህርት ቤት ሄደች ።
 - ሐ. ሜሮን መፅሐፍ ገዛች ።

2. **ውስብስብ ዓረፍተ ነገር**:- የሚባለው ደግሞ በዓረፍተ ነገሩ ዉስጥ ሁለት ወይም ከሁለት በላይ የሆኑ ግሶችን የያዘ የዓረፍተነገር ዓይነት ነው ።

- ምሳሌ:-**
- ሀ. ኤች.አይ.ቪ ኤድስ ተላላፊ በሽታ ስለሆነ መጠንቀቅ አለብን።
 - ለ. አመርጋ ኪስ መጫወት ቢችልም ብስክሌት ግን መንዳት አይችልም።
 - ሐ. ደራርቱ መጽሀፍ ገዝታ ለወንድሟ ሰጠችው።

ለ. የሚከተሉትን ዓረፍተ ነገሮች ነጠላ ዓረፍተ ነገር ወይም ውስብስብ ዓረፍተ ነገር መሆናቸውን በመለየት ጻፉ።

1. ምግብ ብዙ ዓይነት ስለሆነ ወዲያው ጠገብኩ።
2. ዘወትር አካባቢያችንን እናጸዳለን።
3. በርትታ ስለአጠናች ጥሩ ውጤት አስመዘገበች።
4. ቁቱ እርሳሷን ሳትይዝ ትምህርት ቤት ሄዳለች።
5. ላምቤቦ በጠዋት ወደ ትምህርት ቤት ሄደ።
6. ሀገሪን ከልቤ እወዳለሁ።

ሐ. አያያዥ ቃላትን በመጠቀም ሦስት ዓረፍተ ነገሮችን መስርቱ።

ምሳሌ፡- እኔ እና ጓደኛዬ በጋራ እናጠናለን።

መ. የሚከተሉትን መስተዋድዶች በክፍት ቦታው ላይ በማስገባት ዓረፍተነገሩን አሟሉ።

እየ	ስለ	በ	ከ
----	----	---	---

1. አይካ ብዙ ጊዜ _____ ሚያነብ ጥሩ ውጤት አስመዘገበ።
2. በጠዋት መነሳት _____ ፈለኩ እንቅልፍ ይጥለኛል።
3. ዛሬ አባቴ _____ መጣ መዝናኛ ቦታ ይወስደኛል።
4. መንገዱ ስለማይመች _____ መኪና አንሄድም።

የምዕራፍ አንድ የክለሳ ጥያቄዎች

1. የቃላት አውዳዊ እና ፍካሬዊ ፍች ማለት ምን ማለት ነው? በምሳሌ አብራሩ?
2. አምስት መስተዋድዶችን ጻፉ።
3. - ስለዚህ
 - ቢሆንም
 - ነገር ግን ለሚሉት አያያዥ ቃላት ዓረፍተ ነገሮችን መስርቱ።
4. - ማገዝ
 - ልምላሜ
 - መጠን
 - ፅቅድ ለሚሉት ቃላት ተመሳሳይ ፍቻቸውን ስጡ።
5. - ማስዋብ
 - መገዳት
 - ማብቂያ ለሚሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ስጡ።
6. - ቋንጣ
 - ዱባ ለሚሉት ቃላት ቀጥተኛ እና ፍካሬያዊ ፍቺ ስጡ።
7. ነጠላ እና ውስብስብ ዓፍተ ነገሮችን ጻፉ።

ምዕራፍ ሁለት (፪)

የመንገድ ደህንነት

ከዚህ ምዕራፍ መጠናቀቅ በኋላ ተማሪዎች፡-

- መንገድ ላይ የሚደረጉ ጥንቃቄዎችን ትናገራላችሁ።
- የትራፊክ አደጋ የሚደርስበትን መንገድ ታብራራላችሁ።
- ለቃላት ተመሳሳይና ተቃራኒ ፍቺ ትሰጣላችሁ ።
- አያያዥ ቃላትን በመጠቀም አረፍተገገር ትመሰርታላችሁ።

ክፍለ ትምህርት አንድ

ማዳመጥ

"የመንገድ ላይ ጥንቃቄ"

ቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች

- ሀ. ከላይ የቀረበው ርዕስ ስለምን ጉዳይ የሚያነሳ ይመስላችኋል?
- ለ. ፎቶዎቹን በማየት የተረዳችሁትን ግለጹ?
- ሐ. የመንገድ ላይ ጥንቃቄ ማለት ምን ማለት ነው?
- መ. ስለመንገድ አጠቃቀም የምታውቁትን ግለጹ?

አንብቦ መረዳት

- ሀ. "የመንገድ ላይ ጥንቃቄ" በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃላችሁ መልሱ።
 1. የአስፓልት መንገድ ስንሻገር ማቋረጥ ያለብን በምን ዓይነት ቦታ ላይ ነው?
 2. አረንጓዴ መብራት ሲበራ ተራው የማን ነው ?
 3. ቀይ መብራት ሲበራ ተራው የማን ነው ?
 4. በመንገድ ላይ ስንንዝ የትኛውን አቅጣጫ መከተል አለብን? ለምን?
- ለ. ከዚህ በታች ለቀረቡ ጥያቄዎች በምንባቡ መሠረት እውነት ወይም ሀሰት በማለት መልሱ።
 1. መንገድ ስናቋርጥ ግራና ቀኝ መመልከት አግባብ አይደለም።
 2. አሽከርካሪዎች ሁልጊዜ ለእግረኞች ቅድሚያ መስጠት አለባቸው።
 3. መንገድ ስንንዝ ለእግረኞች ብቻ ተብሎ በተዘጋጀ መንገድ መሄድ ተገቢ ነው።
 4. ሾፌሮች በፍጥነትና ጠጥተው ቢያሽከረክሩ ምንም ዓይነት ጉዳት አይደርስባቸውም።

ክፍለ ትምህርት ሁለት

ቃላት

ሀ. "የመንገድ ላይ ጥንቃቄ" በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሠረት ለሚከተሉት ቃላት ቀጥተኛ ፍች ጻፉ።

1. አግረኞች	3. መጠቀም	5. ጥንቃቄ
2. አያሌ	4. ማቋረጥ	6. በትኩረት

ለ. በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት ዐውዳዊ ፍች ስጡ።

1. የመንገዱን ግራ ጠርዝ ይዞ መንዝ ይገባል።
2. የመኪና መንገድ ለማቋረጥ የሚወሰዱ ጥንቃቄዎች አሉ።
3. አሽከርካሪዎች ለአግረኞች ቅድሚያ መስጠት አለባቸው።
4. አግረኞች ለአግረኛ ተብሎ የተዘጋጀ መንገድ መጠቀም አለባቸው።
5. የመንገዱን ግራና ቀኝ መቃኘት አስፈላጊ ነው።

ሐ. በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት ተመሳሳይ ፍች ስጡ።

1. በመንገድ ላይ ስንሄድ መሮጥ የለብንም።
2. በአከባቢያችን በርካታ ተሽከርካሪዎች አሉ።
3. በሳምንት አንድ ቀን ሽርሽር እሄዳለሁ።
4. አሽከርካሪዎች ለአግረኞች ቅድሚያ መስጠት አለባቸው።
5. የመንገድ ላይ አደጋዎች አሳሳቢ ሆነዋል።

ክፍለ ትምህርት ሦስት

ጽሕፈት

ሀ. "የመንገድ ላይ ጥንቃቄ" በሚል ርዕስ ካዳመጣቸውት ምንባብ የተረዳችሁትን ሐሳብ በአራት ዓረፍተ ነገር ጻፉ።

ለ. ለሚከተሉት ዝርዝር ሐሳቦች በምሳሌው መሠረት መልስ መሆን የሚችሉ ቃላትን ለመመስረት በተሰጠው የአቅጣጫ መጠቀሚያ መሠረት አንዳአንድ ፊደላትን ወደ ጎን እና ወደታች በመልስ መስጫ ሳጥኑ ውስጥ ጻፉ።

ወደ ጎን

ቁጥር	መግለጫ
1	ለአገር እና ለወገን መልካም ተግባርን ያከናወነ ሰው፤
3	አበባ የምትቀስም እና በታታሪነት የምትጠቀስ ነፍሳት፤
4	ከአንድ ወጥ ድንጋይ ተፈልፍሎ የተሠራ የአገራችን ጥንታዊ ሃውልት፤
7	ከመሬት ውስጥ የሚገኝ የዕፀዋት ክፍል፤
8	ንጽህናን ለመጠበቂያነት የሚያገለግል አረፋ ያለው ጠጣር ቁስ፤
9	በምንተኛበት ጊዜ ለጭንቅላት መደገፊያነት የሚያገለግል፤

ወደ ታች

ቁጥር	መግለጫ
2	ግንብ የመገንባት ሙያ ያለው ሰው፤
4	የእናት ወይም የአባት እህት ፤
5	ባለስድስት አውታር ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያ፤
6	በአንድ በኩል የተሰረዘረና የተለያዩ ነገሮች ተጨምረውበት የሚወቀጥበት የቤት ዕቃ፤
10	በሁለቱም እግሮቻችን በማስገባት እግሮቻችንን በሙሉ የሚሸፍን የልብስ ዓይነት፤

የመልስ መስጫ ሳጥን

1	ምሳሌ		4 ኢ	5	10 ሱ		
	2 ግ					8	6 ሙ
	3 ን						
	በ		7				
	ኛ		9		ስ		

ክፍለ ትምህርት አራት

ንባብ

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

- ሀ. አሽከርካርዎች ቅድሚያ መስጠት ያለባቸው ለማን ነው? ለምን?
- ለ. የትራፊክ አደጋ በምን ምክንያት የሚደርስ ይመስላችኋል?

የሾፌሩ ታሪክ

የ389መት ጎልማሳ ነኝ። ድፍን አስር አመታትን በታክሲ ሾፌርነት አገልግያለሁ። ተወልጄ ያደኩት በዲላ ከተማ ነው። የአንደኛና የሁለተኛ ደረጃ ትምህርቴን በዚሁ በዲላ ከተማ በሚገኙ ትምህርት ቤቶች ተምራለሁ። በትምህርቴ በጣም ጎበዝ ባልባልም ከሠነፎች ተርታ የምመደብ አልነበርኩም። ለቤተሰቦቼ ብቸኛ ልጃቸው ነኝ። የቤተሰቦቼ ኑሮ ከእጅ ወደ አፍ ስለነበር ኑሯችንን ለማሻሻል በማሰብ መንጃ ፈቃድ አውጥቼ በታክሲ ሾፌርነት እየሠራሁ የራሴንና የቤተሰቤን ገቢ መደጎም ጀመርኩ።

ሥራዬ የታክሲ ሾፌር በመሆኑ በየቀኑ ከበርካታ ሰዎች ጋር የመተዋወቅ እድል ፈጠረልኝ። ጊዜየን ባግባቡ ስለምጠቀም ጥሩ ገቢ ማግኘት ቻልኩ። ከተወሰነ ጊዜ በኋላ ግን የተለያዩ ሱሶችን መላመድ ጀመርኩ። ጫት መቃምን እና አልኮል መጠጣትን ቋሚ ሥራዬ በማድረግ ወደ ቤት በጊዜ መግባትን አቆምኩ። አንድ ቀን ግን እንደተለመደው ከሥራ መልስ ወደ መጠጥ ቤት ስገባ የልጅነት የትምህርት

ቤት ጓደኛዬን ሲጠጣ አገኘሁት። ከጓደኛዬ ጋር የተገናኘሁት ከረጅም ጊዜ በኋላ ስለሆነ ሞቅ ያለ ሰላምታ ተለዋወጥንና አብረን መጠጣት ጀመርን። እየጠጣን ካመሸን በኋላ ጓደኛዬን ቤቱ ለማድረስ ታክሲዬን አስነስቼ ከመጠን በላይ በሆነ ፍጥነት እየነዳሁ ጉዞአችንን ቀጠልን። አንዳንዴም እየሳቅንና ሙዚቃ እያዳመጥን ስንሄድ በድንገት ከቆመ ገልባጭ መኪና ጋር ተላተምን።

- 1. ከዚህ በኋላ ምን የሚፈጠር ይመስላችኋል?
- 2. ጠጥቶ መንዳት ተገቢ ነው ወይስ አይደለም? ለምን?

ከወር በኋላ ራሴን በወላይታ ክርስቲያን ሆስፒታል ቀዶ ጥገና ክፍል ውስጥ አገኘሁት። እንደ ነቃሁ የጓደኛዬ ሕይወት ላይመለስ እስከ ወዲያኛው ማሸለቡን ነገሩኝ። እኔም የቀኝ የሰውነት ክፍሌን ማንቀሳቀስ አቅቶኝ የአልጋ ቁራኛ ሆኜ ቀረሁ።

ጠጥቼ በማሽከርከሬ እና የትራፊክ ሕጎችን ባለማክበሬ ለወላጆቼ ተጨማሪ ሽክም ሆንኩ። በየቀኑ እንደ እኔ የትራፊክ ደንብን ባለማክበርና ጠጥቶ በማሽከርከር የሚጠፋውን የሰው ሕይወት፣ የአካል ጉዳት እና የንብረት ውድመት ሳስብ ከፍተኛ ጥፋተኝነት ይሰማኛል። አሽከርካሪዎችም ጉዳት ከመድረሱ በፊት ጥንቃቄ እንድታደርጉ፣ ከእኔ ተማሩ! እላለሁ።

ሀ. "የሾፌሩ ታሪክ" በሚል ርዕስ በቀረበው ምንባብ መሠረት ለሚከተሉት ጥያቄዎች በቃል መልስ ሰጡ።

- 1. ባለታሪኩ ስንት ዓመቱ ነው?
- 2. ባለታሪኩ የምን ሾፌር ነበር?
- 3. አደጋው በደረሰበት ወቅት የሾፌሩ ጓደኛ የተቀመጠው በየት አቅጣጫ ነበር? ለምን?
- 4. የባለታሪኩ የኑሮ ደረጃ በምን ዓይነት ሁኔታ ቀጠለ?
- 5. በምንባቡ መሠረት ሾፌሩ የመኪና አደጋ የደረሰበት ለምን ይመስላችኋል?

ክፍለ ትምህርት አምስት

ቃላት

ሀ. በምንባቡ መሠረት በ" ሀ" ረድፍ ለተዘረዘሩት ቃላት ተመሳሳይቸውን ከ"ለ" ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

"ሀ"	"ለ"
1. መደጎም	ሀ. ሳይታሰብ
2. በርካታ	ለ. መርዳት
3. በድንገት	ሐ. ረድፍ (ምድብ)
4. ተላተምን	መ. ብዙ
5. ተርታ	ሠ. ተጋጨን

ለ. ቀጥሎ ከምንባቡ ለወጡ ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ጻፉ።

1. አሳዛኝ	3. ዝቅተኛ	5. መጥፎ
2. መቀነስ	4. ጎበዝ	6. ገቢ

ክፍለ ትምህርት ስድስት

መናገር

ሀ. መምህራችሁ በሚሰጧችሁ የመወያያ ርዕስ መሠረት በመወያየት ለክፍል ጓደኞቻችሁ የውይይታችሁን ሐሳብ አካፍሉ።

አቀላጥፎ ማንበብ

አንበሳ

አንበሳ በድመት ዘር ውስጥ ካሉት እንስሳት ግርማ ሞገስ ያለው፣ ኃይለኛና አስፈሪ ከሩቅ ሲመለከቱት ደስ የሚል አውሬ ነው። ቁመቱ እስከ አንድ ሜትር፣ ርዝመቱ (ጅራቱን ሳይጨምር) ሁለት ሜትር ይደርሳል። ክብደቱ እስከ 236 ኪሎ ግራም ይመዘናል። ሆዱ ላይ ትንሽ ነጣ ከማለቱ በቀር ጸጉሩ ወርቃማ ቢጫ ነው። ሲያረጅ

ጎፈሩ ይጠቁራል። ጅራቱ ረጅም፣ ጭራው አጭርና ጥቁር ነው። ሴቷ አንበሳ ከወንዱ አነስ ብላ ዘለግ ያለች ነች፤ ጎፈር የላትም። የአንበሳ የእርግዝና ወቅት አራት ወር ሲሆን በአንድ ጊዜ ከ2 እስከ 4 ደቦሎችን ትወልዳለች። አንበሳ እስከ 25 ዓመት እድሜ ይኖራል።

(ለማ ጉያ፣1995፣ ያላስተማሪ የሥዕል ትምህርት መማሪያ፣ ገጽ 84፣ ለንባብ ትምህር እንዲያመች ተደርጎ የቀረበ)

ለ. ከላይ ካነበባችሁት ምንባብ ውስጥ የተረዳችሁትን መልእክት ለክፍል ጓደኞቻችሁ በቃላትሁ ተናገሩ።

ክፍለ ትምህርት ሰባት

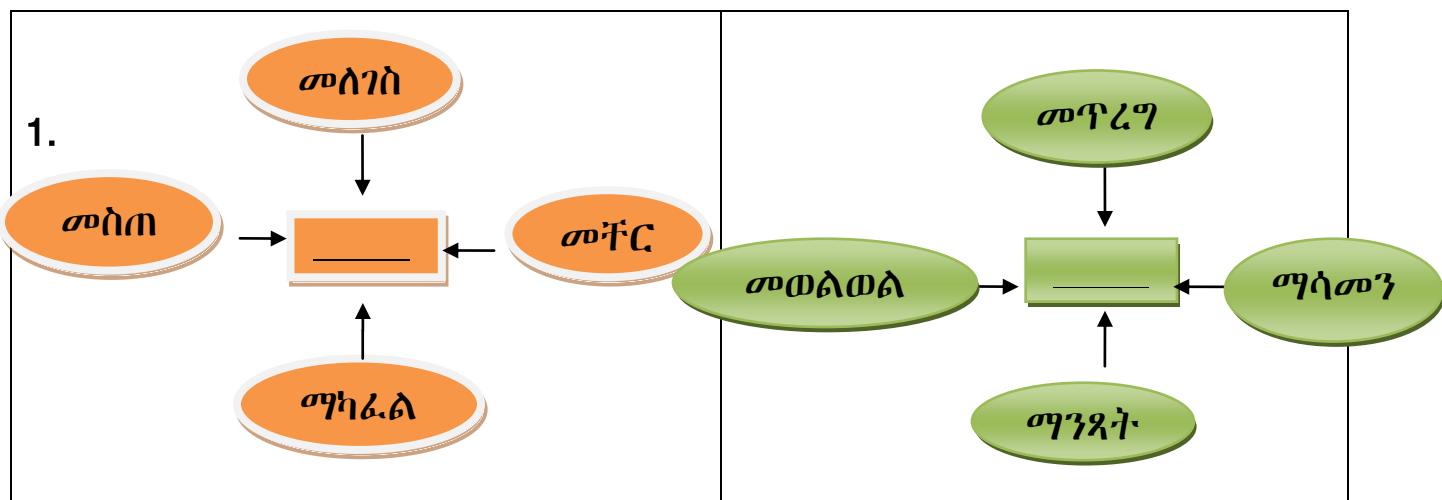
ቃላት

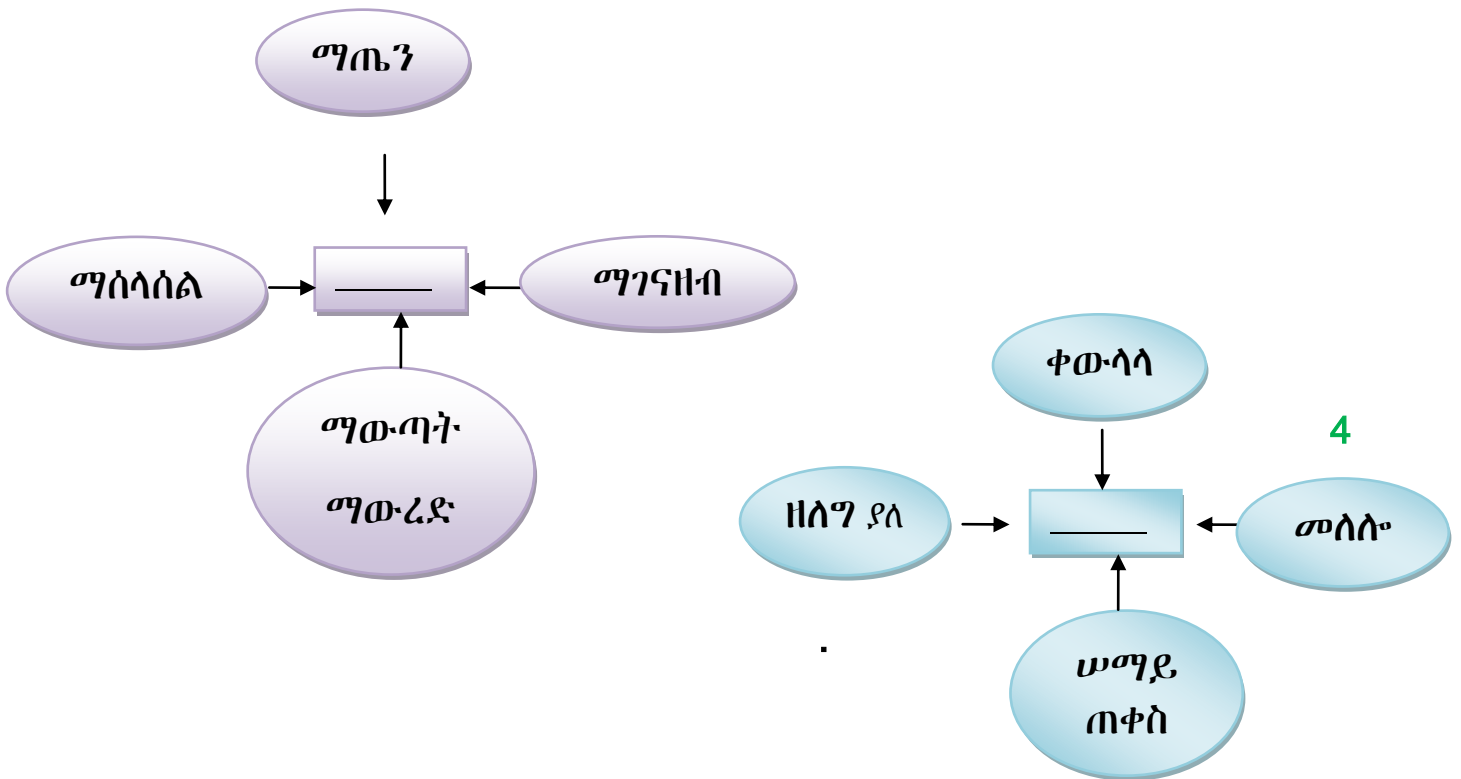
ሀ. በየሳጥኑ ዙሪያ ላሉት ቃላት ተመሳሳይ የሚሆነውን ቃል ከዚህ በታች

በሰንጠረዥ ከተሰጡት አማራጮች ውስጥ በመምረጥ ሳጥኑን አሟሉ።

የተሰጡ አማራጭ ቃላት

ማጽዳት	ረጅም	ደግነት	ማሰብ
------	-----	------	-----

ክፍለ ትምህርት ስምንት

ስዋስው

ሀ. ከዚህ በታች በተዘረዘሩት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ በመግባት ሐሳቦችን ሊያሟሉ የሚችሉ ቃላትን ምረጡ።

1. ሴቶችም _____ ወንዶች እኩል የሆነ መብት አላቸው።

ሀ. ቢሆኑም ለ ነገርግን ሐ ሆኑ መ. ስለዚህ

2. ህንፃው ተሰርቶ ከተጠናቀቀ ቆይቷል፤ _____ እስከ አሁን አገልግሎት መስጠት አልጀመረም።

ሀ. ነገርግን ለ. ወይም ሐ. ስለዚህ መ. ሆኖም

3. አስፈላጊውን ዝግጅት አድርጌአለሁ _____ ፈተናውን በድል አጠናቅቃለሁ።

ሀ. ነገርግን ለ. ስለዚህ ሐ. ሆኑ መ. ወይም

4. በሚቀጥለው ሳምንት _____ ጂንካ መሄዴ አይቀርም።

ሀ. ሲሆንም ለ. ወይም ሐ. ደግሞ መ. ወደ

5. ጀማል የእግር ኳስ ተጫዋች ሲሆን ፋጡማ _____ ሯጭ ናት።

ሀ. ደግሞ ለ. ስለዚህ ሐ. ወይም መ. ነገርግን

ለ. የሚከተሉትን ቃላት በባዶ ቦታዎች ውስጥ በማስገባት ዓረፍተ ነገሮቹን አሟሉ፡

ጨዋታዎች	ማስተማር	ማታ	መንገዶች
መማር	እንዳይሰደዱ	አጠገብ	ክብር

1. ዘወትር _____ ትምህርቴን አጠናለሁ።

2. ትምህርታችንን በትጋት _____ አለብን።

3. ልጆች የሚጫወቷቸው በርካታ _____ አሉ።

4. የዱር እንስሳት _____ አካባቢያችንን መንከባከብ አለብን።

5. የኮሮና ቫይረስ መተላለፊያ _____ በማወቅ ጥንቃቄ እናድርግ።

6. የምናውቀውን ለማያወቁት _____ እንችላለን።

7. ለወላጆቻችን ተገቢውን _____ መስጠት አለብን።

ክፍለ ትምህርት ዘጠኝ

ጽሕፈት

ሀ. ከሚከተለው ጽሑፍ ውስጥ ውስብስብ ዓረፍተ ነገሮችን ብቻ በመለየት ጻፉ።

አርባ ምንጭ በደቡብ ከሚገኙ ከተሞች አንዷ ሲሆን፣ በከተማዋ ስለመንገድ ደህንነት በተመለከተ በተለያዩ መንገድ ትምህርት ይሰጣል፤ ይሁን እንጂ በርካታ የትራፊክ አደጋዎች ያጋጥማሉ። ለትራፊክ አደጋ እንደ መንስኤ ከሚጠቀሱት ውስጥ አንዱ የመንገድ ህጎችን አለማወቅ ነው። አሽከርካሪዎችና እግረኞች በሙሉ የመንገድ አጠቃቀም ህጎችን ማወቅ አለባቸው። ምክንያቱም የመንገድ ደህንነት ግንዛቤ ለመፍጠር ባለድርሻ አካላት ሁሉን አቀፍ ጥረት እያደረጉ ይገኛሉ፤ ቢሆንም ህብረተሰቡ የግንዛቤ ለውጥ አላመጣም።

ለ. በምሳሌው መሠረት የተዘበራረቁትን ቃላት ቅደም ተከተል በማስተካከል የተሟላ ሐሳብ የሚያስተላልፍ ዓረፍተ ነገር መስርቱ።

ምሳሌ፡- ንጽህና / የክፍላችን / እንጠብቃለን / እኛ
- እኛ የክፍላችንን ንጽህና እንጠብቃለን።

1. እኔ / ነኝ / ክፍል / ተማሪ / የአራተኛ
2. ባህላችንን / የማክበር / እንግዳ / ልናዳብር / ይገባል
3. ጳጉሜ / ነው / የአመቱ / ወር / የመጨረሻ
4. ምቹ / መንገዱ / አይደለም / ለመኪና
5. ረጅሙ / በአለማችን / ወንዝ / ነው / አባይ

ሐ. በምሳሌው መሠረት የሚከተሉትን አያያዥ ቃላት በመጠቀም በእያንዳንዳቸው ውስብስብ ዓረፍተ ነገሮችን ጻፉ።

እና ነገርግን ስለዚህ ብሆንም

የምዕራፍ ሁለት የክለሳ ጥያቄዎች

1. ከዚህ በታች ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይ እና ተቃራኒ ፍች ስጡ?

ሀ. ሀሴት

ሐ. ልጅ እግር

ለ. ቀጠፈ

መ. ሀሩር

2. መስተዋድዶችን በመጠቀም አምስት ዓፍተ ነገሮችን መስርቱ።

3. አያያዥ ቃላትን በመጠቀም ዓረፍተ ነገሮችን መስርቱ።

4. የንባብ ችሎታችሁን ለማዳበር መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሰረት የቀረበላችሁን ምንባብ ተለማመዱ፤ ለክፍል ጓደኞቻችሁም ተራ በተራ አንብቡ።

1. ዜይነባ ዘወትር ታጠናለች፤ በመሆኑም ጥሩ ውጤት ታስመዘግባለች።

2. ከነገወዲያ የሩጫ ውድድር አለብኝ፤ ስለዚህ የስፖርት ትጥቁን ማጠብ አለብኝ።

ማርስ

ከፕላኔቶች መሀል ከፀሀይ ርቃ የምትገኘው ማርስ ናት። የጥንት ሮማዊያን ማርስ ብለው የሰየሟት በጦር አምላካቸው ስም ነው። ማርስ ከመሬት ጋር ብትመሳሰልም ልዩነቶች ግን አላት። ለምሳሌ ማርስ ከመሬት ታንሳለች። መሬትን አንድ አስረኛ ነው የምታክለው። ማርስ ቀላ ያለች ስተሆን፣ ዋልታወቿ ነጣ ያሉ ናቸው።

ማርስ ላይ ሸለቆዎች፣ ሜዳዎችና ተራራማ ቦታዎች አሉ። ለምሳሌ፣ ማርስ ወገብ አካባቢ ትልቅ ሸለቆ ይገኛል። የዚህ ሸለቆ ርዝማኔ 5 ሺህ ኪሎ ሜትር ሲሆን፣ የጎን ስፋቱ 100 ኪሎ ሜትር ነው። ጥልቀቱም 10 ኪሎ ሜትር ይሆናል። የማርስ ትልቁ ተራራ ኦሊምፕስ በመባል ይታወቃል። ከፍታውም 25 ኪሎ ሜትር ይሆናል። በመሬት ላይ የሚገኘው ትልቁ ተራራ ኤቨረስት በመባል ይታወቃል። በማርስ ገጽታ ሌላም የሚታይ ነገር አለ። እሱም የወንዝ መውረጃ የመሰለ ጉድጓድ ነው። ይህ የወንዝ መውረጃ ጎደጓዳማ ስፍራም “በአንድ ወቅት ማርስ ላይ ውሀ እነደነበር ያስረዳል።” በማለት የስነፈለክ ተመራማሪዎች ይገልጻሉ።

ማርስ አካባቢ አየር አላት። ከባቢ አየሩም እንደ ቪነስ ከባቢ አየር ጥቅጥቅ ያለ ሳይሆን በጣም ስስ ነው። የተሰራውም በአብዛኛው ካርቦንዳይኦክሳይድ ከተባለው ጋዝ ነው። ጥቂት ይሁኑ እንጅ ናይትሮጂን ፣ አክሲጅን እና ውሀ ይገኙበታል። በይዘትም ከመቶ 95 እጁ ካርቦንዳይኦክሳይድ ነው። የሚዘዋወር ጥቂት ደመናም አለ። ሆኖም ይህ ደመና ዝናብ የማዝነብ አቅም ያለው አይደለም። በዚህም ምክንያት በማርስ ላይ ዝናብ አይዘንብም። ሆኖም ብዙውን ጊዜ የማርስን ሽለቆዎች በጭጋግ ተሸፍነው ነው የምናያቸው።

ማርስ ከሌሎች ቅርብ ፕላኔቶች ይበልጥ ከፀሐይ፣ ከሜርኩሪ፣ ከቪነስና ከመሬት የበለጠ ትቀዝቅዛለች። የማርስ ሙቅት ቀን ከ0°C ጥቂት ከፍ ሲል፣ በምሽት ወቅት ከዜሮ በታች 20°C ይወርዳል። ይህም ቅዝቃዜ መሬት ላይ በብዙ ቦታዎች የሚታይ አይደለም።

ማርስ ሁለት ትናንሽ ጭፍራዎች አሉዋት። እነርሱም ፎቦስና ዴይሞስ በመባል ይታወቃሉ።

(ምንጩ፡- እሸቱ አሰፋ፣ 2000፣ ፕላኔቶችና ሌሎች የሰማይት አካላት፣ ገጽ 51- 54)

5. "ማርስ" በሚል ርዕስ ከቀረበው ምንባብ የተረዳችሁትን መልዕክት በአራት ዓረፍተ ነገር ጻፉ።

ምዕራፍ ሦስት (፫)

መረዳዳት

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት መጠናቀቅ በኋላ ተማሪዎች፡-

- ካዳመጣችሁት ምንባብ የምንባቡን መልዕክት ትናገራላችሁ።
- ከቃላት ውስጥ መነሻና መድረሻ ቅጥያዎችን ታወጣላችሁ።
- ቅጥያዎችን ነጥላችሁ ትጽፋላችሁ።
- ከተሰጣችሁ ጽሑፍ ውስጥ አያያዥ ቃላትን ለይታችሁ ታወጣላችሁ።

ክፍለ ትምህርት አንድ

ማዳመጥ

እህተማማቾቹ

ቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች

- ሀ. ከላይ የቀረበው ርዕስ ስለምን ጉዳይ የሚያነሳ ይመስላችኋል?
 ሀ. ምሥሉን በመመልከት የተረዳችሁትን ግለጹ?
 ሐ. መረዳዳት ከየት ይጀምራል?

1. ደሚላ ሎሚን የምትበልጣት በበጎት ማመጥ ነው?
2. ጀሚላ ሎሚን "አንቺ እኮ እስትንፋሴ ነሽ።" ስትል ምን ለማለት ፈልጋ ነው?
3. ሎሚ ወደበሩ የሮጠችው ለምንድን ነው?
4. እናንተ በቤት ውስጥ በአቅማችሁ ምን ምን ሥራዎችን ትሠራላችሁ?

ክፍለ ትምህርት ሁለት

ቃላት

ሀ. "እህትማማቾቹ" በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሠረት በ "ሀ" ረድፍ ስር ለተዘረዘሩት ቃላት ተቃራኒያቸውን ከ "ለ" ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

"ሀ"	"ለ"
1. መብለጥ	ሀ. ልዩነት
2. አንድነት	ለ. ቆሽሾ
3. ፍቅር	ሐ. መዘንጋት
4. ጸድቶ	መ. ማነስ
5. ማስተዋል	ሠ. ጥላቻ

ለ. "እህትማማቾቹ" በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሠረት በዓረፍተ ነገሮቹ ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት ተመሳሳያቸውን ጻፉ።

ምሳሌ:-ቤቱን በተቻለኝ አቅም በዚህ መልኩ አዘጋጀሁት። = አስተካክልኩት

1. ሎሚ ቤቱን ወልወላ ሶፋውን እና ጠረጴዛዎችን አስተካክለቻቸው።
2. ወዲያውኑ የግቢያቸውን በር ለመክፈት ወደበሩ ተፈተለከች።
3. ጀሚላ በታናሽ እህቷ በመገረም "አንቺ እኮ እስትንፋሴ ነሽ" አለቻት።
4. ጀሚላ የራሷን የቤት ሥራ ከጨረሰች በኋላ ሎሚን ታስጠናታለች።
5. ቤቱን ለማስተካከል እየተቻኮለች ወደ ሳሎን ገባች።

ንበብ

የመረዳዳት ጥግ

ቅድመ ማንበብ ጥያቄዎች

- ሀ. የመረዳዳት ጥግ የሚለው የንባብ ርዕስ ስለምን ጉዳይ የሚያነሳ ይመስላችኋል።
- ለ. ከላይ የምትመለከቱት ፎቶግራፍ የማን ነው?
- ሐ. መረዳዳት ማለት ምን ማለት ነው?

ክብርት ዶክተር አበበች ጎበና በቀድሞው ሸዋ ክፍለ ሃገር በሰላሌ አውራጃ ልዩ ስሙ ሸበል ተብሎ በሚጠራው አካባቢ ተወለዱ። ወይዘሮ አበበች የአብራካቸው ክፋይ የሆነ አንድም ልጅ የላቸውም። ወይዘሮ አበበች አጠር ያሉ የቀይ ዳማ ሲሆኑ ደግነት፣ መንፈሳዊነት፣ ሩህሩህነትና አዛኝነት ከፊታቸው ላይ ይነበባል። በተለይ ትህትናቸው ከልብ ነው።

የወይዘሮ አበበችን የሕይወት አቅጣጫ የለወጠው የወሎ ጉዟቸው ነበር። መስከረም 14 ቀን 1972 ዓ.ም ግሽን ማርያምን ሊያነግሱ ወደ ወሎ ጉዞ ያደርጋሉ። መንፈሳዊ ፍላጎታቸውን ለማሟላት ወደ ግሽን የተጓዙት ወይዘሮ አበበች ወሎ ተከስቶ በነበረው ድርቅ ምክንያት ባዩትና ባስተዋሉት ነገር መንፈሳቸው ተነክቶ የሙት እናቷን ጡት እየጠባች ያገኛትን ህፃን ይዘው ወደ አዲስ አበባ ተመለሱ።

ሀ. ክብርት ዶክተር አበበች ጎበና የት ተወለዱ?
ለ. ከዚህ በኋላ ምን የሚያደርጉ ይመስላችኋል?

ከዚህ በኋላ ከትዳራቸውና ከዘመዶቻቸው ይልቅ ዘመድ አልባና ምንም ደጋፊ የሌላቸውን ልጆች መረጡ። ለመጀመሪያ ጊዜ 21 ህፃናትን ይዘው መኖር ሲጀምሩ፣ የ21 ህፃናትን ጉሮሮ ለመድፈን፣ አልባሳትን ለማሟላት በመጀመሪያ የነበሯቸውን ልዩ ልዩ ወርቅ እና ጌጣጌጦች ሸጡ። በገንዘቡ እህል ሸምተው እንጀራና ዳቦ እየጋገሩ፣ ቆሎ እየቆሉ መሸጡን ተያዙት። በሚገኘው ትርፍም ልጆቻቸውን መመገብና ማልበስ ቻሉ።

በጥቂት ህፃናት የተጀመረው ሰብዓዊ ተግባር በአሁኑ ወቅት በከፍተኛ ደረጃ አድጎ በብዙ ማህበረሰባዊ እድገትና ልማት ውስጥ ተስፋፍቶ ማህበረሰቡን ለለውጥና ለእድገት በማንቀሳቀስ ላይ ይገኛል። የድርጅቱ መጠሪያ በአሁኑ ጊዜ አበበች ጎበና የህፃናት እንክብካቤና ልማት ማህበር በመባል ይታወቃል።

ወይዘሮ አበበች ጎበና ለሃገርና ለወገን ላበረከቱት የላቀ አስተዋፅኦ የጅም ዩኒቨርሲቲ የክብር ዶክትሬት ዲግሪ ሰጥቷቸዋል። ድርጅታቸው ለሰብዓው ድጋፍና እንክብካቤ ላደረገው አስተዋፅኦ በየጊዜው ከተለያዩ አለማቀፍና አገር አቀፍ ድርጅቶች በርካታ ዋንጫዎችንና የምስክር ወረቀቶችን አግኝቷል። ክብርት ዶክተር አበበች ጎበና በ85 ዓመታቸው ሰኔ 27 ቀን 2013 ዓ.ም ከዚህ ዓለም በሞት እስከተለዩበት ቀን ድረስ ድርጅቱን በዋና ሥራ አስኪያጅነት ሲመሩ ነበር።

ምንጭ:- ሺ.በሺ. ለማ (2007ዓ.ም)፤ አርዳያዎቹ ለክፍል ደረጃው እንዲያመች ተደርጎ የቀረበ

ሀ. "የመረዳዳት ጥግ " በሚል ርዕስ በቀረበው ምንባብ መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በጽሑፍ መልሱ።

1. አበበች ጎበና የት አካባቢ ተወለዱ?
2. ከትዳራቸውና ከዘመዶቻቸው ይልቅ ምንም ደጋፊ የሌላቸውን ልጆች ለምን መረጡ?
3. ለአገርና ለወገን ላበረከቱት የላቀ አስተዋፅኦ ምን አገኙ?

ለ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች በምንባቡ መሠረት ትክክለኛውን መልስ ከተሰጡት አማራጮች መካከል ምረጡ።

1. የወይዘሮ አበበችን የሕይወት አቅጣጫ የቀየረው ምን ነበር?

ሀ. የቤተሰባቸው ፍቅር

ለ. የወሎ ጉዟቸው

ሐ. የዘመዶቻቸው ግፊት

መ. ልጅ ስለሌላቸው

2. ከሚከተሉት መካከል የአበበች ባህሪ ያልሆነው የቱ ነው?

ሀ. ደግነት

ለ. ሩህሩህነት

ሐ. ጨካኝነት

መ. አዛኝነት

3. ወይዘሮ አበበች የህፃናትን ምግብና አልባሳት ለማሟላት ምን ያደርጉ ነበር?

ሀ. የወርቅ ጌጣጌጣቸውን ሸጠዋል።

ሐ. ዳቦ እየጋገሩ ይሸጡ ነበር።

ለ. ቆሎ እየቆሉ ይሸጡ ነበር።

መ. ሁሉም መልሶች ናቸው።

4. የወይዘሮ አበበች ድርጅት መጠሪያው ምን የሚል ነው?

ሀ. አበበች ጎበና የህፃናት እንክብካቤና ልማት ማህበር

ለ. የአበበች ጎበና ቦጎ አድራጎት ማህበር

ሐ. የቦጎ አድራጎት ድርጅት

መ. አበበች ጎበና የሃብታሞች ድርጅት

5. ጅም የኒቨርሲቲ ለወይዘሮ አበበች ጎበና የክብር ዶክትሬት ዲግሪ የሰጣቸው በምን ምክንያት ነው?

ሀ. የኒቨርሲቲውን በሥራ ስለሚደግፉት

ለ. ለአገርና ለወገን ባበረከቱት የላቀ አስተዋፅኦ

ሐ. የኒቨርሲቲውን በገንዘብ ስለሚደግፉት

መ. በየኒቨርሲቲው ውስጥ ገብተው ስላስተማሩ

ክፍለ ትምህርት ስድስት

አቀላጥፎ ማንበብ

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሠረት "የመረዳዳት ጥግ" በሚል ርዕስ የቀረበውን ምንባብ ተራ በተራ ድምጻችሁን ከፍ በማድረግ አንብቡ።

ቃላት

ሀ. በምንባቡ መሠረት በ "ሀ" ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይቸውን ከ"ለ" ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

"ሀ"	"ለ"
1. አቅጣጫ	ሀ. ገዝተው
2. ሸምተው	ለ. ጊዜ
3. ወቅት	ሐ. የቀየረው
4. የላቀ	መ. መስመር
5. የለወጠው	ሠ. ከፍ ያለ

ክፍለ ትምህርት ሰባት

- ሀ. "የመረዳዳት ጥግ" ከሚለው ምንባብ ውስጥ ያገኛችሁትን ሐሳብ በአራት ዓፍተነገሮች ጻፉ።
- ለ. በትምህርት ቤታችሁ ውስጥ የሚገኘው የበጎ አድራጎት ክብብ የሚያከናውነውን ተግባር በተመለከተ መረጃዎችን በመሰብሰብ ለክፍል ጓደኞቻችሁ በጽሑፍ አቅርቡ።

ክፍለ ትምህርት ስምንት

ሰዋሰው

ሀ. በሚከተሉት ቃላት ውስጥ ያሉትን የመነሻ ቅጥያዎች ለይታችሁ ዓፉ።

ምሳሌ፡- እንደመጣ እንደ-

1. ስለተከለ	6. ከሰጠ
2. አስቀረ	7. እንደዕጽዋት
3. እየፈጠረ	8. ስለቤተሰብ
4. በፍጥነት	9. ቢቀር
5. ሊሄድ	10. አስመለሰ

በሚከተሉት ቃላት ውስጥ ያሉትን የመድረሻ ቅጥያዎች ለይታችሁ ዓፋ።

ምሳሌ፡- ልጁ -ኩ

1. ተማሪዎች	6. ክፍላችን
2. ልብስህ	7. ድመቶች
3. በሬዎች	8. እርሳስሽ
4. መምህሮች	9. ቤቱ
5. መጽሀፌ	10. ሥራችሁ

ክፍለ ትምህርት ዘጠኝ

ሐ. የሚከተሉትን ባለቅጥያ ቃላት በምሳሌው መሠረት በመነጣጠል ጻፉ።

	ባለቅጥያ ቃላት	የመነሻ ቅጥያ	ዋና ቃል	የመድረሻ ቅጥያ
1	ስለልብሶች	ስለ-	ልብስ	-አች
2	ከተወች			
3	በደብተሩ			
4	የአገራችን			
5	እንደሰጠን			
6	አልመሰለም			

መ. የሚከተሉትን ባለቅጥያ ቃላት በመጠቀም ነጠላ ዓረፍተ ነገሮችን መስርቱ።

ምሳሌ፡- የባህላችን

- ምግባችን የባህላችን መገለጫ ነው።

1. በወንዞቻችን	4. የአገሪ
2. እንደመምህራችን	5. ከመጽሀፍህ
3. ስለተጫወትሽ	

ሠ. በሚከተለው አንቀጽ ውስጥ ያሉትን አያያዥ ቃላት ለዩ፤ በመቀጠልም የለያችኋቸውን አያያዥ ቃላት በመጠቀም ውስብስብ ዓረፍተ ነገር መስርቱ።

ደጊቱ በትምህርቷ ጥሩ ውጤት ታስመዘግባለች። ምክንያቱም ከመምህርቿ የሚሰጣትን ገለጻ በሚገባ ትከታተላለች። የክፍል እና የቤት ሥራዋን በመሥራት ታጠናለች። በባህሪዋም የተመሰከረላት ጨዋ ተማሪ ናት። ስለሆነም በሰዎች ዘንድ የተወደደች ናት። መምህርቿ "ጥሩ ስነ-ምግባር ያስከብራል፤ ነገር ግን የባህሪ ችግር ያለበት ተማሪ በሰዎች ዘንድ አይወደድም።" የሚሏትን ምክር ለጓደኞቿ ትነግራቸዋለች። ስለዚህ ሁላችንም በስነ-ምግባር መታነፅ አለብን።

የምዕራፍ ሦስት የክለሳ ጥያቄዎች

ሀ. ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ እና ተቃራኒ ፍቺ ስጡ። በመቀጠልም በፍቻቸው ነጠላ ዓረፍተነገሮችን መስርቱ።

1. ሰበሰበ
2. ራቀ
3. ፍቅር
2. ቅጥያ ማለት ምን ማለት ነው?
3. የመነሻ ቅጥያ ማለት ምን ማለት ነው?
4. የመድረሻ ቅጥያ ማለት ምን ማለት ነው?
5. የሚከተሉትን ባለቅጥያ ቃላት በመነጣጠል ጻፉ።

	ባለቅጥያ ቃላት	የመነሻ ቅጥያ	ዋና ቃል	የመድረሻ ቅጥያ
1	ስለህዝባችን			
2	እንደችሎታሽ			
3	በመጽሀፉ			
4	ከቀረሽ			

6. አያያዥ ቃላትን በመጠቀም ውስብስብ ዓረፍተነገሮችን መስርቱ?
7. በቤታችሁ ውስጥ ቤተሰቦቻችሁን በሥራ በማገዝ ያከናወናችኋቸውን ተግባራት ለክፍል ጓደኞቻችሁ በጽሑፍ አቅርቡ።

ምዕራፍ አራት (፬)

ሥርዓተ-ጾታ

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት መጠናቀቅ በኋላ ተማሪዎች፡-

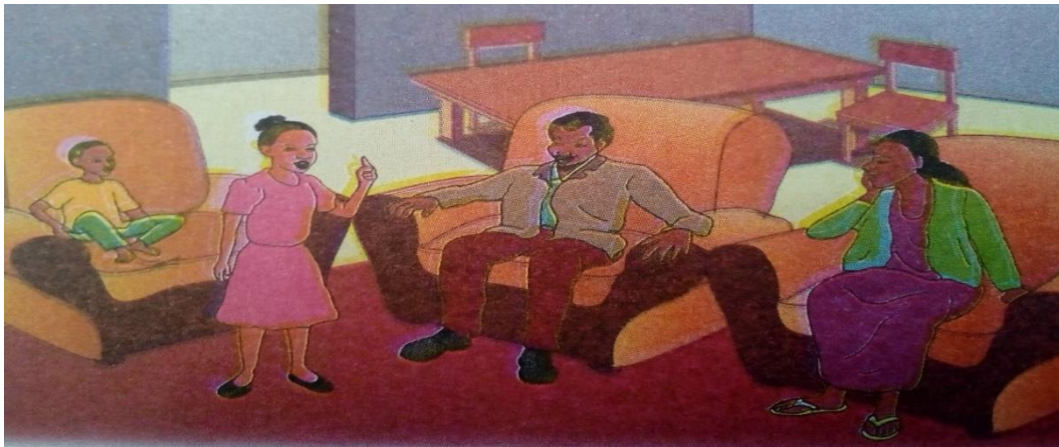
- ርዕሱን በመመልከትና በማዳመጥ ሃሳባችሁን ታካፍላላችሁ።
- ካነበባችሁት ጽሑፍ ውስጥ ዝርዝር መረጃውን ትጽፋላችሁ።
- ስለአንቀጽ ምንነት ታብራራላችሁ።
- የውስት ቃላትን ጥቅም ትዘረዝራላችሁ።
- የግስንና የስምን ምንነት ትገነዘባላችሁ።

ክፍለ ትምህርት አንድ

ማዳመጥ

የሥራ ክፍፍል

ቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች

- ሀ. የሥራ ክፍፍል ሲባል ምን ማለት ይመስላችኋል?
- ለ. ሥዕሉን በመመልከት የተረዳችሁትን ግለጹ?
- ሐ. በቤታችሁ በአብዛኛው የቤት ውስጥ ሥራ የሚሰራው ማን ነው? ለምን?

ሀ. "የሥራ ክፍፍል" በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃላችሁ መልሱ።

1. የእህትዬዎ የትምህርት ውጤት ከጊዜ ወደ ጊዜ እየቀነሰ የመጣው ለምንድን ነው?
2. እህትዬዎ በክብቡ ስለምትሳተፍ በርካታ ቁምነገሮችን ተምራለች ሲል ምን ማለቱ ነው?
3. እህትዬዎ የተቆጨችው በምን ምክንያት ነው?
4. አባትየው የሥራ ክፍፍልን በተመለከተ ምን ዓይነት አመለካከት ያላቸው ይመስላችኋል?

ክፍለ ትምህርት ሁለት

ቃላት

ሀ. "የሥራ ክፍፍል" በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሠረት በ "ሀ" ረድፍ ለተዘረዘሩት ቃላት ተመሳሳይቸውን ከ "ለ" ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

"ሀ"	"ለ"
1. አካባቢ	ሀ. ማወቅ
2. መማር	ለ. መጸጸት
3. ተረዷት	ሐ. አመለካከት
4. መቆጨት	መ. ሠፈር
5. አስተሳሰብ	ሠ. መተባበር
	ረ. ተገነዘቧት

ለ. ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ስጡ።

1. የበለጠ	4. ርህራሄ
2. በቅርብ	5. በቡድን
3. ለቀቀ	

ክፍለ ትምህርት ሦስት

ጽሕፈት

ሀ. ከዚህ በታች በተሰጧችሁ ቃላት ዓረፍተ ነገር መስርቱ።

1. መቀነስ	3. አባላት	5. ጫና
2. ክብብ	4. ሥራ	

ለ. በቤታችሁ በጾታ እኩልነት ላይ የተመሰረተ የሥራ ክፍፍልን የሚያሳይ ጽሑፍ በአራት ዓረፍተ ነገር በመጻፍ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አቅርቡ።

ቃላት

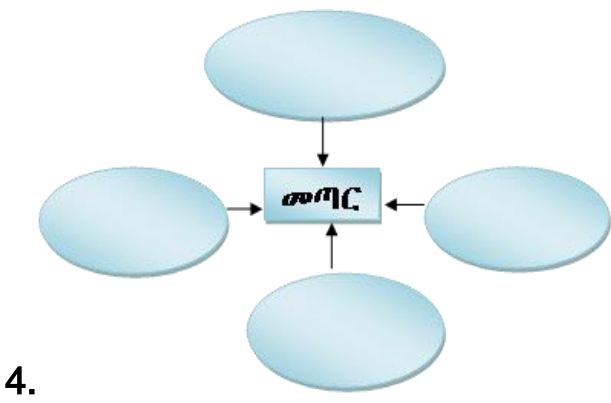
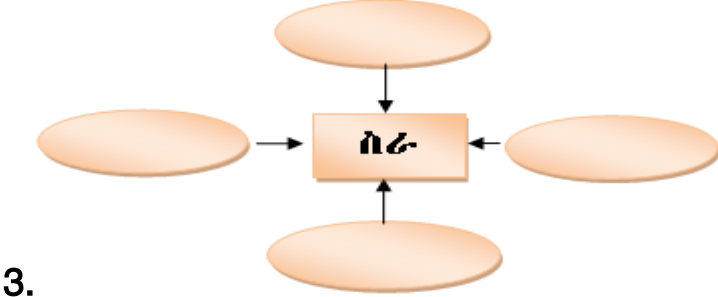
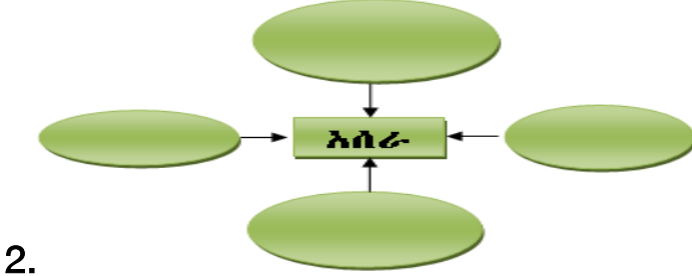
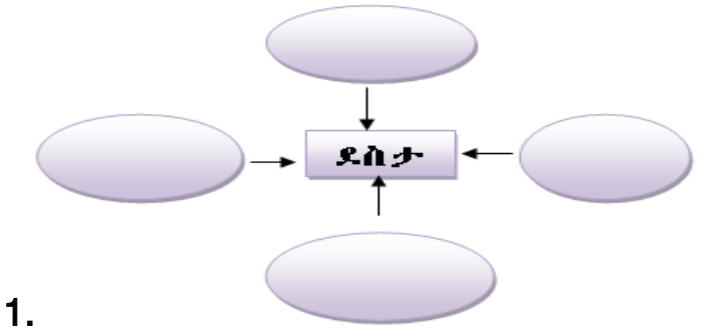
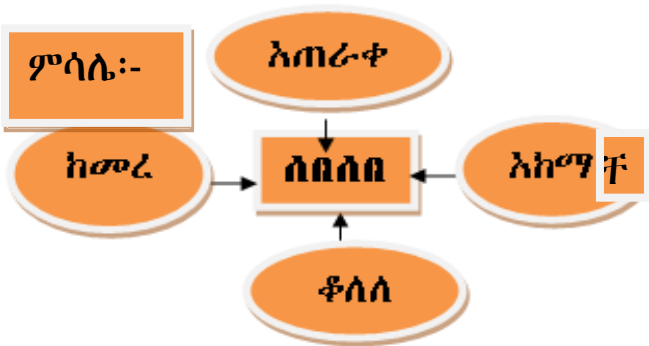
ሀ. አማርኛ ቋንቋ ከአገር ውስጥም ሆነ ከውጪ ቋንቋዎች በመዋስ እየተጠቀመባቸው ያሉ ቃላትን ከመጻሕፍት እና ሰዎችን በመጠየቅ ከሰበሰባችሁ በኋላ ማስታወሻ በማዘጋጀት በክፍል ውስጥ አቅርቡ።

ክፍለ ትምህርት አራት

ሀ. በየሳጥኑ መሃል ላሉ ቃላት ከዚህ በታች በሰንጠረዥ ከተሰጡት አማራጮች ውስጥ ተመሳሳይ የሚሆኑትን አራት ቃላት በመምረጥ በእያንዳንዱ ሳጥን ዙሪያ አሟሉ።

የተሰጡ አማራጭ ተመሳሳይ ቃላት

ፌሽታ	መድከም	ከመረ	በተነ	ፈጸመ	አስተላለፈ	ቆለለ	መኳተን	ፈንጠዘያ	አዳረሰ
አከናወነ	አጠራቀመ	አስፋፋ	ሀሴት	መልፋት	አጠናቀቀ	ፍስሃ	አከማቸ	መትጋት	አዘጋጀ

ንባብ

የጾታ እኩልነት

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

- ሀ. የጾታ እኩልነት ማለት ምን ማለት ነው?
- ለ. ሥዕሉን በመመልከት ምንባቡ ስለምን የሚያወራ ይመስላችኋል?
- ሐ. በቤታችሁ ውስጥ ምን ምን አይነት ስራ ትሰራላችሁ?
- መ. በስራቸው ታዋቂ የሆኑ ሴቶችን ታውቃላችሁ? ምን ምን ተግባራትን ፈፀመው የታወቁ ናቸው?

የአንድ ቤተሰብ አባላት የሆኑ አባት፣ እናት እና ሁለት ልጆች በጠዋት ተነስተው ወደሥራ እና ወደትምህርት ቤት ለመሄድ ዝግጅት እያደረጉ ሳለ እናት ወይዘሮ ኤልሳ መጣራት ጀመሩ፡-

ወይዘሮ ኤልሳ:- ሰላም ! . . . ሰላም ! . . . ጎረ ሰላም!

ሰላም:- አቤት እማዬ ምን ሆነሽ ነው?

ወይዘሮ ኤልሳ:- እኔ ወተቱን እያፈላሁ እና እንዳይገነፍልብኝ እየጠበኩ ስለሆነ አንቺ የተጣደውን ድስት እንድታማስይልኝ ነው።

ሰላም:- እማዬ.... የደንብ ልብሴን አለበስኩም፤ ደብተራንም አላዘጋጀሁም።

ወይዘሮ ኤልሳ:- ወንድምሽን ጥሪውና ንገሪው ፣ ደብተርሽን አስተካክሎ በቦርሳሽ ውስጥ ያስገባልሽ።

ሰላም:- እንዴ! እማዬ ኤርሚያስ እንዴት አድርጎ የኔን ደብተር ያስተካክልልኛል? ሁሉንም ደብተሮች እኮ ይገፍ አልሄድም፤ በክፍለ ጊዜ መሠረት ዛሬ ምን እንደምንማር እሱ አያውቅም።

ወይዘሮ ኤልሳ:- ያም ሆነ ይህ ያዘዘኩሽን ሥራ ስሪ፤ ለማዘጋጀቱ እንደሆነ ትደርሻለታለሽ።

አቶ ነብዩ:- በጠዋት ተነስታችሁ ብትዘገጃጁ ጥሩ ነበር። ይሄው እኛ ተነስተን ከተቀመጥን እንኳን ስንት ጊዜያችን።

ወይዘሮ ኤልሳ:- ወይ ጉድ አንተና ኤርሚያስ ምን ሥራ ትሠራላችሁ፤ በጠዋት ተነስታችሁ የግል ንፅህናችሁን ከጠበቃችሁ በኋላ ልብሳችሁን ለብሳችሁ፤ ቁርስ መብላት ነው።

- ሀ. በቤተሰቡ ውስጥ ሥራ እየሠሩ ያሉት እነማን ናቸው?
- ለ. ከዚህ በኋላ ምን የሚያደርጉ ይመስላችኋል?

ኤርሚያስ:- እማዬ እኔ እኮ እንደ ሰላም ሥራ ላግዝሽ እችል ነበር፤ አባዬና አንቺ ግን ይህ የሴት ሥራ ነው፤ አንተ ማዕድ ቤት ለማዕድ ቤት ምን ያስኬድሃል እያላችሁ ትገስጹኛላችሁ።

ወይዘሮ ኤልሳ:- አዎ ልጄ ጥፋቱ የኔና የአባትህ ነው። አባትህ በጾታ እኩልነት ለማመን ይቸገራል። እኔም ብሆን የተለያዩ ሁኔታዎችን ከጎረቤትም ሆነ ከመገናኛ ብዙሃን ባዳምጥም አስተዳደጌ ከፍተኛ ተፅእኖ አሳድሮብኛል።

አቶ ነብዩ:- እኔ የውጭውን ሥራ ስሠራ እውላለሁ፤ አንቺ ደግሞ በቤት ውስጥ ያለውን ሥራ ሰርተሽ ብትጠብቁኝ ምን ችግር አለው?... ሌላው ኤርሚያስ ከትምህርት ቤት እንደተመለስክ የጥናት ሰዓትህን ጠብቀህ እንድታጠና።

ኤርሚያስ:- አባዬ! . . . ሁልጊዜ እኔን ብቻ አጥና የምትለኝ ለምንድን ነው? ሰላምም ማጥናት አለባት።

ሰላም:- አዎ እኔን አንድም ቀን አጥኚ ብለኸኝ አታውቅም።

አቶ ነብዩ:- ልጆቼ የተናገራችሁት ነገር ውስጤን በጣም አስደንግጦታል። ሁለታችሁንም የምንወዳችሁ ልጆቻችን ናችሁ። ሰላም የማዕድ ቤት ሥራ እንድትሠራ አንተ ደግሞ እንድታጠና አድልቼ አይደለም። እናታችሁ ከአንተ ይልቅ ሰላም ሥራ እንድታግዛት ስለምትፈልግ ነው።

ወይዘሮ ኤልሳ:- እኔ ሰላም እንድታግዘኝ ስለምፈልግ አይደለም፤ ሁልጊዜ የምጠራት፤ በለመድኩትና ባደኩበት ልማድ ውስጥ ስላለሁ ብቻ ነው እንጂ እኔም ሆንኩ ሰላም የማዕድ ቤት ሥራ ብቻ እንድንሠራ የሚያስገድዱ ሁኔታዎች የሉም። ሁላችንም ተጋግዘን መሥራት ይገባናል። ሰላምም እንደ ወንድሚ ትምህርቷን በሚገባ እንድትከታተል እድል ልንሰጣት ይገባል።

ኤርሚያስ:- ከዚህ በፊት ያለፈው አልፏል፤ ለወደፊቱ ምን እናድርግ? በሚለው ብንወያይ ጠቃሚ ይመስለኛል።

ሰላም:- አዎ ከዚህ በኋላ አባይ እና ወንድሜ ወጥ መሥራት፣ ቡና ማፍላት፣ ግቢ ማፅዳት፣ አልጋ ማንጠፍና ቤት ማዘጋጀት መልመድ መቻል አለባችሁ። እኔ ወንድሜን አለማምደዋለሁ፤ እማዬ ደግሞ አባዬን አለማምጂው። ከዚህ በኋላ ዕቅድ አውጥተን ሥራችንን እንሥራ።

ቤተሰቡ በሙሉ በሰላም ሐሳብ በመስማማት በቤት ውስጥ የሥራ ክፍፍል ዕቅድ በማውጣት እና በዕቅዳቸው መሠረት በመሥራት በቤታቸው ውጤታማ የሆነ የሥርዓተ-ጾታ አመለካከት እንዲኖር ማድረግ ቻሉ።

ሀ. "የጾታ እኩልነት " በሚል ርዕስ በቀረበው ጭውውት መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በጽሑፍ መልሱ።

1. ወይዘሮ ኤልሳ ሰላምን የጠሯት ለምንድን ነው?
2. የእነ አቶ ነብዩ ቤተሰብ ከአጉል ልማድ እንዴት መላቀቅ ቻለ?
3. የሰላም ቤተሰቦች በሰላም ላይ ያሳደሩት አሉታዊ ተፅዕኖ ምን ነበር?
4. ቤተሰቡ እየተወያየ የነበረው በየትኛው ጊዜ ነው?
5. ጎረቤቶቻቸው ስለ ሥርዓተ-ጾታ ያላቸው አመለካከት ምን ይመስላል?

ክፍለ ትምህርት ስድስት

ሀ. "የጾታ እኩልነት " በሚል ርዕስ በቀረበው ጭውውት መሠረት ለሚከተሉት ጥያቄዎች በጽሑፍ መልሱ።

1. ሥራን ተከፋፍሎ መሥራት ያለው ጠቀሜታ ምንድን ነው?
2. ሥርዓተ-ጾታ ማለት ምን ማለት ነው?
3. የጭውውቱ ዋና መልዕክት ምንድን ነው?

ቃላት

ሀ. "የጾታ እኩልነት " በሚል ርዕስ በቀረበው ጭውውት መሠረት ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ ፍቻቸውን ጻፉ።

ምሳሌ:- ገነፈለ = ፈሰሰ

1. መርሀ-ግብር	5. መወያየት
2. መገሰጽ	6. አመለካከት
3. መቸገር	7. ማገዝ
4. ተጽዕኖ	8. ማለማመድ

ክፍለ ትምህርት ሰባት

መናገር

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ እና የመከራከሪያ ርዕስ መሠረት አስፈላጊዎቹን መረጃ በመሰብሰብ እንዲሁም ዳኛ በመምረጥ ክርክር አቅርቡ።

የክርክር ርዕስ

በቤት ውስጥ የወንዶች እና የሴቶች ሚና ምን መሆን አለበት?

ጽሕፈት

ሀ. የሚከተሉትን የተዘበራረቁ ዓረፍተ ነገሮች ቅደም ተከተል በማስተካከል እና ቃላቱን በማስማማት አንድ አንቀጽ ጻፉ።

1. የታሸው ዳማክሴ ትንሽ እንዲቆይ አደረጉ።	5. እራሱን አመመው።
2. የሴፍ ቆሻሻ ሸተተው።	6 የእራስ ምታቱም ቀነሰለት።
3. ዳማክሴ ቆርጠው በመዳፋቸው አሹ።	7. በግማሽ ማንኪያ አድርገው

4. እናቱ በጣም ተጨነቁ።

አጠጡት።

ለ. የሚከተለውን የቀለሞች ፍንጭ እንደአቀማመጣቸው በመከተል ከታች ባለው ሳፕን ውስጥ ያሉትን ቃላት በቅደም ተከተላቸው በማገጣጠም አንቀጽ ጻፉ።
የቀለሞች ፍንጭ፡-

1ኛ	2ኛ	3ኛ	4ኛ	5ኛ	6ኛ	7ኛ
----	----	----	----	----	----	----

መነሻ ቀለም፡- ቢጫ

ማጠናቀቂያ ቀለም፡- ብርቱካናማ

ማንሳት ይቻላል።	አባባል	የሚለውን	ናት።"	ልጅ
→ ሴቶች	የማገናዘብ	ችሎታቸውም	ብልህ	"ሴት
አላቸው።	ለአገር	ዘንድ	ከፍተኛ	ለዚህም
ጥበብም	በማህበረሰቡ	ባለውለታዎች	ይታወቃል።	ነው።
ብልሃትና	ጥንካሬያቸውም	አስተሳሰባቸውም	ናቸው።	ከችኩልነት
ነው።	ብሩህ	ይመርጣሉ።	መረጋጋት	ይልቅ

ክፍለ ትምህርት ስምንት

ሰዋስው

ሀ. በምሳሌው መሠረት በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ያሉትን ግሶች ለይታችሁ ጻፉ።

ምሳሌ:- እስማኤል አንደኛ ስለወጣ ተደሰተ። ተደሰተ

1. በርናባስ ወደትምህርት ቤት ሄደ።
2. ናሆም በጥሩ ስነ-ምግባር ታነፀ።
3. የትምህርት ቤታችን ርዕሰ መምህር ለተማሪዎች ምክር ሰጡ።
4. ሂክማ ባሳየችው ጥሩ ባህሪ ተሸለመች።
5. በአገራችን ለባህላዊ ሕክምና የሚያገለግሉ በርካታ ዕፀዎች ይገኛሉ።
6. የገዳ ስርዓት አንዱ የዲሞክራሲ መገለጫ ነው።
7. ኢትዮጵያ በርካታ ቅርሶችን በዮኔስኮ አስመዝግባለች።
8. የተጣሉ ሰዎችን ለማስታረቅ ሽምግልና ተቀመጡ።
9. ሴቶች በከፍተኛ የአመራርነት ደረጃ ላይ አገለገሉ።
10. የህዳሴው ግድብ ሁለተኛ ዙር የውሃ ሙሌት ተጠናቀቀ።

ለ. በሚከተሉት ዓረፍተነገሮች ውስጥ ስም የሆኑትን ቃላት ለይታችሁ ጻፉ።

1. ትልቅ ዳቦ በላሁ።
2. መፅሃፍ ተገዛልኝ።
3. አልማዝ ጎበዝ ናት።
4. ጥቁር ጫማ አለኝ።
5. አዲስ አበባ ታምራለች።

ክፍለ ትምህርት ዘጠኝ

ሐ. በሚከተለው አንቀጽ ውስጥ የሚገኙትን ግሶች ብቻ በመለየት ጻፉ።

ታላቁ የኢትዮጵያ ህዳሴ ግድብ ግንባታ የመሠረት ድንጋይ የተጣለው መጋቢት 24/ 2003 ዓ.ም ነው። ግድቡ በቤኒሻንጉል ጉሙዝ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ልዩ ስሙ ጉባ በተባለ ወረዳ ይገኛል። ግድቡ በኢትዮጵያዊያን ዕውቀት፣ ገንዘብ እና ጉልበት የሚሠራ ሲሆን ሲጠናቀቅም 6,450 ሜጋ ዋት የኤሌክትሪክ ኃይል ያመነጫል። ይህም ኃይል የኢትዮጵያዊያንን ሁለንተናዊ ችግሮች ይፈታል። በመሆኑም ለእኛ ለኢትዮጵያዊያን ትልቅ ኩራትና የጀግንነታችን መገለጫ የሆነ የዚህ ትውልድ አሻራ ነው። ስለዚህ ግድቡን ለማጠናቀቅ እኛ ኢትዮጵያዊያን በአንድነት ልንረባረብ ይገባል። መ. በምሳሌ መሠረት የተሰጧችሁን ግሶች ወደ ስም ቀይራችሁ ጻፉ።

ተ.ቁ	ግስ	ስም
ምሳሌ	ዘነበ	ዝናብ
1	ዘፈነ	
2	ተማሪ	
3	ቀለደ	
4	ሠራ	
5	ጨፈረ	

ሠ. በሚከተለው ምሳሌ መሠረት በተሰጡት ግሶች ዓረፍተ ነገር መስርቱ።

ምሳሌ:- ሠራ - ምንተስኖት የቤት ሥራውን በወቅቱ ሠራ።

1. መነዘረ	4. ጨመረ
2. ተናገረ	5. ገመገመ
3. መጣ	6. ወደደ

የምዕራፍ አራት የክለሳ ጥያቄዎች

1. ለሚከተሉት ጥያቄዎች እንደ አጠያያቂነት አጭር መልስ ስጡ።

ሀ. የውሰት ቃላትን በመጠቀም ዓረፍተነገር መስርቱ።

ለ. ስም ማለት ምን ማለት ነው?

ሐ. አከናወነ፣ አለ፣ ናቸው ተሰበረ በሚሉ ግሶች ዓረፍተ ነገር መስርቱ።

መ. ግስ ማለት ምን ማለት ነው?

ሠ. የዕለት ውሎአችሁን የተመለከተ አንድ አንቀጽ ጻፉ።

2. የሚከተሉት ቃላት ስም ወይም ግስ መሆናቸውን ለዩ።

ጠየቀ	ቡና	መዘዘ	አፈላች	በር	በሳ	ዕውቀት
ትምህርት ቤት	ማረከ	ሰላም	መብራት	ጠቀለለ	አጥር	ደባለቀ

3. የሚከተሉትን ግሶች ወደ ስም ቀይራችሁ ጻፉ።

አመነ	ገነባ	ሣለ	ተደሰተ
ለመነ	አደገ	ቻለ	

4. አማርኛ ከሀገር ውጥና ከሀገር ውጪ የተዋሳቸውን ስድስት ቃላት ጻፉ።

ምዕራፍ አምስት (፮)

ጉብኝት

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት መጠናቀቅ በኋላ ተማሪዎች፡-

- ስለጉብኝት መዳረሻዎች ያዳመጣችሁትን በቃላትሁ ዘገባ ታቀርባላችሁ።
- ምንባብ አንብባችሁ የተረዳችሁትን ትገልጻላችሁ።
- የአንቀጽ ባህሪያትን ትለያላችሁ።
- አዳዲስ ቃላትን በመጠቀም ዓረፍ ተነገር ትመሰርታላችሁ።
- ገላጮችን በመጠቀም ዓረፍ ተነገር ትመሰርታላችሁ።

ክፍለ ትምህርት አንድ

ማዳመጥ

በደቡብ ክልል የሚገኙ የቱሪስት መስህቦች

የጥያ ትክል ድንጋይ

የጌዴኦ ቱቲቲ ትክል ድንጋይ

KnowGedeoPeople.com
BFamilyFilmSchool.com

ቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች

- ሀ. የምንባቡ ርዕስ ስለምን ጉዳይ የሚያነሳ ይመስላችኋል?
- ለ. ፎቶግራፉን ስትመለከቱ ምን ተረዳችሁ?
- ሐ. ለታሪካዊ ቅርሶች ምን አይነት ጥበቃ መደረግ አለበት ብላችሁ ታስባላችሁ?

ሀ. "በደቡብ ክልል የቱሪስት መስህቦች" በሚል ርዕስ የተዘጋጀውን ምንባብ ባዳመጣችሁት መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃላችሁ መልሱ።

1. በደቡብ ክልል የሚገኙ የቱሪስት መስህቦች ማን ማን ናቸው?
2. የጥያቄ ትክል ድንጋይ የሚገኘው የት አካባቢ ነው?
3. የተፈጥሮ መስህቦቻችንን ለመጠበቅ ምን መደረግ አለበት?
4. ጎብኚዎች እንዲጎበኙ የማስተዋወቅ ሥራ ከማን ይጠበቃል?
5. የተፈጥሮ መስህቦች የገቢ ምንጭ ናቸው ሲባል ምን ማለት ነው?

ክፍለ ትምህርት ሁለት

ቃላት

ሀ. "በደቡብ ክልል የሚገኙ የቱሪስት መስህቦች" በሚል ርዕስ የተዘጋጀውን ምንባብ ባዳመጣችሁት መሠረት የሚከተሉት ቃላት የያዙትን አውዳዊ ፍች በቃላችሁ አብራሩ።

1. ፓርክ	4. ማዕከል
2. ቱሪስት	5. ጥቅም
3. ተፈጥሯዊ	6. እርከን

ለ. ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ጻፉ።

1. በርካታ	3. ከስር	5. ወርደው
2. ሰፊ	4. የተለየ	6. ጨለማ

ሐ. ቀጥሎ በቀረበው ምሳሌ መሠረት በዓረፍተ ነገሮቹ ውስጥ የተሰመረባቸው ቃላት የያዙት ሐሳብ ትርጉም የሚሰጠው በማጥበቅ ወይንም በማላላት ሲነበብ መሆኑን ለዩ።

ምሳሌ:- አለኝ

የአማርኛ መጽሐፍ አለኝ። **ጠብቆ**

እመጣለሁ አለኝ። **ላልቶ**

1. በዓለም ላይ ረጅሙ ወንዝ የኢትዮጵያው አባይ ወንዝ ነው።
የሰው ልጅ በባህሪው አባይ መሆን የለበትም።
2. በተናገረኝ መጥፎ ነገር ሣር ከምውል መከርከት።
የመናፈሻ ቦታው ሣር ለብሷል።
3. በኢትዮጵያ ውስጥ ብዙ አማኝ አለ።
ጓደኛዬ በሌለሁበት አማኝ።
5. ከስፖርት ዓይነቶች ውስጥ አንዱ ውሃ ዋና ነው።
ጡሜቦ የትምህርት ቤታችን ዋና ርዕሰ መምህር ነው።
6. በደቡብ ክልል ውስጥ ሰባ ትምህርት ቤቶች ተመረጡ።
በሬው በሚገባ ስለተቀለበ ሰባ።

ጽሕፈት

ሀ. በምሳሌው መሠረት የሚከተሉት ቃላት በማጥበቅ እና በማላላት ስናነባቸው የሚሰጡትን የተለያዩ ትርጉም የሚያሳይ ዓረፍተ ነገር መስርቱ።

1. የተበላሽ ቲማቲም በሽታ ይታወቃል። ("በሽታ" የሚለው ቃል በዚህ ዓረፍተነገር ውስጥ የምናነበው በማጥበቅ ነው።) በዚህ ዓረፍተ ነገር መሠረት ትርጉሙ የሚፈጥረው መጥፎ ጠረን የሚል ይሆናል።

2. ኤች. አይ. ቪ. ኤድስ ሰዎችን የሚያጠቃ በሽታ ነው።

("በሽታ" የሚለው ቃል በዚህ ዓረፍተነገር ውስጥ የምናነበው በማላላት ነው።

በዚህ ዓረፍተ ነገር መሠረት ትርጉሙ ሕመም የሚል ይሆናል።

- 1. ቀናት
- 2. አያት
- 3. ለጋ
- 4. ያነባል
- 5. ጥልቅ

ለ. ከዚህ በታች በተሰጧችሁ ቃላት ዓረፍተነገር መስርቱ።

1. ታነጸ	5. ታሪካዊ
2. አጌጠ	6. ተሳታፊ
3. ስልጣኔ	7. ድንቅ
4. የተለየ	8. ውበት

ሐ. "የደቡብ ክልል የቴሪስት መስህቦች" በሚል ርዕስ ያዳመጣችሁትን የምንባብ ሐሳብ በአራት ዓረፍተ ነገሮች ጻፉ።

ክፍለ ትምህርት አራት

አዲስ አበባ እና ቤተ-መዘክሮቿ (መ-ዚያምቿ)

የኢትዮጵያ ብሔራዊ መ-ዚያም

የኢትዮጵያ ጥናትና ምርምር ተቋም መ-ዚያም

የተፈጥሮ ሳይንስ መ-ዚያም

የፖስታ መ-ዚያም

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

- ሀ. ቤተ-መዘክር ወይም ሙዚየም ማለት ምን ማለት ይመስላችል?
- ለ. ፎቶዎቹን በማየት ምንባቡ ምን ሊነግራችሁ እንደሚችል ገምቱ?
- ሐ. በአዲስ አበባ ከተማ ውስጥ የምታውቋቸውን የጉብኝት ስፍራዎች ዘርዝሩ?

በአዲስ አበባ ከተማ የኢትዮጵያ ታሪካዊ፣ ባህላዊና ተፈጥሯዊ ቅርሶች ተሰባስበው የሚገኙባቸው አሥራ አምስት ሙዚየሞች አሉ።

እነዚህም፡- የኢትዮጵያ ብሔራዊ ሙዚየም፣ የኢትዮጵያ ጥናትና ምርምር ተቋም ሙዚየም፣ የተፈጥሮ ሳይንስ ሙዚየም፣ የኢትዮጵያ ፖስታ ሙዚየም፣ አዲስ አበባ ሙዚየም፣ የርዕሰ አድባራት እንጦጦ ቅድስት ማርያም ቤተክርስቲያን ሙዚየም፣ የገነተ ጽጌ ቅዱስ ጊዮርጊስ ካቴድራል ሙዚየም፣ የመንበረ ፀባኤት ቅድስት ሥላሴ ካቴድራል ሙዚየም፣ የቀይ ሽብር ሰማዕታት ሙዚየም፣ የታዕካ ነገሥት በዓታ ለማርያም ቤተክርስቲያን ሙዚየም፣ የቀጨኔ ደብረ ሰላም መድኃኒዓለም ቤተክርስቲያን ሙዚየም፣ የጎፋ መካነ ሕያዋን ቅዱስ ገብርኤል ቤተክርስቲያን ሙዚየም፣ መንበረ ፓትርያርክ ቤተ-መጻሕፍት ሙዚየም፣ የስፖርት ሙዚየም ጃንሜዳ፣ የነገሥታት ባቡሮች ሙዚየም - ለገሃር ባቡር ጣቢያ ናቸው። ከእነዚህ አሥራ አምስት ሙዚየሞች ውስጥ አራቱን እናስተዋውቃችሁ።

- ሀ. ከላይ ከተጠቀሱት ሙዚየሞች ውስጥ እናንተ የትኛውን ለመጎብኘት ትፈልጋላችሁ?
- ለ. ከላይ ከተጠቀሱት ሙዚየሞች ምንባቡ የትኞቹን ሊያስተዋውቃችሁ እንደሚችል ገምቱ?

የመጀመሪያው የኢትዮጵያ ብሔራዊ ሙዚየም ነው። ይህም በ1936ዓ.ም መጨረሻ የተመሠረተ ሲሆን በውስጡ ሦስት ዋና ዋና ክፍሎች አሉት። እነዚህም ክፍሎች የቅርስ ጥበቃ፣ የመረጃ እንዲሁም የአውደ ርዕይ ክፍሎች ይባላሉ። በሙዚየሙ ውስጥ የአርኪዮሎጂ፣ የጥንታዊና የመካከለኛ ዘመን ቅርሶች፣ የሰዎች ጥበባዊ የፈጠራ ሥራ እንዲሁም የተለያዩ ብሔረሰቦች ባህላዊ ቁሳቁሶች ይገኛሉ።

ጠሁለተኛው የኢትዮጵያ ጥናትና ምርምር ተቋም ሙዚየም ነው። ይህ ሙዚየም በፊት ገነተ ልዑል ቤተ መንግሥት በሚባለውና የአጼ ኃይለሥላሴ ቤተ-መንግሥት በነበረው፣ አሁን ደግሞ ፅኑሎ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ተብሎ በሚታወቀው ግቢ ውስጥ የሚገኝ ነው። ይህኛው ደግሞ ስለኢትዮጵያ የተሠሩ የጽሑፍ ሥራዎችንና በኢትዮጵያ ያሉ ብሔረሰቦች ባህልና ታሪክ የሚያሳዩ መረጃዎች የተሰባሰቡበት ነው። በዚህ ሙዚየም ውስጥ ቤተ-መጻሕፍትም ይገኝበታል።

ሦስተኛው የምናስተዋውቃችሁ አራትኪሎ የሚገኘው የተፈጥሮ ሳይንስ ሙዚየም ይባላል። በዚህ ሙዚየም ውስጥ ብዙ ቁጥር ያላቸው የዱር እንስሳት፣ አእዋፋት፣ የውሃ ውስጥ ፍጥረታት ይገኛሉ። የሚገርማችሁ በዚህ ሙዚየም ውስጥ በኢትዮጵያ ብቻ የሚገኙ እንስሳትንም ለማየት ትችላላችሁ። ይህ ሙዚየም በኢትዮጵያ ውስጥ ብቸኛው የዱር እንስሳት፣ የአእዋፋትና የውሃ ውስጥ ፍጥረታት ለእይታ ቀርበው የሚገኙበት ነው። በሙዚየሙ ከሦስት ሺህ አምስት መቶ በላይ የተለያዩ ዓይነት እንስሳትና ከአንድ ሺህ አንድ መቶ በላይ የእንስሳት ዝርያዎች ይገኛሉ።

የኢትዮጵያ ፖስታ ሙዚየም ሌላውና አራተኛው የምናስተዋውቃችሁ ሙዚየም ነው። ይህ ሙዚየም በዓለማችን ከመጀመሪያ ጊዜ ጀምሮ የታተሙና በዓለም ፖስታ አባል አገራት የሚላኩ ቴምብሮች ተሰባስበው ለእይታ የሚቀርቡበት ነው። ቴምብሮቹ በኢትዮጵያ ውስጥ የሚገኙ ታሪካዊ ቦታዎችን፣ ውብ የተፈጥሮ መስህቦችን፣ የብሔረሰቦችን ባህል፣ የታዋቂ ሰዎችን፣ የዕውቀትንና የአእዋፍን ብሎም የእንስሳትን

ምስል የሚያሳዩ ናቸው። እነዚህ ቴምብሮች በፖስታ ላይ ተለጥፈው በዓለም አገራት ሲዘፋ አገራችንን ያስተዋውቃሉ።

ሙዚየሞችን መጎብኘት የአገር ታሪክ፣ የጀግኖችን ገድልና ሥራ፣ ባህል፣ ቅርስ . . . እንድናውቅ ያደርጋል። እናንተም ያስተዋወቅናችሁንና የቀሩትን ሙዚየሞች በተገኘው አጋጣሚ ጎብኙ እንላለን።

(ምንጭ፡- አዲስ ዘመን ጋዜጣ፣ 78ኛ ዓመት፣ ቁጥር181፣ መጋቢት 1 ቀን 2011ዓ.ም፣ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ድርጅት ታትሞ፣ ለንባብ ትምህርት እንዲያመች ተደርጎ የተወሰደ)

መናገር

ሀ. ቀጥሎ የቀረቡት ዓረፍተ ነገሮች "አዲስ አበባ እና ቤተ-መዘክሮቿ (ሙዚየሞቿ)" በሚለው ምንባብ መሠረት የያዙት ሐሳብ ትክክል ከሆነ "እውነት" ስህተት ከሆነ ደግሞ "ሐሰት" በማለት ከመለሳችሁ በኋላ ምክንያታችሁን ከምንባቡ ማስረጃ በማቅረብ በቃል አብራሩ።

1. ሙዚየሞች የአንድን አገር ባህልና ታሪክ መገለጫ ቅርሶችን የሚይዙ የጎብኝት ቦታዎች ናቸው።
2. የኢትዮጵያ ብሔራዊ ሙዚየም ቀደም ሲል ገነተ ልዑል ቤተ-መንግስት በመባል ይታወቅ ነበር።
3. ብዙ ቁጥር ያላቸው የቤት እንስሳትና አዕዋፋት የሚገኙት በተፈጥሮ ሳይንስ ሙዚየም ውስጥ ነው።
4. በፖስታ ላይ የሚለጠፉ ቴምብሮች ፋይዳቸው አገራችንን ለዓለም አገራት ማስተዋወቅ ነው።
5. ሙዚየም መጎብኘት ከመዝናኛነት ያለፈ ጥቅም የለውም።

ክፍለ ትምህርት አምስት

ቃላት

ሀ. ቀጥሎ ከምንባቡ ለወጡ ቃላት ተመሳሳይ ፍቻቸውን በምንባቡ መሠረት ስጡ።

1. ታሪካዊ	4. መለጠፍ
2. ምስል	5. ጥበቃ
3. ገድል	

ለ. ቀጥሎ ከምንባቡ ለወጡ ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን በምንባቡ መሠረት ስጡ።

1. ውብ	4. ቀረበ
2. መሰረተ	5. ፈጠራ
3. ተፈጥሯዊ	

ጽሕፈት

ሀ. በ“ሀ” ረድፍ ለተደረደሩ የሙዚየም መገለጫዎች ከ“ለ” ረድፍ ከተዘረዘሩ የሙዚየም ዓይነቶች ጋር አዛምዱ።

"ሀ"

"ለ"

1. የታተሙና በዓለም አገራት የሚላኩ ቴምብሮች ተሰባስበው የሚገኙበት፤	ሀ. የኢትዮጵያ ጥናትና ምርምር ሙዚየም
2. የዱር እንስሳት፣ አዕዋፋትና የውሃውስጥ ፍጥረታት የሚገኙበት፤	ለ. የኢትዮጵያ ብሔራዊ ሙዚየም
3. ስለኢትዮጵያ የተጻፉ የጽሑፍ ሥራዎችና ቤተ-መጽሐፍ የሚገኝበት፤	ሐ. የኢትዮጵያ ፖስታ ሙዚየም
4. ሦስት ዋና ዋና ክፍሎች ያሉት፤	መ. የተፈጥሮ ሳይንስ ሙዚየም

ክፍለ ትምህርት ስድስት

ለ. በሳጥኑ ውስጥ የተቀመጡትን ቃላት በዓረፍተ ነገሮቹ ውስጥ በማስገባት ዓረፍተ ነገሮቹ የተሟላ ሐሳብ እንዲሰጡ አድርጉ።

ብርቅዬ	ቴምብር	ቤተ-መዘክሮች	ቅርሶች	መጎብኘት
------	------	----------	------	-------

1. መዘያም ሰው ሠራሽ እና ተፈጥሯዊ _____ የሚገኙበት ስፍራ ነው።
2. በኢትዮጵያ ውስጥ ብቻ የሚገኙ እንስሳት _____ እንስሳት ይባላሉ።
3. _____ በፖስታ ላይ የሚለጠፍ አገርን የሚያስተዋውቅ ሕጋዊ ማረጋገጫ ነው።
4. ቤተ-መዘክሮችን _____ አገርን ማወቅ ነው።
5. ቅርሶች በሚገባ ተጠብቀው እንዲቆዩ _____ ትልቅ ድርሻ አላቸው።

ሐ. ቀጥሎ በቀረቡት ቃላት ዓረፍተ ነገር ጻፉ።

1. ቅርስ	5. መስህብ
2. ብሔራዊ	6. ባህል
3. ፍጥረት	7. ፈጠራ
4. እይታ	

ክፍለ ትምህርት ሰባት

አቀላጥፎ ማንበብ

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሠረት የሚከተለውን ለአቀላጥፎ ማንበብ የተዘጋጀ አንቀጽ አንብቡ።

ደቡብ ክልል

የደቡብ ብሔር ብሔረሰቦች ሕዝቦች ክልል በኢትዮጵያ ከሚገኙ አስር ክልሎች አንዱ ነው። 105,887.18 ካሬ ኪ.ሜ ቦታ የሚሸፍን ሲሆን በምዕራብ ከጋምቤላ፣ በደቡብ ምዕራብ ከደቡብ ሱዳን፣ በሰሜን ምሥራቅና በደቡብ ምሥራቅ ከአሮሚያ፣ በደቡብ ከኬንያ ጋር ይዋሰናል። ክልሉ ብዙ ከተሞች ያሉት ሲሆን ከነዚህም መካከል አርባ ምንጭ፣ ሶዶ፣ ሆሳዕና፣ ሀላባ፣ ዲላ፣ ጂንካ፣ ወልቂጤ፣ ወዘተ. ጥቂቶቹ ናቸው። ክልሉ በ12 ዞኖችና በ8 ልዩ ወረዳዎች የተዋቀረ ሲሆን በ1999 ዓ.ም በተደረገው የሕዝብና ቤቶች ቆጠራ መሠረት ወደ 15,042,531 የሚጠጋ ሕዝብ የሚገኝበት ሲሆን ይህም ከአገሪቱ ሕዝብ 20.4% ይሸፍናል። ከዚህ በተጨማሪ በክልሉ 55 ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች የሚኖሩ ሲሆን የእነዚህም ቋንቋዎች በአፍሮ እስያዊ (ኩሻዊ፣ ኦሞኦዊ እና ሴማዊ) ንዑስ ክፍሎችን ጨምሮ ናይሎ ሳሃራዊ የቋንቋ ቤተሰቦች ይመደባሉ።

ክልሉ 4270 ሜትር ከፍታ ካለው የጋሞ ጎፋው ጉጌ ተራራ እስከ 376 ሜትር ከባህር ጠለል በላይ ከፍታ ያለው የደቡብ ኦሞው ጨልባና ቱርካና ሐይቅ አካባቢ ያለውን ዝቅተኛ ቦታ ጨምሮ በርካታ የተለያዩ መልክዐ ምድራዊ አቀማመጥን ይዟል። ክልሉ በሀሩር፣ በቆላ፣ ወይናደጋና ደጋ የአየር ንብረት የተከፋፈለ ሲሆን ለእርሻ፣ ለከብት እርባታ ምቹ የሆነና በደንም የተሸፈነ ክልል ነው።

በተጨማሪ የአባይ፣ የጫሞ፣ የጨው ባህርና ቱርካና የመሳሰሉ ሐይቆች የአሞና ጎጂብ ወንዞች ባለቤት ከገናሌ እስከ ዳዋ፣ ከባሮ እስከ አኮቦ፣ ከአሞ እስከ ጊቤ በአጠቃላይ 32% የሚደረሱ ተፋሰሶችን ይጋራል። የአጆራና ጋቺቴ ፈፋቴዎች፣ የነጭ ሣር፣ አሞ ማዜና የማጎና የጨበራ ጨጨራ ብሐራዊ ፓርኮች የሚገኙበት ነው።

ክፍለ ትምህርት ስምንት

ምሳሌ:1. የደንብ ልብሱን ቀየረ።

- 2. ምንተስኖት 10:00 ሰአት ሲሆን ከትምህርት ቤት ተመለሰ።
- 3. በመጨረሻም ከእህቱ ጋር በመሆን የግቢያቸውን አትክልት ውሃ አጠጣ።
- 4. የተሰጡትን የቤት ሥራዎች ሰርቶ ጥናቱን አጠና።
- 5. ጥቂት ረፍት አደረገ።

ምንተስኖት 10:00 ሰአት ሲሆን ከትምህርት ቤት ወደቤት ተመለሰ። ቤት እንደደረሰም የደንብ ልብሱን ቀይሮ ጥቂት ረፍት ካደረገ በኋላ የተሰጡትን የቤት ሥራዎች ሰርቶ ጥናቱን አጠና። በመጨረሻም ከእህቱ ጋር በመሆን የግቢያቸውን አትክልት ውሃ አጠጣ።

ሀ. ከላይ በቀረበው ምሳሌ መሠረት የሚከተሉትን ዓረፍተ ነገሮች ቅደም ተከተል በማስተካከል አንድ አንቀጽ ጻፉ።

- 1. ጓደኛዎ ቀስበቀስ የምልክት ቋንቋውን አለማመደቻት።
- 2. የምልክት ቋንቋ የምትችለው ጓደኛዎ እንድታለማምዳት ጠየቀቻት።
- 3. በዚህም ደስተኛ ሆነች።
- 4. ዓይናለም የምልክት ቋንቋ ለመልመድ ትፈልጋለች።
- 5. ዓይናለም በአጭር ጊዜ የምልክት ቋንቋ መጠቀም ቻለች።

ለ. በትምህርት ቀናችሁ ትምህርት ቤት ቅጥር ግቢ ውስጥ ከገባችሁበት ሰዓት አንስቶ እስከ እረፍት ሰዓት ድረስ የሠራችሁትን ዋና ዋና ተግባር የአንቀጽ ባህርያትን በመጠበቅ በአንድ አንቀፅ ጽፋችሁ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡ።

ክፍለ ትምህርት ዘጠኝ

ሰዋሰው

ሀ. በዝርዝር ለተቀመጡ ገላጭ ቃላት ምላሽ የሚሆኑ የገላጭ ቃላት ዓይነቶችን ከሳጥኑ ውስጥ በመምረጥ ጻፉ።

መጠን	ቀለም	ወገን
ብዛት	ባህሪ	ቅርጽ

- 1. አረንጓዴ፣ ጥቁር፣ ሰማያዊ፣ ነጭ ..
- 2. አያሌ ፣ ሺህ ፣ ብዙ ፣ አንድ . . .
- 3. ክፉ ፣ ደግ ፣ የዋህ ፣ ጥሩ . . .
- 4. ኢትዮጵያዊ፣ ኤርትራዊ፣ ኬንያዊ...
- 5. ክብ ፣ ሞላላ ፣ ጥምዝ ፣ ሾጣጣ ..
- 6. አጭር፣ ወፍራም ፣ ቀጭን፣ ረጅም..

ለ. በምሳሌው መሠረት በክፍት ቦታው ላይ ተገቢውን ገላጭ ቃል በማስገባት ዓረፍተ ነገሩን አሟሉ።

ምሳሌ:- ታታሪ ሰው እወዳለሁ።

- 1. _____ መጽሐፍ ተቀደደ።
- 2. አባቴ _____ ቦርሳ ገዛልኝ።
- 3. ወንድሜ _____ ቤት ሠራ።
- 4. ዛሬ _____ ነው።
- 5. ትምህርት-ቤታችን _____ ነው።

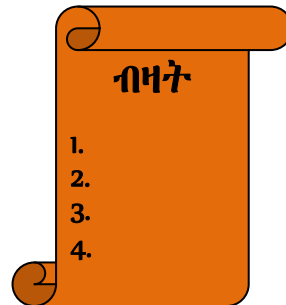
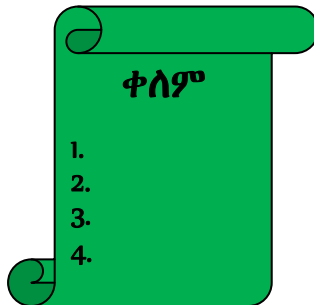
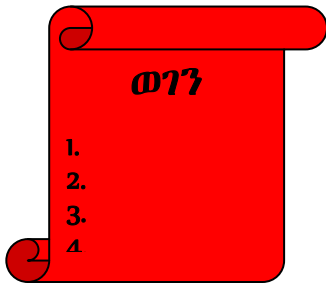
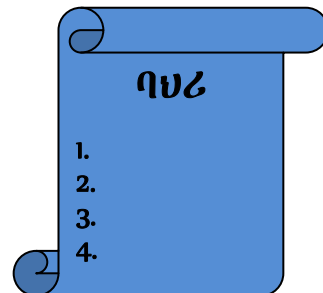
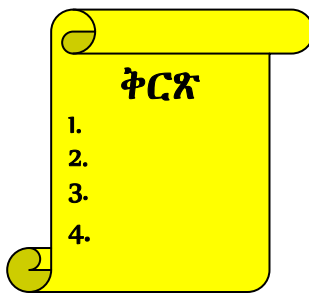
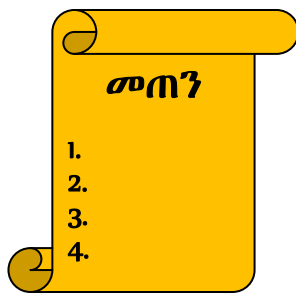
ሐ. በምሳሌው መሠረት በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ የሚገኙትን ገላጭ ቃላት በመለየት ጻፉ።

ምሳሌ:- ዓለማችን ሞላላ ቅርጽ አላት። ሞላላ

1. ቸር ሰው ያለውን ያካፍላል።
2. በርካታ ህዝብ በተገኘበት የጊዳታ በዓል ተከበረ።
3. ኢትዮጵያዊ አለባበሳችን ያምራል።
4. ኢትዮጵያ በዓባይ ወንዝ ላይ ትልቅ ግድብ ገነባች።
5. ነጭ በትር (ጊይት ኬን) የዓይነ-ስውር መሪ ነው።

መ. የሚከተሉትን ገላጭ ቃላት በየምድባቸው ስር አስቀምጡ።

ኢትዮጵያዊ	ግራጫ	በርካታ	ክብ	ቢጫ	ዝርግ
ጥቂት	ሩሀሩሀ	ሰፊ	የዋህ	አነስተኛ	ሱዳናዊ
ሦስት ማዕዘን	ኤርትራዊ	ጥቁር	ጠባብ	ቀጭን	አዛኝ
ወይንጠጅ	ቸር	ትልቅ	ኬኒያዊ	ጠፍጣፋ	ብዙ

ሠ. በምሳሌው መሠረት የሚከተሉትን ገላጭ ቃላት በመጠቀም ዓረፍተነገር መስርቱ፡

ምሳሌ፡- አያሌ - በታላቁ ሩጫ በኢትዮጵያ አያሌ ህዝብ ተሳተፈ።

1. ቀይ
2. መጥፎ
3. ቻይናዊ
4. አጭር

5. ፋህፋህ

የምዕራፍ አምስት የክለሳ ጥያቄዎች

1. የአንቀጽ ባህርያትን በዝርዝር አስረዱ?
2. ገላጭ ቃል ማለት ምን ማለት ነው?
3. የሚከተሉትን ገላጭ ቃላት ዓይነታቸውን ግለፁ። በመቀጠል ዓረፍተነገር መስርቱባቸው።
 - አዲስ
 - ድቡልቡል
 - አዛኝ
 - ወርቃማ
 - ጥቂት
4. በደቡብ ክልል ውስጥ ከጎበኛችሁት ስፍራ ውስጥ ወይም ከጎበኙ ሰዎች በመጠየቅ እጅግ ስለማረካችሁ ቦታ የአንቀጽ ባህርያትን ያሟላ አንድ አንቀጽ በመጻፍ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡ።

ምዕራፍ ስድስት (፮)

ስፖርት

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት መጠናቀቅ በኋላ ተማሪዎች፡-

- ስለአዳመጣችሁት ነገር በቃላችሁ ሃሳብ ትለዋወጣላችሁ።
- እያንዳንዱን አንቀጽ አንብባችሁ ከጽሁፉ ውስጥ ያገኛችሁትን ሃሳብ ታብራራላችሁ።
- የቃላት እውቀታችሁን ታሳድጋላችሁ።
- ባለቤትና ግስን አስማምታችሁ አረፍተነገር ታዋቅራላችሁ።

ክፍለ ትምህርት አንድ

ማዳመጥ

የኦሎምፒክ ወርቆች

ቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች

ሀ. የምንባቡ ርዕስ ስለምን ጉዳይ የሚያነሳ ይመስላችኋል?

ለ. የምትመለከቷቸው ፎቶግራፎች የነማን ናቸው? ለአገራቸው ምን እንዳበረከቱስ ታውቃላችሁ?

ሐ. የምታውቋቸውን የስፖርት ዓይነቶች ተናገሩ?

ሀ. "የኦሎምፒክ ወርቆች" በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃላችሁ መልሱ።

1. በተከታታይ የሮም እና የቶኪዮ የኦሎምፒክ ማራቶን ውድድሮችን ያሸነፈው አትሌት ማን ይባላል?

2. በስሚ የ2ኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የተሰየመላት አትሌት ማን ትባላለች?

3. "ኢትዮጵያ የሌለችበት ኦሎምፒክ አይደምቅም!" የተባለው ለምንድን ነው?

4. ኃይሌ ገብረስላሴ ተደጋጋሚ ድሎችን እንዲያስመዘግብ የገፋፋው ምንድን ነው?

ለ. "የኦሎምፒክ ወርቆች" በሚለው ምንባብ መሠረት ለሚከተሉት ጥያቄዎች ከቀረቡት አማራጮች መካከል ትክክለኛውን መልስ ምረጡ።

1. የመጀመሪያዋ ጥቁር አፍሪካዊት የወርቅ ሜዳሊያ ተሸላሚ አትሌት ማን ናት?

ሀ. ጥሩነሽ ዲባባ ለ. ደራርቱ ቱሉ

ሐ. መሠረት ደፋር መ. እጅጋየሁ ዲባባ

2. ብራዚል በዓለም ዋንጫ ተሳትፎ ስትታወቅ ኢትዮጵያ ደግሞ በ_____ ተሳትፎ ትታወቃለች።

ሀ. በኦሎምፒክ ለ. በአፍሪካ ዋንጫ ሐ. በዝላይ መ. በወርቅ ሜዳሊያ

3. በአንድ የኦሎምፒክ መድረክ ድርብ የወርቅ ሜዳሊያ ባለቤት መሆንን ለዓለም ያስተማረው አትሌት ማን ነው?

ሀ. ኃይሌ ገ/ስላሴ ለ. አበበ ቢቂላ ሐ. ምሩፅ ይፍጠር መ. ቀነኒሳ በቀለ

4. በስሟ ሆስፒታል የተሰየመላት አትሌት ማን ናት?

- ሀ. መሠረት ደፋር ለ. ደራርቱ ቱሉ
- ሐ. ፋጡማ ሮባ መ. ጥሩነሽ ዲባባ

5. በአቴንስ አሎምፒክ በ5ሺ ሜትር 1ኛ በመሆን ወርቅ የተሸለመች አትሌት ማን ናት?

- ሀ. መሠረት ደፋር ለ. ጥሩነሽ ዲባባ
- ሐ. ደራርቱ ቱሉ መ. ብርሃኔ ሀደሬ

ክፍለ ትምህርት ሁለት

ቃላት

ሀ. "የአሎምፒክ ወርቆች" በሚለው ምንባብ መሠረት በ "ሀ" ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይ ፍቻቸውን ከ"ለ" ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

"ሀ"	"ለ"
1. ፈፀመ	ሀ. አጋጣሚ
2. ውድድር	ለ. እጥፍ
3. ድርብ	ሐ. ፋክክር
4. ዕድል	መ. ጀግና
5. ጀብደኛ	ሠ. አከናወነ

ለ. "የአሎምፒክ ወርቆች" በሚለው ምንባብ መሠረት በ "ሀ" ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ከ"ለ" ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

"ሀ"	"ለ"
1. ድል	ሀ. ጨረሰ
2. በረታ	ለ. ተቀጣ

3. ተሸለመ

ሐ. ዘገዩ

4. ፈጠነ

መ. ሸንፈት

5. ጀመረ

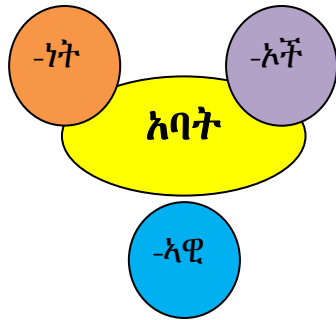
ሠ. ደከመ

ክፍለ ትምህርት ሦስት

ሰዋሰው

ሀ. በምሳሌው መሠረት ዋናውን ቃል ከቅጥያዎች ጋር በማጣመር ባለቅጥያ ቃል መስርቱ።

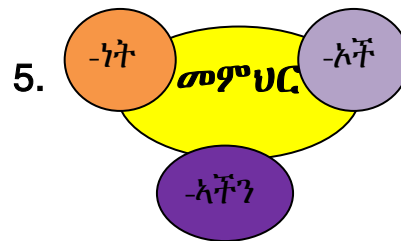
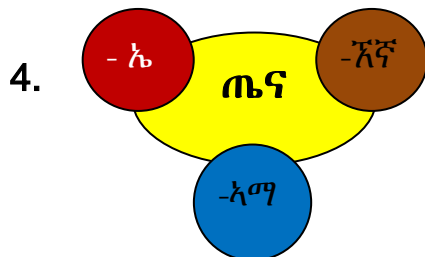
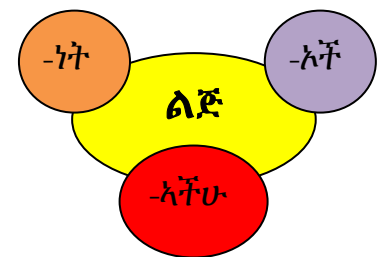
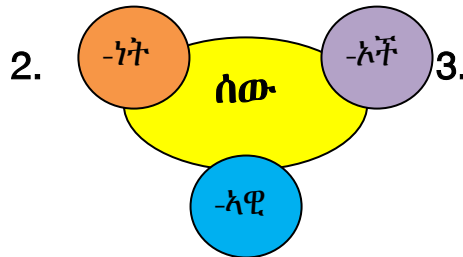
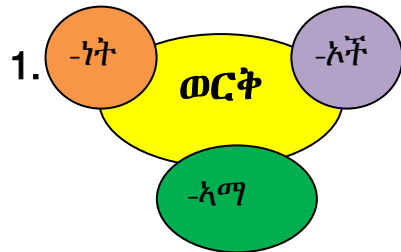
ምሳሌ:-

1. አባትነት

2. አባታዊ

3. አባቶች

ለ. በሳጥኑ ውስጥ ያሉትን ቅጥያዎች ከተዘረዘሩት ቃላት ጋር በማገናኘት ባለቅጥያ ቃላት መስርቱ። (ቅጥያዎችን ከአንድ ጊዜ በላይ መድገም ይቻላል፤ ለአንድም ቃል ከአንድ በላይ ቅጥያ መጠቀም ይቻላል።)

- አማ	- ነት	- አች
- አዊ	- ዎች	- ሻኛ

ምሳሌ:- ሀ. የዋህ = የዋህነት ፣ የዋሆች

ለ. አገር = አገራዊ ፣ አገሮች ፣ አገርኛ

1. ደግ	3. ነገር	5. ኢትዮጵያ	7. በጎ	9. ተንኮል
2. አሸዋ	4. ድመት	6. ጫማ	8. ተራራ	10. ሰማይ

ሀ. ከዚህ በታች በተሰጧችሁ ቃላት ዓረፍተ ነገር መስርቱ።

3. ታዋቂ	3. ማስመዘገብ	5. መገፋፋት
4. ጥርጥር	4. አክብሮት	6. አስደናቂ

ንባብ

የኢትዮጵያ የስፖርት አባት

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

- ሀ. የምንባቡ ርዕስ ስለምን ጉዳይ የሚያነሳ ይመስላችል?
- ለ. የምትመለከቱት ፎቶግራፍ የማን ይመስላችኋል?
- ሐ. ፎቶውን በማየት ምንባቡ ምን ሊነግራችሁ እንደሚችል ገምቱ?

አቶ ይድነቃቸው ተሰማ ከእናታቸው ወይዘሮ ሙላቷ ገብረ ሥላሴ እና ከአባታቸው ነጋድራስ ተሰማ እሸቴ መስከረም 1 ቀን 1914 ዓ.ም ተወለዱ። አቶ ይድነቃቸው እንደማንኛውም የዘመኑ ልጆች እድሜያቸው ለትምህርት ሲደርስ የቄስ ትምህርት ቤት ገብተው ትምህርት ተምረዋል። በመቀጠልም የፈረንሳይኛ ትምህርትን ደግሞ በአሊያንስ፣ በዳግማዊ ምኒልክና በተፈሪ መኮንን ትምህርት ቤቶች ተከታትለዋል።

በወቅቱም ለእግር ኳስ፣ ለብስክሌትና ለሩጫ ስፖርቶች ልዩ ፍቅር ነበራቸው። ብስክሌቱንና ሩጫውን ባይገፉበትም እግር ኳሱን ግን በተጫዋችነት፣ በአሰልጣኝነትና በኋላም በአመራርነት እስከ ሕይወታቸው ፍፃሜ ቀጥለውበት ዛሬም ድረስ ስማቸውን ማስጠራት የቻሉበት ስፖርት ሆኖላቸዋል።

ገና በስምንት ዓመታቸው የትምህርት ቤቱ የሕፃናት እግር ኳስ ቡድንን በአምበልነት እየመሩ ተጫውተዋል። በ1924 ዓ.ም ንጉሰ ነገሥት ቀዳማዊ ኃይለሥላሴና የስዊድኑ ንጉሥ ልጅ በተገኙበት መድረክ ይደነቃቸውና የትምህርት ቤት ጓደኞቻቸው የስፖርት ትርጉት አቅርበው ሽልማት ተቀብለዋል። በስምንት ዓመት እድሜያቸው የስፖርት ዓለም ተሳትፎን የጀመሩት ይደነቃቸው፣ በ14 ዓመታቸው የዛሬውን ቅዱስ ጊዮርጊስ የእግር ኳስ ቡድንን ተቀላቀሉ።

ይደነቃቸው ለ23 ዓመታት ያህል ለቅዱስ ጊዮርጊስ በመጫወት እስካሁን ድረስ ባለክብረወሰን ናቸው። ይደነቃቸው በቅዱስ ጊዮርጊስ በቆዩባቸው ዓመታት ከተጫዋችነት በተጨማሪ አሰልጣኝ ሆነውም አገልግለዋል። በአንድ የውድድር ዘመን ለክለቡ 43 ግቦችን ማስቆጠር ችለዋል። ይህ ስኬትም ይደነቃቸውን እስካሁን ድረስ ባለክብረወሰን አድርጓቸዋል። የተጫዋችነት ዘመናቸውን ካጠናቀቁ በኋላ ወደ አሰልጣኝነት በመሸጋገር የኢትዮጵያ ብሔራዊ የእግር ኳስ ቡድንን መርተዋል። ኢትዮጵያ እስካሁን ድረስ አንድ ለእናቱ የሆነውን የአፍሪካ ዋንጫዋን በ1954 ዓ/ም ስታሸንፍ የቡድኑ አሰልጣኝ ይደነቃቸው ተሰማ ነበሩ።

ሀ. በስንት ዓመታቸው ስፖርት ጀመሩ? የት እና በምን የስፖርት ዓይነት?
ለ. አቶ ይደነቃቸው ከእግር ኳስ ተጫዋችነት እና ከአሰልጣኝነት ሌላ ምን የሰሩ ይመስላችኋል?

አቶ ይደነቃቸው ተሰማ ከተጫዋችነትና ከአሰልጣኝነታቸው ባሻገር ታላላቅ ተግባራትን ያከናወኑትና ታዋቂነትን ያተረፉት የስፖርት ማኅበራትን በማደራጀትና በመምራት

ነው። የኢትዮጵያ ስፖርት ጽሕፈት ቤትን አቋቁመው ስፖርታዊ እንቅስቃሴዎችን በዘመናዊ መልኩ ለማደራጀት ጥረዋል። የኢትዮጵያ እግር ኳስ ፌደሬሽን ሲመሠረትም አስተዋጻቸው እጅግ የጎላ ነበር።

አቶ ይድነቃቸው የኢትዮጵያ ኦሊምፒክ ኮሚቴ ዋና ጸሐፊ እና የካፍ ፕሬዝደንት ሆነው ተሹመው አገልግለዋል። የበርካታ ሪከርዶች ባለቤት የሆኑት አቶ ይድነቃቸው፤ ከውጭ ሀገራት መንግሥታት ሳይቀር ብዙ ዋናዎችን፣ ሜዳሊያዎችንና ሌሎች ሽልማቶችን አግኝተዋል። የኢትዮጵያ ዘመናዊ የስፖርት አባት በመባል የሚታወቁት አቶ ይድነቃቸው ተሰማ ነሐሴ 13 ቀን 1979 ዓ.ም ከዚህ ዓለም በሞት ተለይተዋል።

(ምንጭ፡- አዲስ ዘመን 79ኛ ዓመት ቁጥር 217፤ 2012ዓ.ም፤ ለንባብ ትምህርት እንዲያመች ተጣጥሞ የተወሰደ)

ሀ. "የኢትዮጵያ የስፖርት አባት" በሚለው ምንባብ መሠረት ለሚከተሉት ጥያቄዎች በቃላት መልስ ሰጡ።

1. አቶ ይድነቃቸው ተሰማ በስንት ዓመተ ምህረት ተወለዱ?
2. ምንባቡ ስንት አንቀጾች አሉት?
3. ከእግር ኳስ ተጫዋችነት በተጨማሪ በምን፣ በምን ኃላፊነት ላይ እንደሰሩ ዘርዝሩ?
4. አቶ ይድነቃቸው ተሰማ በቅዱስ ጊዮርጊስ እግር ኳስ ቡድን እስከ ስንት ዓመታቸው ድረስ ተጫወቱ?
5. በስንት ዓመታቸው ከዚህ ዓለም በሞት ተለዩ?

ቃላት

ሀ. በምሳሌው መሠረት ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ እና ተቃራኒ ፍቻቸውን ጻፉ።

	ቃላት	ተመሳሳይ ፍቻ	ተቃራኒ ፍቻ
ምሳሌ	አሸነፈ	ድል አደረገ	ተረታ
1	ሁልጊዜ		
2	መፈለግ		
3	በፊት		
4	መዘዋወር		
5	ማግኘት		
6	ውጤት		

ክፍለ ትምህርት አምስት

ለ. በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ለተስመረባቸው ቃላት አገባባዊ ፍቻቸውን ምረጡ።

1. እኛ ተማሪዎች ጥሩ ባህሪ ልናዳብር ይገባል።

- ሀ. ጠባይ ለ. ጎበዝ ሐ. ባህል መ. ልምድ

2. በተማሪዎች መካከል የሚደረግ ትምህርታዊ ውድድር ያስደስታል።

- ሀ. ሩጫ ለ. መዋደድ ሐ. ፉክክር መ. መውደድ

3. ኢትዮጵያ የሰው ዘር ማዕከል ናት።

- ሀ. እናት ለ. ዓይነት ሐ. አዋቂ መ. መገኛ

4. ሰዎች በመልካም ሥራቸው ሲመሰገኑ በመጥፎ ተግባራቸው ደግሞ ይኮነናሉ።

- ሀ. ይናዘዛሉ ለ. ይወገዛሉ ሐ. ይሸለማሉ መ. ይሾማሉ

5. ባለንጀራን እንደራስ መውደድ ይገባል።

- ሀ. ቤተሰብን ለ. ዘመድን ሐ. ጓደኛን መ. ጎረቤትን

አቀላጥፎ ማንበብ

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሠረት የሚከተለውን ለአቀላጥፎ ማንበብ የተዘጋጀ አንቀጽ አንብቡ።

አንድ ብልህ ዐይነ-ስውር

አንድ ዐይነ-ስውር ገንዘብ አጠራቅሞ ማስቀመጫ ስላጣ አንድ ቀን በሌሊት ተነሳና በከረጢት አድርጎ ባትክልቱ ስፍራ ቀበረው። ይሁን እንጂ ጎረቤቱ ሲቀብረው አይቶት ነበርና ወሰደበት። ከአለታት አንድ ቀን ዐይነ-ስውሩ ገንዘቡን ከቀበረበት ለማውጣት ወደ አትክልት ስፍራው ሄዶ ቢፈልገው አጣው። ጎረቤቱንም ጠረጠረውና በታማኝነት አስመስሎ “ከዚህ በፊት ባትክልቱ ስፍራ ገንዘብ ቀብሬ ነበር፤ አሁንም አንድ ሰው የተበደረኝን ወርቅ መለሰልኝ ስለዚህ የት ባደርገው የሚሻል ይመስልሃል?” ሲል ጠየቀው። ጎረቤቱም ሁሉንም ለመውሰድ ስለፈለገ "በአንድነት ቅበረው።" አለው። ከዛም ጎረቤቱ ለብቻው ሲያስብ ቆየና "በፊት የቀበረውን ገንዘብ ከቦታው ሲያጣው ይህን አሁን ሊቀብረው ያሰበውን ወርቅ አይቀብርም።" ብሎ በማሰብ ሁሉንም በአንዴ ለመውሰድ ሲል የሰረቀውን ገንዘብ ከከረጢቱ ወስዶ መልሶ እዛው ቦታ ቀበረው። ዐይነ-ስውሩም በሌሊት መጥቶ የፊተኛውን አውጥቶ በምትኩ አንድ ከረጢት ቀበረና ሄደ፤ ጎረቤቱም ተጠባብቆ ቢያወጣው ጠጠር ሆኖ አገኘው።

ክፍለ ትምህርት ስድስት

ሰዎስው

ሀ. የሚከተሉትን ቃላት በምሳሌው መሠረት ስም ወይም ግስ መሆናቸውን በመለየት በየምድባቸው ስር ጻፉ።

መምህር	መጣ	ቤት	ተማሪ
ሠራ	ኢትዮጵያ	ተጫወተ	ትምህርት-ቤት
ተማሪ	ተሳፈረ	ዝንጀሮ	ገነባ
ነዳ	አደባባይ	ሄደ	ወቀጠ
መጽሐፍ	አነበበ	ሀንጸ	መኪና

	ስም	ግስ
ምሳሌ	ቤት	መጣ
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		

ክፍለ ትምህርት ሰባት

ለ. በተሰጠው ምሳሌ መሠረት በዓረፍተ ነገሮቹ ውስጥ ባለቤት የሆነውን ቃል ለይታችሁ አውጡ።

ምሳሌ:- ሀ. እሷ የመምህሮቿን ምክር ትሰማለች። የዓረፍተነገሩ ባለቤት = እሷ

ለ. ውሻው ሥጋ በላ።

የዓረፍተ ነገሩ ባለቤት = ውሻው

1. ልጁ መኪና አጠበ።
2. ተማሪዎቹ ጎበዞች ናቸው።
3. ካህን መጫወት እፈልጋለሁ።
4. ችግኞችን መትከል አለብን።
5. ናትናኤል መጽሐፍ ማንበብ ይወዳል።
6. አህያዎ ድምጹን ከፍ አድርጋ አናፋች።

ሐ. በተሰጠው ምሳሌ መሠረት በዓረፍተ ነገሮቹ ውስጥ ተሳቢ የሆነውን ቃል ለይታችሁ አውጡ።

ምሳሌ:- ሀ. ተማሪዎች ችግኝ ተከሉ። የዓረፍተነገሩ ተሳቢ = ችግኝ

ለ. ፖሊስ ወንጀለኛውን ያዘ። የዓረፍተ ነገሩ ተሳቢ = ወንጀለኛው

1. እሱ ወንበሩን ሰበረው።
2. አፎሚያ ጥርሷን በረሸች።
3. ድመቷ አይጥ ያዘች።
4. ኃይሉ በሩን ዘጋ።
5. ራህመት ወንድሟን መከረች።

ክፍለ ትምህርት ስምንት

መ. በተሰጠው ምሳሌ መሠረት በዓረፍተ ነገሮቹ ውስጥ ግስ (ማሰሪያ አንቀጽ) የሆነውን ቃል ለይታችሁ አውጡ።

ምሳሌ:- ሀ. እናቴ ከጎረቤቶቻችን ጋር ቡና ትጠጣለች። የዓረፍ ተነገሩ ግስ (ማሰሪያ አንቀጽ) = ትጠጣለች

ለ. አካባቢያችን ውብ እና ጽዱ ነው። የዓረፍተ ነገሩ ግስ (ማሰሪያ አንቀጽ) = ነው

1. ሰላም በሚኒሚዲያ ክብብ ትሳተፋለች።
2. ናሆም መምህሩን አመሰገነ።
3. ሽማግሌዎች የተጣሉትን አስታረቁ።
4. እታፈራሁ ቁረሷን በላች።
5. አኗኗራችን አብሮነትን ያበረታታል።
6. የአራተኛ ክፍል ተማሪ ነው።

ሠ. በምሳሌው መሠረት ዓረፍተነገሮቹ ስህተት ካለባቸው በላይ ውስጥ የ"×" ምልክት፤ ትክክል ከሆነ የ"√" ምልክት በማድረግ አሳዩ።

ምሳሌ:- ሀ. አንበሳ የዱር እንስሳ ናቸው።

 ×

ለ. የአካባቢያችንን ንጽህና በጋራ አንጠብቅ።

 √

1. ዋልያ የኢትዮጵያ ብርቅዬ እንስሳ ነው።
2. የሸክላ ሥራ የዕደ ጥበብ ማሳያችን ነው።
3. በመኪና ተሳፍሬ ወደ ጂንካ ሄደ።
4. ኪስ ሲጫወት እግሩን ተሰበረች።
5. ደቡብ ክልል የትንሿ ኢትዮጵያ ተምሳሌት ነው።

ጽሕፈት

ሀ. በምሳሌው መሠረት የባለቤት እና የግስ ስምምነት ስህተቶችን በማስተካከል ዓረፍተ ነገሮቹን በድጋሚ ጻፉ።

ምሳሌ:- እኔና አባቴ አጆራ ፏፏቴን ጎበኘን።

✓እኔና አባቴ አጆራ ፏፏቴን ጎበኘን።

1. ሀኪሞች ሕመማንን ትንክባክባለች።
2. በአቅራቢያችን ትምህርት-ቤቶች ይገኛል።
3. ሁላችንም ቡና ጠጣሁ።
4. በተሰማራበት ሥራ ስኬታማ ሆኑ።
5. ቤቶቹ ተመልሶ ተገነባ።
6. ለጥምቀት ያሆነ ቀሚሶች ይበጣጠስ።
7. እኔ ዳቦ ለመግዛት ሄድን።
8. ኢትዮጵያ 3ኛውን የአፍሪካ ዋንጫ አሸንፏል።

መናገር

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሠረት ተዘጋጅታችሁ ውይይት አድርጉ።

የመወያያ ርዕስ

➤ መምህራችሁ በሚሰጧችሁ ርዕስ መሠረት ስለ አገራችን ታዋቂ አትሌቶች በሰበሰባችሁት መረጃ መሠረት ውይይት አድርጉ።

ምሳሌ፡-

ሀ. አትሌት አበበ ቢቂላ

ለ. አትሌት ስለሺ ስህን

ሐ. አትሌት ፋጡማ ሮባ

መ. አትሌት ጌጤ ዋሚ

ሠ. አትሌት ሚሊዮን ወልዴ

ረ. አትሌት ለተሰንበት ግደይ

የምዕራፍ ስድስት የክለሳ ጥያቄዎች

1. የውይይት ምንነትን ከክርክር ጋር በማነጻጸር አብራሩ?
2. ከሚከተሉት ባለቅጥያ ቃላት ውስጥ ቅጥያዎች በመነጠል ጻፉ?

	ባለ ቅጥያ ቃላት	ዋና ቃል	ቅጥያ
1	ማንኪያዎች		
2	ወላጆች		
3	ሰንሰለታማ		
4	ሀዘባዊ		
5	ጥፋተኛ		

3. ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ እና ተቃራኒ ፍቻቸውን ጻፉ?

	ቃላት	ተመሳሳይ ፍቻ	ተቃራኒ ፍቻ
1	በረታ		
2	ተሸፈነ		
3	ግልጽ		
4	ፈጣን		
5	ገነባ		

4. በዓረፍተነገሮቹ ውስጥ የተሳሳተውን የባለቤት እና ግስ ስምምነት አስተካክላችሁ ጻፉ?

ሀ. የኢትዮጵያውያን የቀን አቆጣጠር ክሌሎች ተለዩዋል።

ለ. በደቡብ ክልል ውስጥ በርካታ ሰዎች ናረ።

ሐ. ስፓርት ለጤና ጠቃሚ ናቸው።

ምዕራፍ ሰባት (፯)

ውሃ

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት መጠናቀቅ በኋላ ተማሪዎች፡-

- ኢ-መደበኛ በሆነ አደረጃጀት በሚና ጨዋታ ውስጥ ትሳተፋላችሁ።
- አዳምጣችሁ የጽሁፉን ሃሳብ በዝርዝር ትገልጻላችሁ።
- በራሳችሁ አገላለጽ ዓረፍተ ነገር ትመሰርታላችሁ።
- ገላጮችን በመጠቀም ዓረፍተ ነገር ትመሰርታላችሁ።
- መዝሙር አዳምጣችሁ ስለ ውሃ ጥቅም ትጽፋላችሁ።
- በተሰጣችሁ ርዕስ ክርክር ታደርጋላችሁ።
- በተሰጣችሁ ግስ የተሟላ አረፍተነገር ትመሰርታላችሁ።

ክፍለ ትምህርት አንድ

ማዳመጥ

ውሃ ምንድን ነው?

ቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች

- ሀ. ውሃ ከምን፣ ከምን የሚገኝ ይመስላችኋል?
- ለ. ውሃን በቤታችሁ ውስጥ ለምን፣ ለምን ተግባራት እንደምትጠቀሙበት በዝርዝር ተናገሩ?
- ሐ. የምንባቡ ርዕስ ስለምን ጉዳዮች የሚያነሳ ይመስላችኋል?

ሀ. "ውሃ ምድን ነው?" በሚለው ምንባብ መሠረት የሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች የያዙት ሐሳብ ትክክል ከሆነ "እውነት" ትክክል ካልሆነ ደግሞ "ሀሰት" በማለት በቃል መልሱ። ለመልሳችሁም ማብራሪያ ስጡ።

1. ውሃ ለሰው ልጅ እንጂ ለእንስሳትና ለእፅዋት አስፈላጊ ነገር አይደለም።
2. ውሃ ለምግብ ማብሰያነት ከማገልገል ባሻገር ለመንገዣነት ብቻ ያገለግላል።
3. ንጹህ ውሃ በውስጡ ሌሎች ነገሮችን ማሳየት ይችላል።
4. በውቅያኖስና በባህር ላይ የሚገኘው ውሃ ለመጠጥ አገልግሎት ይውላል።
5. የምንባቡን ሐሳብ በዝርዝር አብራሩ።

ክፍለ ትምህርት ሁለት

ቃላት

ሀ. በዓረፍተ ነገሮቹ ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት ከተሰጡት አማራጮች መካከል አገባባዊ ፍቻቸውን የሚያሳይ ቃል ምረጡ።

1. ወፏ ከዛሬቹ መሃል ካለው ኩሬ ላይ ሰትንቦጫረቅ አየሁ።

- ሀ. ወንዝ ለ. ምንጭ ሐ. ያቆረ ውሃ መ. ባህር

2. አገራችን በበርካታ ማዕድናት የከበረች ናት።

- ሀ. ንጥረ-ነገሮች ለ. ባህሎች ሐ. ነዳጅ መ. ወርቆች

3. ውሃ መያዣ ያስፈልገዋል።

- ሀ. ማፍሰሻ ለ. ማንቀሳቀሻ ሐ. ማንጠልጠያ መ. ማጠራቀሚያ

4. ውሃ ሕይወት ላላቸው ነገሮች በሙሉ በመሰረታዊነት ያስፈልጋል።

- ሀ. በአማራጭነት ለ. በዋናነት ሐ. በተጨማሪነት መ. በትርፍነት

ለ. በ "ሀ" ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ከ"ለ" ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

"ሀ"

"ለ"

1. ይለያያል

ሀ. ማጣት

2. ማግኘት

ለ. ጠጣር

3. ፈሳሽ

ሐ. ይጎዳል

4. መያዝ

መ. ይገናኛል

5. ይጠቅማል

ሠ. መልቀቅ

ሐ. በምሳሌው መሠረት ከተሰጣችሁ ቃላት ውስጥ ሌሎች ቃላትን መስርቱ።

ምሳሌ:-

አለቀሰበት	አለቀ	አለት
	ሰቀለ	በሰለ
	አለ	ቀለበት

1.

2.

መመጣጠናቸው		

ስለመሰከረለት		

3.

4.

አመሰቃቀለ		

አሰባበረ		

ክፍለ ትምህርት ሦስት

መናገር

- ሀ. መምህራችሁ "ጤናችን በእጃችን" በሚል ርዕስ የሚያነቡላችሁን ግጥም በማድመጥ አስመስላችሁ አንብቡ።
- ለ. መምህራችሁ በሚሰጧችሁ ትዕዛዝ መሠረት የግጥሙን መልዕክት በራሳችሁ አገላለጽ በአራት ዓረፍተነገሮች ጽፋችሁ ለክፍል ጓደኛዎችሁ አቅርቡ።
- ሐ. በቡድን በመሆን ስለ ውሃ አጠቃቀም የተመለከተ አጭር ጭውውት አዘጋጅታችሁ በድራማ መልክ አቅርቡ።

ጽሕፈት

- ሀ. የሚከተሉትን የተዘበራረቁ ዓረፍተ ነገሮች ቅደም ተከተላቸውን በማስተካከል አንድ አንቀጽ ጻፉ።
- ሀ. ከእነዚህ ተግባራት መካከል በጠዋት ተነስታ አልጋዋን ካነጠፈች በኋላ ፊቷን በውሃ እና በሳሙና ትታጠባለች።
- ለ. ኡፋይሴ ዘወትር ትምህርት ቤት ከመሄዷ በፊት የተለያዩ ተግባራትን ታከናውናለች።
- ሐ. ከዛም የደንብ ልብሷን ለብሳ የተዘጋጀላትን ቁርስ ትበላለች።
- መ. እሷም ወደ ትምህርት ቤት ትገባለች።
- ሠ. ቀጥሎም ማታ ላይ ያዘጋጀችውን ደብተሮች በቦርሳ ይዛ እናቷን ተሰናብታ ከአባትዋ ጋር ጉዞ ትጀምራለች።
- ረ. አባቷም ትምህርት ቤቷ በር ላይ እንደደረሱ ስመው ይሸጁታል።

መነሻ

ኡፋይሴ ዘወትር ትምህርት ቤት ከመሄዷ በፊት የተለያዩ ተግባራትን ታከናውናለች።

ክፍለ ትምህርት አራት

ንባብ

ከሰከላ እስከ ጉባ

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

- ሀ. የህዳሴው ግድብ እየተገነባ ያለበት ክልል እና ልዩ ቦታ ስም ታውቃለችሁ?
- ለ. ስለአባይ ወንዝ የምታውቁትን በዝርዝር ተናገሩ?
- ሐ. የአባይ ወንዝ መነሻ ቦታ ማን ይባላል?

የአባይ ወንዝ በአገራችን መልክዓ-ምድር ምዕራብ ጎጃም ዞን ልዩ ስሙ ሰከላ ከሚባል አካባቢ ፈልቆ ጣናን መነሻ አድርጎ ሌሎች ገባር ወንዞችም አብረውት ተቀላቅለው እንዲጓዙ በማድረግ ያለከልካይ ለአያሌ ምዕተ-ዓመታት ለም አፈራችንን እየጠራረገ ለጎረቤት አገራት ሲሳይ በመሆን ለሃገራችን ምንም ጥቅም ሳይሰጥ ቆይቷል።

የአባይን ወንዝ መጠን እየጨመሩና እያበዙ ከሚሄዱ በርካታ ገባር ወንዞች መካከል ወንቃ፣ ጀማ፣ ሙገር፣ ጉደር፣ ደዴሳ፣ ነዲ፣ ዳቡስ፣ ቱሉ፣ አባያ፣ ሙጋ፣ ሱሃ፣ ጉላ፣ ተምጫ፣ ባጫት፣ ጨምጋ፣ በለሳ፣ ጉማራና ዋቤ ይጠቀሳሉ። አባይ ዛሬ ላይ ግን እንደ ትናንቱ ሳይሆን ዓይኑን ወደ እናቱ፣ ልቡን ወደ ትውልድ አገሩ፣ እግሩን ወደኋላ ለማዞር የሩጫ መንገዱን ለመግታት ከጉባ ሰማይ ስር አለሁላችሁ ብሏል። አባይ ከጉባ ሰማይ ስር በጭስ ብዛት የዛሉ ዓይኖች የሚጠብቁት፣ ብርሀን ፈላጊ ዜጎች ተስፋ የሚያደርጉት፣ የአይበገሬነታችን ማሳያ፣ የተፈጥሮ ልግስናችንና የኢትዮጵያዊነት የክብራችን ግርማ ሞገስ የሆነ ታላቅ ወንዝ ነው።

ሀ. "አባይ ዛሬ ላይ አይኑን ወደ እናቱ አዙሯል።" ሲል ምን ማለቱ ነው?
ለ. የአባይ ወንዝ መገደቡ ምን ጥቅም ይሰጣል?

በዚህ ታላቅ ወንዝ ላይ ለዘመናት ኢ-ፍትሐዊ ፍርድ ተፈርዶብን የ86 በመቶ የውሃ አመንጭነት ድርሻችን ሳይታይ፣ አይችሉትም ሲሉ ችለን ይህን ታላቁን የህዳሴ ግድብ በመገደብ በኃይል ማመንጫነትና ፈርጆ ብዙ የልማት ጎዳናዎችን የሚያቀናጅ ግዙፍ ተግባር ሆኗል። ይህ ታላቁ የኢትዮጵያ ህዳሴ ግድብ ካለው ፈርጆ ብዙ ጥቅም በዋናነት የሚጠቀሰው የአገራችንን የኃይል ፍላጎት ከሚሟላት አልፎ ለጎረቤት አገራት ፍትህዊነት ባለው መልኩ በመሸጥና አብሮ በመልማት በሚደረገው የመደጋገፍ ጉዞ ነው። በተለይም ለምሥራቅ አፍሪካ የኃይል ትስስር በመፍጠር ያለንን የኢኮኖሚና የሕዝብ ለሕዝብ ግንኙነት ከፍ እንዲል ከማስቻሉም በላይ እንደ አህጉርም ለአፍሪካ ያለው ፋይዳ ከፍተኛ ነው።

ግንባታው እየተካሄደ ያለው በኢትዮጵያ ምድር ከራስ አብራክ በሚፈልቅ ወንዝና በራስ ወጪ በመሆኑ የዘመናት ቁጭታችንን የሚሸር፣ የአብሮነታችንና የመተባበራችን

ትልቅ ማሳያ ነው። የኢትዮጵያ ገፅ-በረከት የሆነውን የአባይ ውሃ ጥቅም ላይ ለማዋል ታልሞ በሚሠራው ሥራ የኢትዮጵያዊያን ኩራት በሆነው ታላቁ የህዳሴ ግድብ የኃይል ማመንጫ ላይ ትልቅ ተስፋ ሰንቀንበታል። ይህ ከድህነት መላቀቂያ የሆነው የሰንደቅ አላማ ፕሮጀክቶችን ያለምንም ብድርና እረዳታ በኢትዮጵያዊያን ርብርብ ተገንብቶ በቅርብ ይጠናቀቃል። በዚህም እኛ የአባይ ዘመን ልጆች ልንኮራ ይገባል።

(ምንጭ፡- አ.አ.ከ አስተዳደር፤ ዝክረ ህዳሴ በአዲስ አበባ፤2013 ዓ.ም፤ ለንባብ ትምህርት እንዲያመች ተጣጥሞ የተወሰደ።)

ሀ. "ከሰከላ እስከ ጉባ" በሚለው ምንባብ መሠረት ለሚከተሉት ጥያቄዎች በቃላት መልስ ስጡ።

1. የአባይን ወንዝ መጠን እንዲጨምር የሚያደርጉ ገባር ወንዞችን ዘርዝሩ?
2. የህዳሴ ግድብ እየተገነባ ያለው በማን ወጪ ነው?
3. "የአባይ ግድብ የአይበገሬነታችን ማሳያ ነው።" ሲል ምን ማለቱ ነው?
4. ይህን ታሪካዊ ግድብ ለማጠናቀቅ ምን መደረግ አለበት ትላላችሁ?
5. የአባይ ወንዝ ግድብ ከሌሎች የአፍሪካ ሀገራት ጋር ያለንን ግንኙነት በምን መልኩ እንደሚያጠናክር አብራሩ?

ክፍለ ትምህርት አምስት

ቃላት

ሀ. ለቀረቡት ቃላት ተቃራኒ ፍች ስጡ።

1. ተቀላቅለው	4. ዛለ
2. አያሌ	5. ጥቅም
3. መግታት	

ለ. በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት አገባባዊ ፍቻቸውን ምረጡ።

1. እኛ ኢትዮጵያውያን ኩሩ ነን።

ሀ. አንገት ደፊ ለ. ልብ-ቢስ ሐ. ጉረኛ መ. ልብ-ሙሉ

2. የኢትዮጵያ ህዳሴ ግድብ ፋይዳ የጎላ ነው።

ሀ. አስፈላጊ ለ. ጥቅም ሐ. ጥናት መ. ጉዳት

3. የኤሌክትሪክ ኃይል ፈርጀ ብዙ ጠቀሜታ አለው።

ሀ. በርካታ ለ. የመብራት ሐ. ጥቂት መ. መጠነኛ

4. የአባይን ወንዝ መጠን እየጨመሩ የሚሄዱ በርካታ ገባር ወንዞች አሉ።

ሀ. ጥቂት ለ. ረጃጅም ሐ. መጋቢ መ. በርካታ

5. የምዕተ-ዓመቱ ትልቅ ሥራ በአባይ ወንዝ ላይ እየተሠራ ነው።

ሀ. የመቶ ዓመቱ ለ. የሃምሳ ዓመቱ ሐ. የሺህ ዓመቱ መ. የአስር ዓመቱ

6. ታላቁ የኢትዮጵያ ህዳሴ ግድብ በቅርቡ ይቋጫል።

ሀ. ይሰፋል ለ. ይጀመራል ሐ. ይጠናቀቃል መ. ይቀጥላል

7. ወንዞቻችን ግርማ ሞገስ ናቸው።

ሀ. ፏፏቴ ለ. ኃይል ማመንጫ ሐ. ማስፈራሪያ መ. ኩራት

ክፍለ ትምህርት ስድስት

ሀ. በሚከተሉት ቃላት ዓረፍተ ነገር መስርቱ።

1. ትስስር	4. ሲሳይ
2. አብራክ	5. ዘመናት
3. ሰንቀን	

ንግግር

ሀ. መምህራችሁ በሚሰጧችሁ የመከራከሪያ ርዕስ መሠረት አስፈላጊውን ዝግጅት በማድረግ እና የክርክር መመሪያን በመከተል ክርክር አከናውኑ።

ክፍለ ትምህርት ሰባት

ሰዋስው

ሀ. በምሳሌው መሠረት ለሚከተሉት ያልተሟሉ ዓረፍተነገሮች ተገቢውን ገላጭ ቃላት በመጠቀም አሟሉ።

1. ሪቻርድ ፓንክረስት ኢትዮጵያዊ ዜግነት አግኝተዋል።
2. እሱ _____ ተማሪ ነው።
3. እናቴ _____ የባህል ልብስ ሰብሳለች።
4. አዳራሹ _____ ስለሆነ ብዙ ሕዝብ ይይዛል።
5. _____ ልጅ መጣ።
6. _____ አባት አለኝ።
7. _____ ህዝብ ተሰበሰበ።
8. _____ ውሃ በባልዲ ቀዳሁ።
9. _____ ተማሪ የግል ንጽህናውን አይጠብቅም።
10. ቁመቱ _____ ስለሆነ መሰላሉ ይሉታል።

ለ. ከዚህ በታች የቀረቡት ገላጭ ቃላት በዓረፍተ ነገር ውስጥ በመጠቀም አሳዩ።

1. ቀይ	3. ጨካኝ
2. ትልቅ	4. ሁለት
3. አጭር	5. ሩህሩህ

ሐ. ከዚህ በታች በሳጥኑ ውስጥ ከተዘረዘሩት ቃላቶች መካከል ግስ የሆኑትን ብቻ መርጣችሁ ጻፉ።

ተነሳ	ሰንደቅ-ዓላማ	ጥቁር	አነበበ
አንበሳ	አደገ	ቆረጠ	የዋህ
ነው	ጠማማ	መምህር	ቀባች
ለስላሳ	አሸነፈ	አጸዳ	ኢትዮጵያ
ሮጠ	ክብ	አፈር	አበሰ

ምሳሌ:- ተነሳ

ክፍለ ትምህርት ስምንት

ሀ. ከዚህ በታች ያልተጠናቀቁ ዓረፍተ ነገሮችን በተገቢው ግስ አሟልታችሁ ጻፉ።

1. መስከረም ሲጠባ አደይ አበባ _____ ።
2. የመጀመሪያዋ ሴት አውሮፕላን አብራሪ ካፒቴን ሙሉ-አመቤት እምሩ _____ ።
3. ኢትዮጵያ የገጠሟትን ጠላቶች ከእግሯ ስር _____ ።
4. እጃችንን በውሃና በሳሙና መታጠብ _____ ።
5. ትምህርት ለአገር ዕድገት መሠረት _____ ።
6. የኮሮና ቫይረስ በሽታን ለመከላከል አካላዊ ርቀታችንን _____ ።
7. በደቡብ ክልል በርካታ ቋንቋዎች _____ ።
8. በትምህርት ቤታችን ጠዋት ጠዋት ብሔራዊ መዝሙር _____ ።

ለ. ከታች በቀረበው ጽሑፍ ውስጥ የሚገኙ አምስት ግሶችን ካወጣችሁ በኋላ ዓረፍተነገር ስሩባቸው።

አንድ መንደር ውስጥ የሚኖሩ ባልና ሚስት ነበሩ። ባልየው ቀኑን ሙሉ ከሐይቅ ውስጥ ዓሣ ያጠምዳል። ሚስትየው ዓላዎቹን ትሸጣለች። ሆኖም የዓሣ ገበያ ብዙም አስደሳች አይደለም። ስለዚህ ገቢያቸው አነስተኛ ነበር። ቢሆንም ግን ሁልጊዜ የበለጠ ይጥራሉ።

ክፍለ ትምህርት ዘጠኝ

አቀላጥፎ ማንበብ

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሠረት የሚከተለውን ለአቀላጥፎ ማንበብ የተዘጋጀ አንቀጽ አንብቡ።

አህያ እና በሬ

አንድ ገበሬ ሁለት በሬዎች እና አንድ አህያ ነበሩት። አንደኛው በሬ በጣም ከስቶ ነበር። አህያው ደግሞ በጣም ወፍሮ ነበር። አህያው አንድ ቀን በሬውን "ምነው ሰውነትህ ከሳ?" ሲል ይጠይቀዋል። በሬውም "እርሻ ስለበዛብኝ፣ እረፍትና በቂ ሣር ስላጣሁኝ ነው።" አለው። አህያውም ያዝንና "አሞኛል ብለህ ተኛና ትንሽ ቀን እረፍ።" አለው። በሬውም አህያውን "አሁን ገና ጥሩ ምክር መክርክኝ።" አለና፣ ወዲያውኑ እያነከሰ ወደቤቱ ሄደ።

ባለቤቱም በእርሻ ወቅት በሬው በማንከሱ በጣም አዘነ። ቶሎ እንዲድንለት ሣር እና ውሃ ይሰጠው ጀመር። ከእርሻውም እንዲያርፍ አደርገው። እስከዚያው ድረስ ግን አህያውን ከሌላኛው በሬ ጋር ጠምዶ እርሻውን ያርስ ጀመር። አህያው ግን እንደ በሬው ሊያርስለት አልቻለም። ስለዚህ ይናደድና ጀርባው እስኪመለጥ ድረስ በጅራፍ ሲገርፈው ይወላል።

እረፍት ሲያደርግ፣ ሲበላና ሲተኛ የዋለው በሬ አህያው ከእርሻ ሲመለስ ያገኘዋል።
"አህያ፤ እንዴት ዋልክ?" አለው። አህያውም "እኔስ ደህና ውያለሁ፤ ለመሆኑ አንተ
እንዴት ዋልክ?" ሲል መልሶ ይጠይቀዋል። በሬውም "የኔን ነገር ተወው ባክህ እጅግ
በጣም አሞኝ ዋለ።" አለው። ከዚያም በሁኔታው የተናደደው አህያ ፣ "አይ! .
.መታመምህስ ባልከፋ" ይለዋል። "እንዴት?" ሲል በሬው አህያን በድንጋጤ
ይጠይቃል። "እንዲያው አንድ አስደንጋጭ ነገር ሰምቼ በጣም አዘንኩ።" አለው። አያ
በሬም "ምን ሰማህ?" ይላል። "ይኸ በሬ ቶሎ የማይድን ከሆነ፤ ሰውነቱ ይበልጥ
ከመክሳቱ በፊት አርደን ሥጋውን እንካፈለው እያሉ ሲማከሩ ሰማሁ።" አለው።
በሬውም በሰማው ነገር ይደናገጥና ማንከሱን አቁሞ፣ እያገላና እየፈነጠዘ ወደቤቱ
ሄደ፤ ይባላል።

(ምንጭ:- ባዬ ይማም፣ 2002፣አጭርና ቀላል የአማርኛ ሰዋስው፣ከገፅ 101-102 ለንባብ
ማስተማሪያነት ተሸሰሎ የቀረበ)

የምዕራፍ ሰባት የክለሳ ጥያቄዎች

1. አምስት የተለያዩ ገላጭ ቃላትን በዓረፍተነገሮች ውስጥ በመጠቀም አሳዩ።

2. ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይቸውን ጻፉ።

1. ዛለ

3. የራስ አብራክ

5. ደባ

2. ለገሰ

4. ህቡዕ

6. ነፈገ

3. ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ጻፉ።

1. ዕድገት

3. ታላቅ

5. ክብር

2. የግል

4. ፈሪ

6. መሸጥ

4. ከሚከተሉት የቃላት ዝርዝር ውስጥ ግሶችን ብቻ በመምረጥ ዓረፍተነገር መስርቱ።

መጠጠጠ	ደማቅ	ተሳተፈ	ጠመኔ	መርካቶ
ቻለ	ወረቀት	አስተዋይ	አከናወነ	ስስ
ውሃ	አደገ	ከተማ	ጸጉራም	አዳበረ

ምዕራፍ ስምንት (፰)

መደራደር

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት መጠናቀቅ በኋላ ተማሪዎች፡-

- ❖ አዳምጣችሁ ተራ በተራ በንግግር ትሳተፋላችሁ።
- ❖ በግላችሁ አንብባችሁ ዝርዝሩን ታብራራላችሁ።
- ❖ የትምህርት ቤታችሁን ህግና ደንብ ትጽፋላችሁ።
- ❖ ቅጥዶዎችን ከቃላት ላይ ትነጥላላችሁ።

ክፍለ ትምህርት አንድ

ማዳመጥ

ትሁቷ ፋሲሌ

ቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች

ሀ. የምንባቡ ርዕስ ስለምን የሚያነሳ ይመስላችኋል?

ለ. ሰዎች ሲደራደሩ አይታችሁ ታውቃላችሁ?

ሀ. ቀጥሎ ለቀረቡት ጥያቄዎች በምንባቡ መሠረት ትክክለኛውን መልስ በቃል ስጡ።

1. ፋሲሌ ሊቀ-ትሁት የሚል ቅፅል ስም የተሰጣት በምን ምክንያት ነው?
2. ፋሲሌ በምታገኘው አጋጣሚ ሁሉ የምታስተምረው ስለምን ጉዳይ ነው?
3. ሁለት ተማሪዎች ለድብድብ ሲጋበዙ ሲል ምን ማለቱ ነው?
4. ከድርድሩ በመነሳት ከሁለቱ ጓደኛዎች ጥፋተኛው ማነው ብላችሁ ታስባላችሁ? ምክንያታችሁን ተናገሩ?
5. ከምንባቡ ምን መልዕክት አገኛችሁ?

ክፍለ ትምህርት ሁለት

ቃላት

ሀ. በ"ሀ" ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይቸውን ከ "ለ" ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

"ሀ"	"ለ"
1. ፍርድ	ሀ. አላስፈላጊ
2. ትሁት	ለ. ሰበብ
3. አልባሌ	ሐ. አየች
4. ተመለከተች	መ. ቅን
5. ምክንያት	ሠ. ብይን

ለ. ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ጻፉ።

1. ልዩነት	4. ሩቅ	7. ማጠናቀቅ
2. መፍታት	5. መውሰድ	
3. ጸብ	6. መነሻ	

ሐ. በሚከተሉት ቃላት ከተሰጡት አማራጮች መካከል ተመሳሳይ ፍቻቸውን ምረጡ።

1. መሰሪ

ሀ. ተንኮለኛ ለ. ወረኛ ሐ. ወረተኛ መ. ሠራተኛ

2. ልፍስፍስ

ሀ. ጠንካራ ለ. የሚለፋ ሐ. አቅመቢስ መ. ብርቱ

3. ዘለፋ

ሀ. ምርቃት ለ. ስድብ ሐ. ዘፈን መ. ስልጣን

4. ተለጠጠ

ሀ. ተዘረጋ ለ. ተጣጠፈ ሐ. ታጠፈ መ. ተዘነጋ

5. ማዋሃድ

ሀ. ማደባለቅ ለ. አንድ ማድረግ ሐ. መቀላቀል መ. ሁሉም

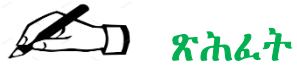
ክፍለ ትምህርት ሦስት

መ. በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ በማጥበቅ እና በማላላት ሲነበቡ የተለያዩ ትርጉም የሚሰጡ ቃላትን ለይታችሁ ጻፉ።

ምሳሌ:- እንጨቱን ጥፍር አድርጎ አሰረው። ጥፍር ሲጠብቅ = ጥብቅ ማድረግ
ሲላላ = የአካል ክፍል

1. ወደ ትምህርት ቤት ከመሄዱ በፊት ቁርሱን በላ።
2. ነስረዲን ከተቀመጠበት ቀና ብሎ መጻፍ ጀመረ።
3. የአማርኛ መጽሀፍ አለኝ።
4. መብራቱ በራ።

ክፍለ ትምህርት አራት

ሀ. በሚከተሉት ቃላት ዓረፍተ ነገር ስሩባቸው።

1. አመራች
2. መገልገል
3. ይማሩበታል
4. ባለጋራ
5. ወዳጅ

ክፍለ ትምህርት አምስት

መናገር

ሀ. መምህራችሁ በሚሰጧችሁ ርዕስ ላይ ዝግጅት በማድረግ እና የንግግር ሕጎችን በመከተል ለክፍል ጓደኞቻችሁ ንግግር አድርጉ።

ድርድር

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

- ሀ. ድርድር ማለት ምን ማለት ይመስላችኋል?
- ለ. ሱቅ ተልካችሁ እቃ ተደራድራችሁ ገዝታችሁ ታውቃላችሁ? እንዴት እንደነበር ተናገሩ።
- ሐ. ምንባቡ ስለምን የሚናገር ይመስላችኋል?

ወይዘሮ የኔነሽ የአራተኛ ክፍል ተማሪ ልጅ አለቻቸው። ከአለታት አንድ ቀን ለትምህርቷ የሚሆን አጋዥ መፅሐፍ ሊገዙላት በአካባቢያቸው ወደሚገኝ የመፅሐፍት መደብር አቀኑ። ከ15 ደቂቃ የእግር ጉዞ በኋላ ከአንድ የመፅሐፍት መደብር ውስጥ ገብተው መጣራት ጀመሩ።

ወ/ሮ የኔነሽ:- እዚህ ሱቅ! እኔ እዚህ ሱቅ !

ባለመደብር:- አቤት ! ምን ልርዳዎት?

ወ/ሮ የኔነሽ:- ለ4ኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ አጋዥ መፅሐፍ ፈልጌ ነበር።

ባለመደብር:- "የ4ኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ አጋዥ መፅሐፍ" የሚል አለ። ይኸው።

ወ/ሮ የኔነሽ:- ዋጋው ስንት ነው?

ባለመደብር:- ዋጋው 80 ብር ብቻ።

ወ/ሮ የኔነሽ:- እያገላበጡ እያዩት እንዴ! ቀንስልኝ እንጂ 80 ብር! ዋጋው በጣም ውድ ነው።

- ሀ. ወይዘሮ የኔነሽ መጽሀፍ የሚገዙት ለማን ነው?
- ለ. ከዚህ በኋላ ምን የሚገጥማቸው ይመስላችኋል?

ባለመደብር፡- በቃ ሰባ አምስት ብር ውሰዱት አዲስ መጽሀፍ ነው። በዛ ላይ መጽሀፉን ሳመጣ የትራንስፖርት ፣ የተሽካሚ ብቻ ብዙ ወጪ አውጥቼበታለሁ።

ወ/ሮ የኔነሽ፡- እኔ ያልተገባ የዋጋ ጭማሪ መጨመር ጥሩ አይደለም። በጅምላ ስታመጡ ቅናሽ እንዳለው እናውቃለን።

ባለመደብር፡- እሺ በስንት ብር ይገዢኛል?

ወ/ሮ የኔነሽ፡- እኔ የምገዛው መጽሐፉ ላይ በተቀመጠው የዋጋ መጠን ነው። ስልሳ ብር።

ባለመደብር ፡-እኔ ብዙ ወጪ አውጥቻለሁ ባይሆን ሰባ ብር ላድርግሎት።

ወ/ሮ የኔነሽ፡- ስልሳ ብር ከሸጥክ ሽጥልኝ፤ የማትሸጥልኝ ከሆነ ይቅርብኝ። ከሸጥክ ይኸው ብሩን ያዝ።

ባለመደብር፡- እሺ! ባይሆን ለሌላ ጊዜ ደንበኛ እንሆናለን።

ወ/ሮ የኔነሽ፡- እሺ አመሰግናለሁ! ብለው መጽሀፉን ገዝተው ወደቤታቸው ተመለሱ።

ወደቤታቸው ሲደርሱ ለልጃቸው መጽሀፉን ሰጧት፤ ልጃቸውም በእናቷ ድጋፍ እጅግ ተደስታ እናቷን አመሰግና፤ መጽሀፉን ማንበብ ጀመረች።

ሀ. በምንባቡ መሠረት ለሚከተሉት ጥያቄዎች በቃላት መልስ ስጡ።

1. ባለመደብሩ ምን ልርዳዎት ሲል ምን ማለቱ ነው?
2. ወ/ሮ የኔነሽ ወደመደብሩ የሄዱት ምን ለማድረግ ነው?
3. ባለመደብሩ መጽሐፉን ከ60 ብር በታች ወይስ በላይ ነው ያመጣው? መልሳችሁን በምክንያት አስረዱ።
4. ወ/ሮ የኔነሽ መጽሐፉን ከ60 ብር በላይ አልገዛውም ብለው በአቋሚቸው እንዲጸኑ ያደረጋቸው ምክንያት ምንድን ነው?

ክፍለ ትምህርት ሰባት

ሰዋስው

ሀ. ከሚከተሉት ዓረፍተነገሮች መጨረሻ ላይ በቅንፍ ውስጥ ከተቀመጡት ቃላት መካከል በመምረጥ የዓረፍተነገሩን ሐሳብ አሟሉ።

1. የባቡር _____ እየተሠራ ነው። (መንገድ/መንገዶች)
2. ከኢትዮጵያ ወደ ጎረቤት አገሮች የማይፈስ _ አዋሽ ነው። (ወንዝ/ወንዞች)
3. በግቢያችን ውስጥ በርካታ የጓሮ _____ ተክለናል። (አትክልት/አትክልቶች)
4. መኪና፣ ባቡር እና አውሮፕላን ዘመናዊ ___ ናቸው። (መጓጓዣ/መጓጓዣዎች)
5. በበዓል ቀን የተለያዩ የባህል _____ ይለበሳሉ።
(ልብስ/ልብሶች)

ለ. በሳጥኑ ውስጥ የተሰጡትን ቃላት በመጠቀም የሚከተሉትን አገላለጾች አሟሉ።

አምቡላ	ላጨ	ተደፋ	ይጣላል
ይራመዳል	ገጠመ	አብራሪ	አወጣች

1. እንጀራ ተጋገረ ካልን ድፎ ዳቦ _____ ተደፋ እንላለን።
2. እባብ በልቡ ይሳባል ካልን ሰው በእግሩ _____ እንላለን።
3. ጠላ ይጠመቃል ካልን ጠጅ _____ እንላለን።
4. ለቡና እና ለጠላ አተላ ካልን ለጠጅ _____ እንላለን።
5. ጠላ ጠመቀች ካልን አረቁ _____ እንላለን።
6. ለጽሑፍ ጻፈ ካልን ለግጥም _____ እንላለን።
7. መኪና አሽከርካሪ ካልን አውሮፕላን _____ እንላለን።
8. ለበግ ጸጉር ሸለተ ካልን ለሰው ጸጉር _____ እንላለን።

ሐ. ከሚከተሉት ባለቅጥያ ቃላት ውስጥ ቃሉንና ቅጥያውን ነጣጥላችሁ ዓፋ።

ምሳሌ:- ኢትዮጵያዊ = ኢትዮጵያ- አዊ

1. ቦርሳዎች
2. በጎች
3. ልባችን
4. ወንድማችን
5. ምርታማ

መ. ከሚከተለው ሳጥን ውስጥ የመነሻ እና የመድረሻ ቅጥያዎችን የያዙ ቃላትን በየምድባቸው አስቀምጡ።

መጣችሁ	እንደተጸጸተ	ደረጃዎች
ከህዝብ	ተኛች	የተማሪ
አስመክረ	ታሪካዊ	ወጥመዶች
ልባም	በቴሌቪዥን	ስለአሁን

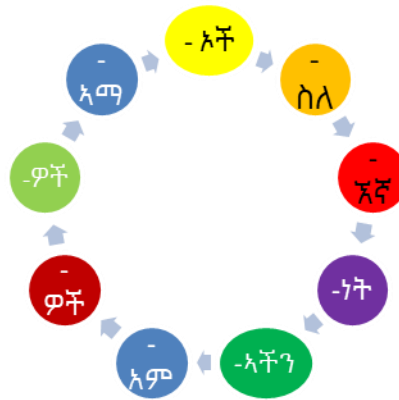
የመነሻ ቅጥያዎችን የያዙ ቃላት

1. ከሕዝብ
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

የመድረሻ ቅጥያዎችን የያዙ ቃላት

1. መጣችሁ
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

ሠ. ከዚህ በታች የተዘረዘሩ ቅጥዶችን በመጠቀም ባለቅጥዶ ቃላትን መስርቱ።

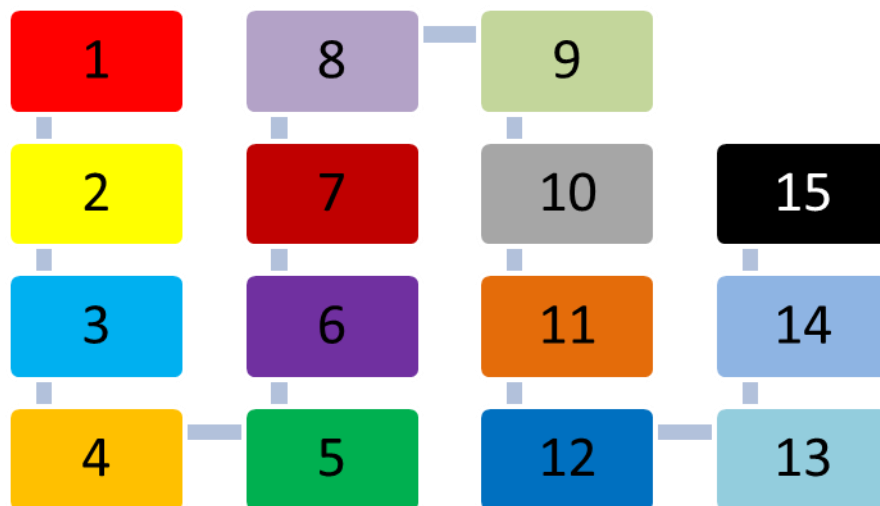

ምሳሌ:- አሻ = እርሳሶች

- አማ = አፈራማ

ረ. የሚከተለውን የቀለም እና የቁጥር ቅደም ተከተል በመከተል የቤተሰብ አቆጣጠርን ተራበተራ በቅደም ተከተልን ጻፉ።

መነሻ

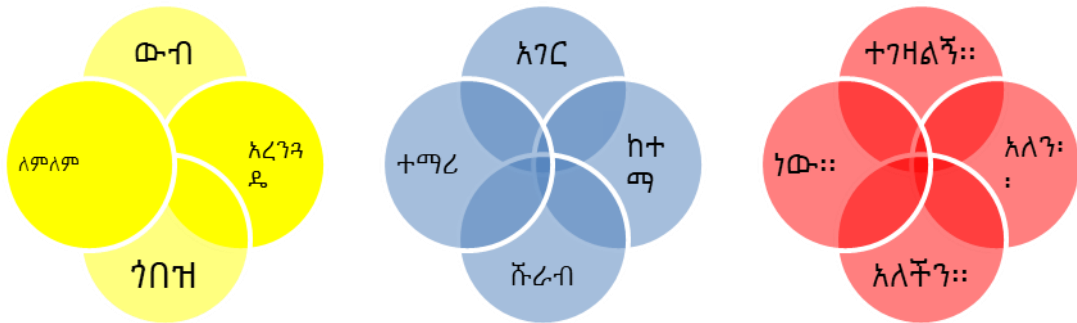

ማንተቤ	ፍናጅ	ምንኸላት	አስልጥ	ቅም አያት
ቅናጅ	አመልጥ	ድርባቴ	ልጅ	ቅድመ አያት (ቅድም አያት)
ቅማንት	አያት	እንጅላት	ሸማት	አባት/ እናት

ክፍለ ትምህርት ስምንት

ሀ. በምሳሌው መሠረት ስም፣ ገላጭ እና ግስን በመጠቀም ዓረፍተነገር መስርቱ።

ምሳሌ:- አረንጓዴ ሹራብ ተገዛልኝ።

- 1.
- 2.
- 3.

ግግር

ሀ. መምህራችሁ በሚሰጧችሁ ትዕዛዝ መሠረት ስለ ትምህርት ቤታችሁ የተማሪዎች ሕግና ደንብ መረጃ በመሰብሰብ እና ዝግጅት በማድረግ የንግግር መመሪያን ተከትላችሁ ለክፍል ጓደኞቻችሁ ንግግር አድርጉ።

አቀላጥፎ ማንበብ

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሠረት የሚከተለውን ለአቀላጥፎ ማንበብ የተዘጋጀ አንቀጽ አንብቡ።

ሞጂ አህያ

በድሮ ጊዜ ክፉ ቀን መጣና ፍጥረታት ሁሉ የሚልሱት የሚቀምሱት አጡ። ክፉ ቀን የመጣበት ምክንያትም ባለመታወቁ ሁሉም በየፊናው ለማወቅ ይጥር ነበር።

ከዕለታት አንድ ቀን አንበሳ፣ ነብር፣ ጅብ እና አህያ ክፉ ቀን የመጣበትን ምክንያት ለማወቅ ይወያዩ ነበር። በመጨረሻ ግን ከመካከላቸው አንዱ ኃጢአት በመሥራት ይሆናል ብለው ስለገመቱ እያንዳንዳቸው የሰሩትን ኃጢአት ሊናዘዙ ተስማሙ። ኃጢአት ሰርቶ የተገኘም ሊፈረድበት ነበር።

በመጀመሪያ አቶ አንበሳ ተናገረ፡- “አንድ ቀን አንዲት ላም ከበረት ሰብራ ወጥታ ስላገኘኋት በልቻታለሁ። ይህ ኃጢአት ከሆነ ፍረዱብኝ።” አለ። እነሱም አንበሳን ሲመለከቱት ግርማው እጅግ የሚያስፈራ ስለነበር “በረት ውስጥ መተኛት ሲገባት በረት ሰብራ መውጣቷ የራሷ ጥፋት እንጂ የርስዎ አይደለም።” አሉት። ነብር ደግሞ በፋንታው ተነስቶ “አንድ ቀን ምግብ ፍለጋ ጫካ ስዘዋወር አንድ የፍየል ጠቦት ከአረኞች አምልጦ ጫካ ውስጥ ቅጠል ሲቀነጥስ አግኝቼ እሱን በልቻለሁ። ኃጢአት

ከሆነ ፍረዱብኝ።” አለ። እነአንበሳም “ጥፋተኛው ከአረኞች አምልጦ ጫካ የገባው ፍየል እንጂ አንተ አይደለህም።” አሉት።

ጅብ ደግሞ ኃጢአቱን እንዲህ ሲል ተናዘዘ። “አንድ ቀን ሌሊት ምግብን ፍለጋ መንደር ለመንደር ስዘዋወር አንዲት በግ እቤት ውስጥ ከማደሪያዋ ሆና ነገር ግን ላቷን በቀዳዳ ወደውጭ አስወጥታ አግኝቼ ቆርጬ በልቻለሁ። ኃጢአት ከሆነ ፍረዱብኝ።” አለ። የተቀሩት እንስሳትም “ጥፋቱ ላቷን ከውጭ ያሳደረችው በግ እንጂ ያንተ ስላልሆነ ልንፈርድብህ አንችልም።” አሉት።

በመጨረሻም አህያ ኃጢአቷን ለመናገር ተነሳችና፤ “አንድ ቀን ጌታዬ አንድ ጆንያ ሙሉ እህል አሸክሞኝ ወደገበያ ስሄድ በመንገድ ላይ ዘመድ አጋጠመውና ቆሞ ሲያወራ ወደመንገዱ ዳር ሄጄ ሣር ነጭቼ በልቻለሁ። ይህ ኃጢአት ከሆነ ፍረዱብኝ።” አለች። እነአንበሳም አህያን “በእኛና በወገኖቻችን ላይ ይህን ሁሉ መስት ያመጣሽ አንቺ ነሽ። ምክንያቱም ጌታሽ ከዘመዱ ጋር ሲያወራ ቆመሽ መጠበቅ ሲገባሽ ሣር መንጨትሽ ከፍተኛ ኃጢአት ነው።” ብለው ተከፋፍለው በሷት ይባላል።

(ምንጭ፡- ፈቃደ አዘዘ፣ የስነ-ቃል መምሪያ፣ 1991ዓ.ም፣ ገጽ78 ለንባብ ትምህርት ማስተማሪያነት ተጣጥሞ የተወሰደ)

የምዕራፍ ስምንት የክለሳ ጥያቄዎች

1. የሚከተሉትን ስሞች፣ ገላጮች እና ግሶችን በማጣመር ዓረፍተ ነገሮች መስርቱ።

ረጅም	ከተማ	ቀይ	ጀግና
እናት	ነው	አለችኝ	ቀሚስ
ውብ	አየሁ	ፎቅ	ለብሳለች

2. ከአማርኛ ቋንቋ መምህራችሁ ጋር በመሆን ስለትምህርት ቤታችሁ የተማሪዎች ሕግና ደንብ በተመለከተ በክፍላችሁ ውስጥ ንግግር በማድረግ በተወያዩችሁት መሰረት በክፍል ውስጥ መከበር ያለባቸውን ሕጎች በሚገባ በመጻፍ በክፍል ውስጥ ለሁሉም ተማሪ በሚታይ ቦታ እንዲለጠፍ አድርጉ።

3. መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሰረት ስለትምህርት-ቤታችሁ የተማሪዎች ህግ እና ደንብ በሰንደቅ ዓላማ መርሀ-ግብር ላይ ንግግር አቅርቡ።

4. የሚከተሉት ቅጥያዎች የመነሻ ወይም የመድረሻ ቅጥያዎች መሆናቸውን በመለየት ከቃላት ጋር በማጣመር ጻፉ።

- አቸው	እንደ-	-አዊ	- አች
-------	------	-----	------

ምዕራፍ ዘጠኝ (፱)

መገናኛ ብዙኃን

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት መጠናቀቅ በኋላ ተማሪዎች፡-

- በመቅረጸ ድምጽ ያዳመጣችሁትን ዋና ሃሳብ ትናገራላችሁ።
- አንብባችሁ የአንብቦ መረዳት ጥያቄዎችን ትሰራላችሁ።
- ነጠላ ዐረፍተ ነገሮችን በመጠቀም አንቀጽ ትጽፋላችሁ።
- ለቃላት አውዳዊ ፍች ትሰጣላችሁ።
- ጥገኛ መስተጻምርን ተጠቅማችሁ ዐረፍ ተነገር ታዋቅራላችሁ።

ክፍለ ትምህርት አንድ

ማዳመጥ

የሚኒ ሚዲያዎ ፍሬ

ቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች

ሀ. በትምህርት-ቤታችሁ ምን ምን ክበባት አለ? ዘርዘሯቸው።

ለ. ከርዕሱ በመነሳት ምንባቡ ምን ሊነገራችሁ ይችላል?

ሀ. ቀጥሎ ለቀረቡት ጥያቄዎች በምንባቡ መሠረት ትክክለኛውን መልስ በቃል አብራሩ።

1. ኤደን በሥራዋ ምን አይነት ሠራተኛ ናት?
2. በክበባት መሳተፍ የጀመረችው የስንተኛ ክፍል ተማሪ እያለች ነበር?
3. ኤደን ዜና ለማቅረብ ወደ መድረክ ስትወጣ ተማሪዎች የሚያጨበጭቡላት ለምን ይመስላችኋል?
4. በትምህርት ቤታችሁ የሚኒ-ሚድያ ክበብ ምን ዓይነት ሥራ ይሠራል? እናንተስ ትሳተፋላችሁ?
5. የሚኒ-ሚድያ ክበብ ተሳትፎዎ አሁን ለደረሰችበት ስኬት ምን አስተዋጽኦ አድርጎላታል ትላላችሁ?

ክፍለ ትምህርት ሁለት

ቃላት

ሀ. በ"ሀ" ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይቸውን ከ "ለ" ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

"ሀ"	"ለ"
1. ሽልማት	ሀ. ከበሬታ
2. ግንባር ቀደም	ለ. ማበረታቻ
3. አንቱታ	ሐ. ታታሪ
4. ስኬታማ	መ. ፊት መሪ
5. ዘመን	ሠ. ጊዜ
	ረ. ውጤታማ

ለ. በ"ሀ" ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ከ"ለ" ረድፍ ተቃራኒያቸውን በመምረጥ አዛምዱ።

"ሀ"	"ለ"
1. መሸ	ሀ. ሁካታ
2. አበቃ	ለ. ሰጠ
3. ፀጥታ	ሐ. ነጋ
4. ተቀበለ	መ. ከለከለ
5. አበረከተ	ሠ. ጀመረ

ሐ. የሚከተሉትን አገላለጾች (አባባሎች) በተሰጡት ቃላት አሟሉ።

1. የፈረስ ጭራ የመሰለ _____ ቡና _____
2. በረዶ የመሰለ _____
3. ስንደዶ የመሰለ _____
4. የዶሮ ዓይን የመሰለ _____
5. የባቄላ አበባ የመሰለ _____
6. ጥቁር ሀር የመሰለ _____
7. ኩል የመሰለ _____

መ. በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ የሚገኙትን ወደረኛ እና ጥገኛ መስተጻምሮች ለይታችሁ ጻፉ።

ምሳሌ:- ሀ. ሬድዮ እና ቴሌቪዥን የመገናኛ ብዙሃን አይነቶች ናቸው። = እና

ለ. በባቡር መሄድ ደስ ይለኛል። = በ

1. ፋጡማ ከትምህርትቤት መጣች።
2. ትምህርቴን ስጨርስ በመምህርነት ሙያ እስማራለሁ።
3. ወተት በዳቦ እወዳለሁ።
4. ጎበዝ እና ጨዋ ተማሪ መሆን ይኖርብናል።
5. በስፖርት ውድድር ትምህርትቤታችን አሸናፊ ሆነ።
6. ለጓደኛዬ ጥሩ መሆን አለብኝ።
7. እርሳስ ወይም እስክራብቶ አውሰኝ።

ጥገኛ መስተጻምሮች	ወደረኛ መስተጻምር
<p>በግስ ወይም በስም ላይ በመጨመር አንድ ዐረፍተ ነገር ሙሉ መልእክት እንዲያስተላልፍ የማስማማት ሚና ያላቸው መስተጻምሮች ጥገኛ መስተጻምሮች ይባላሉ።</p> <p>ምሳሌ:- ሀ. ስለመጣ</p> <p>ለ. በመኪና</p> <p>ሐ. ከወሰደብኝ</p>	<p>ተመሳሳይና ተመጣጣኝ የሆኑ ነገሮችን ወይም ድርጊቶችን የሚያጣምሩ መስተጻምሮች ወደረኛ መስተጻምሮች ይባላሉ።</p> <p>ምሳሌ:- ሀ. ሴትና ወንድ</p> <p>ለ. አባትና እናት</p> <p>ሐ. አጭርና ረጅም</p> <p>መ. አባት ወይም እናት</p>

ክፍለ ትምህርት ሦስት

ጽሕፈት

ሀ. የሚከተሉትን ወደረኛ መስተፃምሮች በመጠቀም በእያንዳንዳቸው ሦስት፣ ሦስት ዓረፍተ ነገሮችን መስርቱ።

መ. በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ያሉትን አያያዥ ቃላት ለይታችሁ አውጡ።

ምሳሌ:- አባቴ ነጋዴ ነው፤ ይሁን እንጅ ስኬታማ አይደለም። = ይሁን እንጂ

1. ዛሬ ደብተራችን ይታረማል፤ ምክንያቱም ትናንት የቤትሥራ ተሰጥቶናል።
2. ጋዜጠኛው በጣም ጎበዝ ነው፤ በመሆኑም ሽልማት ይገባዋል።
3. ቃሪያ መመገብ እወዳለሁ ነገር ግን ያቃጥለኛል።
4. ማንበብ ያስደስተኛል እንጂ ዝምብዬ ጊዜዬን ማባከን አልወድም።
5. መምህራችን ጨዋ ተማሪዎችን ያበረታታሉ፤ ስለዚህ ሁላችንም ጨዋዎች መሆን አለብን።

ክፍለ ትምህርት አራት

ንባብ

የሚዲያ ፈርጦች

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

- ሀ. የምንባቡ ርዕስ ስለምን የሚነግራችሁ ይመስላችኋል?
- ለ. መገናኛ ብዙኀን ማለት ምን ማለት ነው? የምታውቁትን ተናገሩ።

መዓዛ ብሩ

ጋዜጠኛ መዓዛ ብሩ የወጣቶች ተምሳሌት፣ የሴቶች አርአያ፣ የብርታት ማሳያ፣ የሬዲዮ ፈርጥ፣ የጋዜጠኝነት ምልክት ናት በማለት አድናቂዎቿ እና የሙያ አጋሮቿ ይመሰክራሉ። መዓዛ የዛሬ 20 ዓመት ገደማ የመጀመሪያው ኤፍ ኤም ሬዲዮ ጣቢያ ኤፍ ኤም አዲስ 97.1 ሲመሠረት የቅዳሜ ከሰዓት በኋላ የጨዋታ ፕሮግራም በዚህ ጣቢያ ማቅረቧን ተያያዘችው። ይህን አቅም በመጠቀም በኢትዮጵያ ሚሊኒየም ማገባደጃ ሰሞን በአገሪቱ ታሪክ የመጀመሪያ የግል ይዘታ የሆነውን ሸገር ኤፍ ኤም 102.1 ሬዲዮ ጣቢያን መሰረተች። ሬዲዮው በኢትዮጵያ ተወዳጅ እንደሆነ እንዲቀጥል ከፍተኛ ጥረት አደረገች። በዚህ ምክንያት የዓለም ሬዲዮ ቀን በሚከበርበት በ2012 ዓ.ም በሬዲዮ ዘርፍ የሕይወት ዘመን ምርጥ ጋዜጠኛ ሆና ተሸለመች።

ሀ. ጋዜጠኛ መዓዛ ብሩ በመጀመሪያው ኤፍ.ኤም 97. 1 የጀመረችው ፕሮግራም ምን የሚል ነበር?

ለ. ጋዜጠኛ ደጀኔ ጥላሁን የጋዜጠኝነት ሙያውን የተቀላቀለው በስንት ዓ.ም ነው?

ደጀኔ ጥላሁን

ጋዜጠኛ ደጀኔ ጥላሁን የተወለደው በ1948 ዓ. ም በአዲስ አበባ ከተማ ልዩ ስሙ አዲሱ ገበያ በሚባል አካባቢ ነው። የጋዜጠኝነቱን ዓለም ከመቀላቀሉ በፊት በመምህርነት ሙያ ያገለገለው ደጀኔ፣ ከ1970ዎቹ መጨረሻ ጀምሮ ስሙን በጋዜጠኝነት ዓለም የተከለ ባለሙያ ነው። በኢትዮጵያ ሬዲዮ ብሔራዊ አገልግሎት በቆየባቸው 26ዓመታ የጋዜጠኝነት ህይወቱ፣ በተለይም “ከመጽሀፍት ዓለም” በተሰኘ

ፕሮግራም ላይ በማራኪ ድምጽ በተረከቸው አያሌ መጻሕፍት ብዙዎች ያስታውሱታል። ከተለያዩ የጥበብ ባለሙያዎች ጋር ቃለ መጠይቅ በማድረግ በርካታ የኪነ-ጥበብ ሥራዎችንም ሰርቷል። “የኪነ-ጥበባት ምሽት”ና “የእሁድ ጧት ፕሮግራም” ማዘጋጀት እና ማቅረብ ሌላኛው የሚታወቅበት ሥራው ነበር። አንጋፋው ጋዜጠኛ ደጀኔ ጥላሁን ከመስከረም 2004 ዓ.ም ጀምሮ “ደጀኔ ጥላሁን ፕሮግራም” በሚል ድራማ፣ ማስታወቂያ እና ዶክመንተሪ ፊልሞችን በመሥራትና በሌሎች መሰል ተግባራት ላይ መሰማራቱ ይታወቃል።

ፀሐይ ተፈረደኝ

በኢትዮጵያ ፊደላዊ ሲቀርቡ በነበሩት "በሕይወት ዙሪያ"፣ "የሴቶች መድረክ"፣ "የእሁድ ጠዋት ፕሮግራም" ላይ ድምጹን ደጋግመን ስንሰማው ኖረናል። የኢትዮጵያ ፊደላዊ ፕሮግራም በሆነው ተወዳጅ "ኢትዮጵያን እንቃኛት" የፊደላዊ ፕሮግራም ሲነሳ አብረው ከሚታወሱ ድምጾች አንዱ የእሷ ድምጽ ነው። በረጅም የጋዜጠኝነት

ሥራ ዘመኗ ብዙዎች የሚያስታውሷት በየሳምንቱ እሁድ ረፋድ ላይ ይደመጥ በነበረው የጦር ኃይሎች የፊደላዊ ፕሮግራም ላይ ነው። ፀሐይ እንደጋዜጠኛ ማራኪ ፕሮግራም ቀማሪ፣ እንደ ሴት ደግሞ ፅናት አስተማሪ ናት።

፡ በ2012 ዓ.ም የዓለም ፊደላዊ ቀን ሲከበር ጋዜጠኛ ፀሐይ ተፈረደኝ በፊደላዊ ጋዜጠኝነት ላደረገችው ከፍ ያለ አስተዋፅዖ የሕይወት ዘመን ምርጥ ጋዜጠኛ ተሸላሚ እንድትሆን ተመርጧለች።

ደምሴ ዳምጤ

የኢትዮጵያ የስፖርት ጋዜጠኞች ታሪክ ሲጠቀስ ከማይዘነጉት አንዱ ደምሴ ዳምጤ ነው። ደምሴ ከልጅነቱ ጀምሮ ያደረገበትን የስፖርት ፍቅር በማጎልበት በ1968ዓ.ም

ወደ አዲስ አበባ በመምጣት በኢትዮጵያ ሬድዮ በቋሚነት መሥራት ጀመረ። ደምሴን አንስቶ 1980 ዓ.ም የምሥራቅና የመካከለኛው አፍሪካ ዋንጫ ጨዋታ በተለይም የኢትዮጵያና የዝምባቡዬ የፍፃሜ ጨዋታ አለማንሳት አይቻልም። የዋንጫ ጨዋታው የተጠናቀቀው በመለያ ምት ነበር። ይህን ታሪካዊ ጨዋታ ያስተላለፈበት መንገድ ከማንም አዕምሮ አይጠፋም። ሌላው ደምሴ በሥራ በቆየባቸው ከ30 አመታት በላይ ከሚታወሱት ሥራዎቹ ውስጥ በባርሴሎና ኦሎምፒክ ደራርቱ ቱሉ የመጀመሪያውን የወርቅ ሜዳሊያ ስታሽንፍ ውድድሩን በቢ.ቢ.ሲ ሬዲዮ ሌሊቱን ሙሉ ተከታትሎ በማለዳው ለኢትዮጵያ ህዝብ በአስደናቂ አቀራረብ የምሥራቅን አበሰረ። ይህን ታላቅ የስፖርት ሰው በሕይወት ካጣነው ጥቅምት 26/2013ዓ.ም ስምንተኛ አመቱን ይዟል።

እሌኒ መኩሪያ

በ1957 ዓ.ም የኢትዮጵያ ቴሌቪዥን ሥራውን በይፋ ሲጀምር በቴሌቪዥን መስኮት ብቅ ብላ ለመጀመሪያ ጊዜ ለሕዝብ የታየችው ሴት ጋዜጠኛ እሌኒ መኩሪያ ነበረች። ጋዜጠኛ እሌኒ በኢትዮጵያ የጋዜጠኝነት ታሪክ ውስጥ ደማቅ አሻራ አላት። በእንግሊዝኛ ቋንቋ የጋዜጠኝነት ሙያ ከኢትዮጵያ እስከ እንግሊዙ ቢ.ቢ.ሲ ሬድዮ በወርቃማ ድምጹ አገልግላለች። ቢ.ቢ.ሲ ላይ አፍሪካዊቷ ኮከብ የተባለች ጋዜጠኛ ነበረች።

(ምንጭ፡- የኢትዮጵያ ሬዲዮ 80ኛ ዓመት የተዘጋጀ ልዩ መጽሔት፤ 2013 ዓ.ም)

ሀ. በምንባቡ መሠረት ለሚከተሉት ጥያቄዎች በጽሑፍ መልስ ስጡ።

1. ጋዜጠኛ ደጀኔ ጥላሁን በማራኪ ድምፁ መጽሀፍትን በመተረክ የሚታወቅበት ፕሮግራም ምን ይባላል?

- ሀ. ኢትዮጵያን እንቃኛት
- ለ. ከመጻሕፍት ዓለም
- ሐ. የኪነ-ጥበባት ምሽት
- መ. ጨዋታ

2. የ1980 ዓ.ም የኢትዮጵያና የዝምባቡዬ የምሥራቅና የመካከለኛው አፍሪካ ዋንጫ ጨዋታ የዘገበው ጋዜጠኛ _____ ይባላል።

- ሀ. መዓዛ ብሩ
- ለ. ፀሐይ ተፈረደኝ

ሐ. ደጀኔ ጥላሁን መ. ደምሴ ዳምጤ

3. "ኢትዮጵያን እንቃኛት" የሬድዮ ፕሮግራም ሲነሳ አብረው ከሚታወሱት ድምጾች አንዱ የጋዜጠኛ _____ ድምጽ ነው።

ሀ. መዓዛ ብሩ ለ. ፀሐይ ተፈረደኝ

ሐ. እሌኒ መኩሪያ መ. ደጀኔ ጥላሁን

4. _____ ለመጀመሪያ ጊዜ በቴሌቪዥን መስኮት ለህዝብ የታየች ሴት ጋዜጠኛ ነት?

ሀ. መዓዛ ብሩ ለ. ፀሐይ ተፈረደኝ

ሐ. እሌኒ መኩሪያ መ. "ሀ" እና "ለ" መልስ ናቸው

5. ጋዜጠኛ _____ የመጀመሪያ የግል ይዘታ የሆነውን ሽገር ኤፍ ኤም 102.1 ሬድዮ ጣቢያን መሰረተች፤

ሀ. ፀሐይ ተፈረደኝ ለ. እሌኒ መኩሪያ

ሐ. ማህደር ሰሎሞን መ. መዓዛ ብሩ

ክፍለ ትምህርት አምስት

መናገር

መምህራችሁ በሚያስደምጧችሁ መረጃ መሠረት የመረጃውን ዋና ሐሳብ በመለየት ንግግር አድርጉ።

ክፍለ ትምህርት ስድስት

ቃላት

ሀ. ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ ፍቻቸውን ጻፉ።

1. ፅናት

4. ማገባደጃ

2 አስተዋጽኦ

5. መዘንጋት

ለ. ቀጥሎ በ"ሀ" ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ተቃራኒያቸውን ከ"ለ" ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

"ሀ"

"ለ"

- 1. ደማቅ
- 2. መጨረሻ
- 3. ተከለ
- 4. ማራኪ
- 5. ማስታወስ

- ሀ. ነቀለ
- ለ. አስቀያሚ
- ሐ. ደብዛዛ
- መ. መዘንጋት
- ሠ. መጀመሪያ

ክፍለ ትምህርት ሰባት

ጽሕፈት

ሀ. በሚከተሉት ቃላት ዓረፍተ ነገር መስርቱ።

- 1. ፕሮግራም
- 2. አበሰረ
- 3. አሻራ
- 4. ኮከብ
- 5. ማሰተዋል
- 6. መምህር

ለ. በምሳሌው መሠረት ከታች ባለው ሳጥን ውስጥ የተዘረዘሩትን ግሶች በመጠቀም ነጠላ ዓረፍተ ነገሮች መስርቱ።

ምሳሌ:- መምህሩ ተማሪዎችን አስተማረ።

አስተማረ	ጻፈ	አመነ	መጠጠ	መሰረከ	ነገደ	ቀጠፈ	ሞረደ
-------	----	-----	-----	------	-----	-----	-----

ሐ. ቀጥሎ በሳጥኑ ውስጥ ያሉትን ቃላት በመጠቀም ሦስት የተለያዩ ውስብስብ ዓረፍተነገሮች በምሳሌው መሠረት መስርቱ።

ምሳሌ:- በዓላትን ተሰባስቦ ማክበር ደስ ይላል።

መ. በምሳሌው መሠረት ነጠላ ዓረፍተ ነገሮችን በመጠቀም አንድ አንቀጽ ጻፉ።

ምሳሌ:- የልጆች ጨዋታ -"መጩ ተኬ"

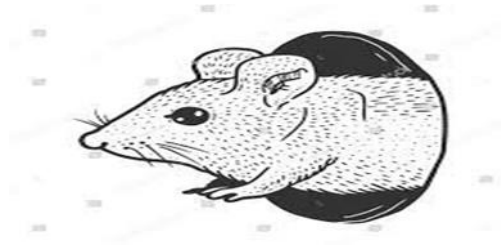
መጩ ተኬ አንዱ የልጆች ጨዋታ ነው። ለጨዋታው ቢያንስ ሁለት ልጆች ያስፈልጋሉ። ለመጫወቻ የሚሆን ከእጃችን መዳፍ የሚያንስ ሁለት ጠፍጣፋ ድንጋይ እናዘጋጃለን። የድንጋዩ ስም "ከምች" ይባላል። ጨዋታውን አንዱ ልጅ ቀድሞ ይጀምራል። ጨዋታውን የሚጀምረው ልጅ አንዱን ድንጋይ (ከምች) መሬት ላይ በተወሰነ ርቀት ይጥለዋል። ድንጋዩን በሌላ ድንጋይ (ከምች) ይመታዋል ወይም ያጋጩዋል። ድንጋዩን ከመታው ጓደኛው ያዘለወል። የተመታው ድንጋይ ድረስም ይወስደዋል። ከሳተው ደግሞ ጓደኛውን ያዘለዋል። የሳተው ድንጋይ ድረስ ይወስደዋል። በዚህ ህግ ተራ በተራ ጨዋታው ይቀጥላል።

ክፍለ ትምህርት ስምንት

አቀላትፎ ማንበብ

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሠረት የሚከተለውን ለአቀላጥፎ ማንበብ የተዘጋጀ አንቀጽ አንብቡ።

ስግብግብ አይጥ

አንድ ስግብግብ አይጥ በበቆሎ የተሞላ ቅርጫት አየና ሊበላ ፈለገ። ስለዚህ ቅርጫቱን በጥርሱ ቦርቡሮ ትንሽ ቀዳዳ ሠራ። በዚያች ቀዳዳም ወደቅርጫቱ ውስጥ ገባ። በዚያ ውስጥም ሆኖ ብዙ በቆሎ በላ ከዚያ በጣም ተደሰተ። እንደልቡ መጥገቡን ሲያረጋግጥ ለመውጣት ፈለገ።

አስቀድሞ በሠራት በትንሿ ቀዳዳ በኩል ለመውጣት ሞከረ። ግን አልቻለም። ሆዱ ሞልቷል። እንደገና ሞከረ። ግን በቀዳዳው አልፎ መውጣት አልቻለም። አይጡ ማልቀስ ጀመረ። በዚህ ጊዜ አንድ ጥንቸል በቅርጫት አጠገብ እያለፈ ነበር። የአይጡን ጩኸት ሰምቶ "ወዳጄ ለምን ታለቅሳለህ?" አለው። ያኔ አይጡ "በቆሎውን ለመብላት ብዬ ትንሽ ቀዳዳ ሰርቼ ወደ ቅርጫቱ ውስጥ ገባሁ፤ አሁን በዚያ ቀዳዳ በኩል መውጣት አልቻልኩም።" አለ። ጥንቸሉም "ብዙ ስለበላህ ነው፤ ሆኖህ እስኪቀንስ ጠብቅ።" ብሎት እየሳቀ ሄደ።

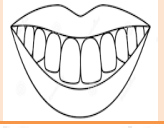

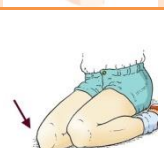
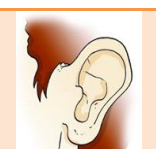

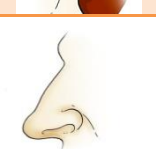
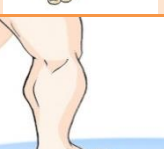
አማራጭ ያጣው አይጥ በቅርጫት ውስጥ እንዳለ እንቅልፍ ያዘው። በማግስቱ ጠዋት ሆዱ ቀንሷል። እሱ ግን ከቅርጫቱ ውስጥ መውጣት እንዳለበት ረስቶ ጥቂት ተጨማሪ በቆሎ መብላት ፈለገ። ስለዚህ በቆሎውን በልቶ ሆዱ በድጋሚ ተቆዘረ። ጠግቦ ከበላ እና ቁንጣን ከያዘው በኋላ ከቅርጫቱ ወጥቶ ማምለጥ እንዳለበት አስታወሰ። ግን የማይሆን ነገር ነው፤ አልቻለም፤ እናም በድጋሚ "ኦ! አሁንም ነገ እወጣለሁ።" ብሎ አሰበና ተኛ። ግን በቀጣዩ ቀን በዚያ የበቆሎ ቅርጫት በኩል ታልፍ የነበረው ድመቷ ነበረች። ምን ያጋጥመው ይሆን?

(ምንጭ፡- NeBeb ንብብ፡ Reading Platform ለንባብ ትምህርት እንዲያመች ተጣጥሞ የቀረበ)

ክፍለ ትምህርት ዘጠኝ

መናገር

የሚከተሉትን የሰውነት ክፍሎች በግእዝ ስያሜያቸው ምን እንደሚባሉ ካጠናችሁ በኋላ ለክፍል ጓደኞቻችሁ ተራ በተራ በቃል አቅርቡ።

የሰውነት ክፍሎች ስዕል	አማርኛ	ግእዝ	የሰውነት ክፍሎች ስዕል	አማርኛ	ግእዝ
	ራስ	ርእስ		አፍ	አፍ
	ፀጉር	ስእርት		ከንፈር	ከንፈር
	ፊት	ገጽ/መልታሕት		ጥርስ	ሥን
	ግንባር	ፍጽም		አገጭ	ሕልቅ
	ዓይን	ዓይን		ጣት	አፃብዕ
	ቅንድብ	ቀርነብ		ጉልበት	ብረክ
	ጆሮ	እዝን		እጅ	እድ
	አፍንጫ	አንፍ		እግር	እግር

(ምንጭ፡- መጽሐፈ ሰዋሰው ወግስ ወመዝገበ ቃላት ሐዲስ፤ 1948ዓ.ም)

የምዕራፍ ዘጠኝ የክለሳ ጥያቄዎች

1. ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ ፍቻቸውን ጻፉ።

ሃጫ	ደንብ	ገለጸ
ለሆሳስ	ስውር	ወጠነ

2. ጥገኛ መስተጻምሮችን በመጠቀም አምስት ዓረፍተ ነገሮችን መስርቱ።

3. የሚከተሉትን አገላለጾች አሟሉ።

ምሳሌ፡- ሎሚ የመሰለ ተረክዝ ካልን፡-

ሀ. ድሪ የመሰለ _____ እንላለን።

ለ. ሳንቃ የመሰለ _____ እንላለን።

ሐ. ብርሌ የመሰለ _____ እንላለን።

መ. አለንጋ የመሰለ _____ እንላለን።

4. ከሬዲዮ፣ ከቴሌቪዥን ወይም ከሌሎች የመገናኛ ብዙኃን የሰማችሁትን አስተማሪ መረጃ ከ5 እስከ 7 በሚሆኑ ነጠላ ዓረፍተነገሮች በመጠቀም በአንድ አንቀጽ ጽፋችሁ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አቅርቡ።

ምዕራፍ አስር (፲)

ንግድ

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት መጠናቀቅ በኋላ ተማሪዎች፡-

- አዳምጣችሁ በቡድን ውይይት ታደርጋላችሁ።
- ካነበባችሁት ጽሁፍ ውስጥ ከእያንዳንዱ አንቀጽ ዋናውን ሃሳብ ትለያላችሁ።
- በተሰጣችሁ ርእስ አንቀጽ ትጽፋላችሁ።
- ከአንድ በላይ ፍቺ ያላቸውን ቃላት ትፈልጋላችሁ።
- ቅጥዶቻችንን ተጠቅማችሁ ዐረፍተነገር ትመሰርታላችሁ።

ማዳመጥ

ንግድ

ክፍለ ትምህርት አንድ

የቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች

ሀ. ንግድ ማለት ምን ማለት ይመስላችኋል?

ለ. በምትኖሩበት አካባቢ የንግድ ተቋማት አሉ? ካሉ ምን ምን አይነት የንግድ ተቋማት እንደሆኑ ተናገሩ?

ሀ. ቀጥሎ ለቀረቡት ጥያቄዎች በምንባቡ መሠረት ትክክለኛውን መልስ በቃል አብራሩ።

1. አንድ ነጋዴ ትርፋማ ለመሆን ምን ማድረግ አለበት ትላላችሁ?
2. ነጋዴ ኪሳራ የማይገጥመው ምን ሲሆን ነው?
3. ደንበኛን በጥሩ ስነ-ምግባር ማስተናገድ ለምን የሚጠቅም ይመስላችኋል?
4. ገንዘብ ብቻ መኖሩ ለስኬት አያበቃም ሲል ምን ማለት እንደሆነ አብራሩ።
5. የንግድ ሥራ ለአንድ አገር የሚሰጠውን ጥቅም ተናገሩ።

ክፍለ ትምህርት ሁለት

ቃላት

ሀ. በ"ሀ" ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይቸውን ከ "ለ" ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

"ሀ"	"ለ"
1. መመዘኛ	ሀ. ችሎታ
2. አጋዥ	ለ. ማፍለቅ
3. መፈለግ	ሐ. መለኪያ
4. ማመንጨት	መ. መሻት
5. ክህሎት	ሠ. ደጋፊ

ለ. በ"ሀ" ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ከ"ለ" ረድፍ ተቃራኒያቸውን በመምረጥ አዛምዱ።

"ሀ"	"ለ"
1. አተረፈ	ሀ. ተጎጂ
2. ተጠቃሚ	ለ. ማዋረድ
3. ውጫዊ	ሐ. መንደል
4. ማክበር	መ. ከሰረ
5. መሟላት	ሠ. መውጣት
	ረ. ውስጣዊ

ክፍለ ትምህርት ሦስት

ጽሕፈት

ሀ. ከዚህ በታች በቀረበው የአንቀጽ ምሳሌ መሠረት የተከታዩን አንቀጽ ዋና መልዕክት (ሐሳብ) ጻፉ።

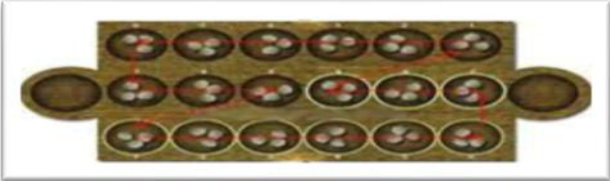
ምሳሌ፡-

እኛ ኢትዮጵያውያን በአብሮነት አኗኗራችን ከመሠረተናቸው ጠንካራ እሴቶቻችን መካከል አንዱ በሀዘን ጊዜ መደጋገፍ እና እርስ በእርስ መጽናናት ነው። ለዚህም ትልቁን ድርሻ የሚይዘው ደግሞ ማህበራዊ መሰባሰቢያችን የሆነው እድር ነው። እድር መግባት የሚያስከትለው ሃላፊነት እና ግዴታ እንዳለ ሆኖ ሰው ሆኖ የማይደሰት እንደሌለ ሁሉ ሃዘን የማይገጥመው የለም። ታዲያ በዚህ ጊዜ ያዘነ ሰው ከሃዘኑ እንዲላቀቅ ለማጽናናት ብሎም ከሃዘን ጋር ተያይዞ ለሚገጥመው ወጪ ድጋፍ እና አለው ባይነትን ከማህበረሰቡ የሚያገኝበት እርስ በእርስ የምንተጋገዝበት ትልቅ ኢትዮጵያዊ የማህበራዊ አብሮነት ማሳያ መሰባሰቢያችን የሆነው እድር ነው።

የአንቀጽ ዋና መልዕክት፡- የኢትዮጵያዊ አብሮነት ማሳያዎች ከሆኑት አንዱ እድር መሆኑን እና ያለውን ጠቀሜታ የሚያሳይ ማሳየት ነው።

1. ከዚህ በታች የተጻፉት አንቀጾች ዋና ሃሳባቸው ምንድን ነው?

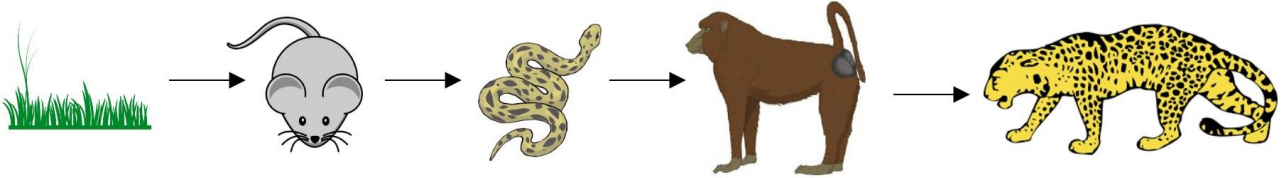
ገበጣ የኢትዮጵያ ባህላዊ ጨዋታ ነው። ይህን ጨዋታ ሁለት ሰዎች የሚጫወቱት ነው። በገበጣ ጨዋታ ህግ መሠረት ገበቴው ላይ 18 ጉድጎዶች ሲኖሩ የተወሰኑ ጠጠሮችም በየጉድጎዱ ይቀመጣሉ። የጨዋታው አላማ እንግዲህ የባላጋራን ጠጠሮች መብላት ነው። የባላጋራ ጠጠሮች ዜሮ ሲቀሩ ያንጊዜ ተጫዋቹ አሸነፈ ይባላል።

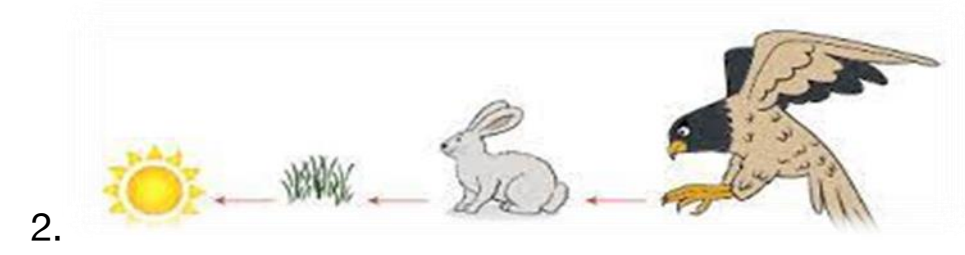
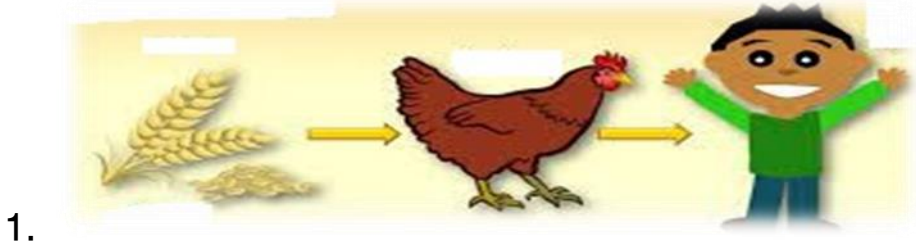
2. መደበኛ ትምህርትን ትምህርት ቤት ገብተን በመማር ሰዓት ኖሮት በሙያው ላይ የሰለጠኑ መምህራንን ተመድበውለት የሚሰጥ ትምህርት መደበኛ ትምህርት ይባላል። በአገራችን መደበኛ ትምህርት ከአጸደ ሕጻናት ጀምሮ እስከ ዩኒቨርሲቲ ድረስ የሚሰጥ ሲሆን ዋና አላማው ሰዎች የሚጠቀሙበትን እውቀት ማስጨበጥ ነው።

ለ. በምሳሌው መሠረት ከታች የተሰጠውን ምስል በመመልከት በእያንዳንድዱ ምስል አንዳንድ አንቀጽ ጻፉ።

ምሳሌ:-

ይህ ምስል የሚያሳየን የእንስሳቱን እና የዕጽዋቱን የምግብ ሰንሰለት ትስስር ነው። በትስስሩ መሠረት ሕይወት ካላቸው አራቱ ነገሮች መካከል በቅድሚያ እጽዋቱ ለመኖር የተለያዩ መዓድናትን እና ውሃን በስሩ አማካኝነት ከመሬት በማግኘት እና በፀሀይ ብርሃን ምግቡን በማዘጋጀት ያድጋል። አይጥ ደግሞ በሕይወት ለመቆየት እጽዋቱን ይበላል። ምክንያቱም አይጥ ሥጋ እና ዕፀዋትም ተመጋቢ በመሆኑ። በመቀጠል ሥጋ በል በሆነው እባብ አይጡ ይበላል። በተመሳሳይ እባብ ደግሞ በጭልፊት (አሞራ) ይበላል ማለት ነው።

ንባብ

መልካም ሰው

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

- ሀ. አንድ ሰው መልካም ሰው የሚባለው ምን አይነት ተግባራትን ሲፈጽም ነው?
- ለ. እናንተ የፈጸማችሁት መልካም ተግባር ካለ ተናገሩ?

ሱራፌል ይባላል። ሱራፌል በወልቂጤ ከተማ አስተዳደር ውስጥ ካሉ የትላልቅ ሆቴሎች ባለሀብቶች ውስጥ አንዱ ነው። ሱራፌል ከሆቴል ንግድ ሥራው ጎን ለጎን በበጎ አድራጎት እና በከተማ ልማታዊ ሥራዎች ላይም ይሳተፋል። ዛሬ ከደረሰበት ደረጃ ከመድረሱ በፊት ከልጅነቱ ጀምሮ በየመንገዱና በየመኪናው መስኮት እየዞረ

ማስቲካ፣ ሶፍት እና ብስኩት በመሸጥ የሚያገኘውን ትርፍ በማጠራቀም ዘወትር ቅዳሜ ቅዳሜ ባንክ እየሄደ ያስቀምጥ ነበር።

በዚህ ሁኔታ ለተከታታይ አምስት አመታት ያስቀመጠው ገንዘብ ስልሳ ሺህ ብር ደረሰለት። ከዚህ በኋላ "በዚህ ገንዘብ ተጨማሪ ሥራ ብሠራበት ይሻላል።" በሚል ባንክ ካጠራቀመው ስልሳ ሺህ ብር ላይ ሃምሳ ሺህ ብር በማውጣት በጥቃቅንና አነስተኛ ተደራጅቶ በተሰጠው ትንሽ ብረት በብረት የሆነች ቤት ውስጥ ቁርስ ቤት ከፈተ። በከፈተው ቁርስ ቤት እንደ ቡና፣ ሻይ፣ ወተት የመሳሰሉትን ትኩስ ነገሮችንና እንዲሁም ሽሮ፣ ፍርፍር፣ ብስኩት እና ዳቦ የምግብ ዓይነቶችን እያዘጋጀ መሥራት እና መሸጥ ጀመረ። የሚያዘጋጀውም ምግብ ጥራት ስለነበረው ከሩቅም ከቅርብም ደንበኛ በርካትነት ማለት ጀመረ። በሃምሳ ሺህ ብር የጀመረው ቁርስ ቤት ገቢውን ከማሳደግ አልፋ ከብዙ ሰዎች ጋር እንዲተዋወቅ አደረገችው።

ባለታሪኩ ካለው የስራ ፍላጎት በመነሳት ንግዱ የት ደረጃ የሚደርስ ይመስላችኋል?

ከጥቂት ዓመታት በኋላ ተጨማሪ ገንዘብ ከባንክ ብድር ወስዶ ከቁርስ ቤቷ በተጨማሪ ሰፊ ያለ ቤት ተከራይቶ የሆቴል ንግድ ሥራን ተያያዘው። ለወትሮውም ስሙጥርና ታታሪ የነበረው ሱራፌል ዝናውን የሰሙ ሰዎች ወደሆቴሉ መጉረፍ ጀመሩ። በሆቴል ሥራውም ከራሱ አልፎ በውስጡ ከሃያ በላይ ለሚሆኑ ወጣቶች የሥራ እድል መፍጠር ቻለ። ከመንግስት የሚጠየቀውን ግብርም በሰዓቱ ስለሚከፍል በየአመቱ በርካታ የምስክር ወረቀት ይሸለማል።

ትናንት በየመንገዱ ማስቲካና ሶፍት እያዞረ ሲሸጥ የነበረው ሱራፌል የሚያገኘውን ገቢ በአግባቡ በመቆጠቡ ዛሬ የትልቅ ሆቴል ባለቤት ለመሆን በቅቷል።

ሱራፌል ከንግድ ሥራው ጎን ለጎን በክፍለ ከተማው የሚገኙ ባለሀብቶችንና የመንግስት ባለስልጣናትን በማወያየት የህፃናት መርጃ ድርጅት የሚል የበጎ አድራጎት

ማሕበር አቋቁሟል። ከ150 በላይ የሚሆኑ ሕፃናትንም በሕፃናት መርጃ ድርጅቱ ውስጥ በማቀፍ ከዕለት ጉርሳቸው እስከ ዓመት ልብሳቸው አልፎ ተርፎም የትምህርት ቁሳቁሳቸውን ሁሉ ያሟላላቸዋል።

የተለያዩ የልማት ሥራዎች በሚሰሩበት ጊዜም የአካባቢውን ማህበረሰብ በማስተባበር በኩል የአንበሳውን ድርሻ ይወስዳል። በመሆኑም በዚህ ዓመት ለደረሰበት መልካም ውጤት ሽልማትን ተቀበለ።

ሀ. ቀጥሎ የቀረቡትን ጥያቄዎች በምንባቡ መሠረት በቃል መልሱ።

1. ሽልማት የተሰጠው ምን አይነት ሥራ ስለሠራ ነው?
2. ባለታሪኩ በልጅነቱ ምን አይነት ሥራ ይሠራ ነበር?
3. ገንዘብ መቆጠብ ለምን ይጠቅማል?
4. ሱራፌል ሕዝቡን በማስተባበር በኩል ያንበሳውን ድርሻ ይወስዳል ሲል ምን ለማለት ነው?

ክፍለ ትምህርት አምስት

መናገር

የምንባቡን ዋና መልዕክት ወይም ሐሳብ በአምስት ዓረፍተ ነገሮች አጠቃላችሁ ጻፉ። በመቀጠል ስለዋናው መልዕክት የቡድን ውይይት በማድረግ ለክፍል ጓደኞቻችሁ ተራ በተራ አቅርቡ።

ክፍለ ትምህርት ስድስት

ቃላት

ሀ. በ"ሀ" ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይቸውን ከ "ለ" ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

"ሀ"

"ለ"

1. መጉረፍ

ሀ. መልካም

2. ማቀፍ

ለ. ማጠራቀም

3. በጎ

ሐ. በብዛት መምጣት

4. በረከተ

መ. መያዝ

5. መቆጠብ

ሠ. በዛ

ለ. ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ጻፉ።

1. ልማት

4. አተረፈ

2. አወጣ

5. መቅረት

3. ዓመት

ክፍለ ትምህርት ሰባት

ጽሕፈት

ሀ. የሚከተሉት ቃላት ጠብቀውና ላልተው ሲነበቡ የሚያሳዩትን ትርጉም በዓረፍተ ነገር ውስጥ በመጠቀም አሳዩ።

ምሳሌ:-

✓ ከመጫወት ይልቅ ሥራችን በአግባቡ እንሥራ። (ሲጠብው = እናከናውን/እንተግብር)

✓ እንሥራ ከሸክላ አፈር የሚሠራ ቁስ ነው። (ሲላላ = ለውሃ መያዣነት የሚያገለግል ባህላዊ ቁስ)

1. ገዳም

3. ግጥም

2. ጥሬ

4. ወጥ

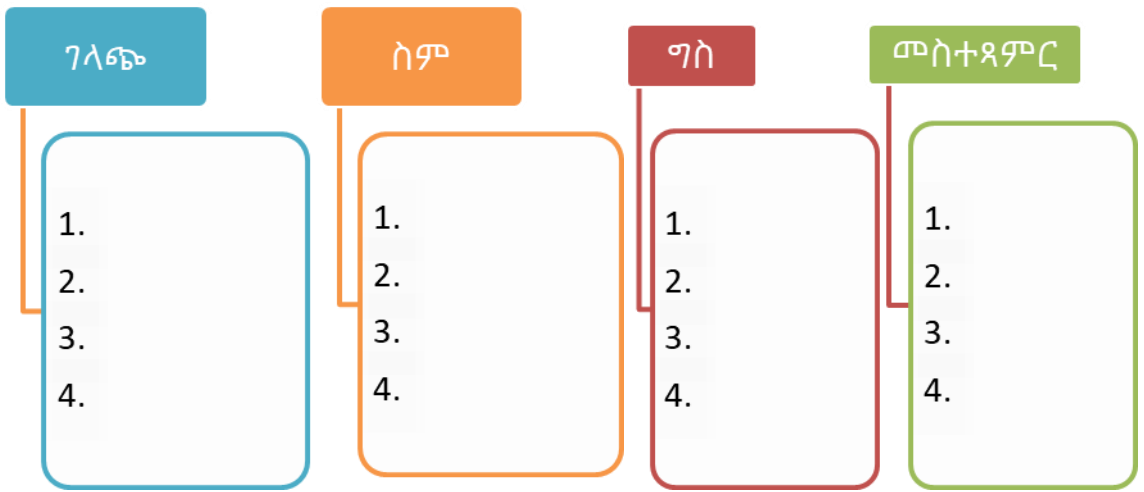
ለ. ከሚከተሉት ባለቅጥያ ቃላት ውስጥ ቅጥያዎችን ለይታችሁ ጻፉ።

ውጤታማ	ልብሰቸው	ግብዓት	መኪናዬ	ዶሮዎች	ሴትነት
		ቤታችን	ፈረሶች		

ምሳሌ:- ውጤታማ = ውጤት - ኣማ

ሐ. በሳጥኑ ውስጥ የተዘረዘሩትን ስም፣ ግስ፣ ቅፅል፣ እና መስተፃምር መሆናቸውን ለይታችሁ በየምድባቸው አስቀምጡ።

አተረፈ	ነጋዴ	ረጅም	ተራራ	ወይም
ገበያ	ጠይም	እና	አስተማረ	ገመጠ

መ. የሚከተሉትን ባለቅጥያ ቃላት በመጠቀም ዓረፍተነገር መስርቱ።

ምሳሌ፡- በመደርደሪያው ላይ በርካታ ሹካዎች ተቀምጠዋል።

ክፍለ ትምህርት ስምንት

ሠ. በምሳሌው መሠረት ሚከተሉት ቃላት በዓረፍተነገር ውስጥ ሲገቡ የሚሰጡትን የተለያዩ ትርጉም የሚያሳይ ዓረፍተ ነገር መስርቱ።

ማሳሌ፡- ደረሰ

✓ ወደቤቱ በጊዜ ደረሰ። (ትርጉሙ = በሰዓቱ ተመለሰ)

✓ መጽሀፍ ደረሰ። (ትርጉሙ = ጻፈ)

1. ጠላ

3. ሳሳ

5. ቀጠፈ

ፈ. ከታች የቀረበውን አንቀፅ በማንበብ አራት ነጠላ ዓረፍተነገሮችን አውጡ።

አርባምንጭ

አርባ ምንጭ በደቡብ ክልል ከሚገኙ የፍራፍሬ ቦታዎች አንዱ ነው። በዚህ አካባቢ በስፋት ሙዝ ይመረታል። ነጋዴውም ከተለያዩ ቦታዎች በመምጣት በስፋት ሙዝ ይገዛል፤ በመኪና በመጫንም በአገሪቱ ላሉ የተለያዩ አካባቢዎች ያዳርሳሉ። በአሁን ሰአት በአገራችን በተለያዩ አካባቢዎች በስፋት ገበያ ላይ የምናገኘው ይህንኑ የአርባ ምንጭ ሙዝ ነው። በተጨማሪም በዚህ ዞን የአፕል ምርት በስፋት ይመረታል። አረሶ አደሩም ፍራፍሬዎችን በማምረት በከፍተኛ ሁኔታ ተጠቃሚ እየሆነ ይገኛል። ይህም የሚያሳየው አርሶ አደሩ ጠንክሮ ከሠራ በብዙ መንገድ ተጠቃሚ መሆን እንደሚችል ነው።

ምሳሌ:- በአርባምንጭ በስፋት ሙዝ ይመረታል።

ክፍለ ትምህርት ዘጠኝ

አቀላጥፎ ማንበብ

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሠረት የሚከተለውን ለአቀላጥፎ ማንበብ የተዘጋጀ አንቀጽ አንብቡ።

አህያና ውሻ

በአንድ ቤት ውስጥ የሚኖሩ አንድ ውሻና አንድ አህያ ነበሩ። ከዕለታት አንድ ቀን አህያዋ ለውሻው እንዲህ አለችው። «እኔ ሥራ ስለበዛብኝና እዚህ ቤት መኖር ስለሰለቸኝ ልጠፋ ነው።» ብላ አማክረችው። ውሻውም ካዳመጣት በኋላ «እኔም እዚህ ቤት መኖር ሰልቸቶኛልና አብሬሽ መጥፋት እፈልጋለሁ።» አላት። በዚህም ተስማምተው ሁለቱም ጉዟቸውን ጀመሩ። ብዙ ርቀት ከተጓዙ በኋላ ፀሀይ እየጠለቀች ምሽቱ እየገፋ ሲመጣ አንድ ሣር ያለበት ሜዳ ላይ ደረሱ። አህያዋም እርሷት ስለነበረ ሣር መጋጥ ጀመረች። ውሻውን የሚበላ ነገር ስላላገኘ ሜዳው ላይ ተቀመጠ።

አህያዋ ብዙ ሣር ግጣ ከጠገበች በኋላ ለውሻው «አንዴ ላናፋ ነው።» አለችው። ውሻውም «ምን ነካሽ ካናፋሽ በጅብ መበላትሽ ነውና ይቅርብሽ።» ቢላትም ሜዳውን እየዞረች ካናፋች በኋላ በድጋሚ ሣር መጋጥ ቀጠለች። ለሁለተኛ ጊዜም ስትጠግብ ለውሻው «ላናፋ ነው።» ብላው ሜዳውን እየዞረች አናፍታ ስትጨርስ ሣር መጋጧን ቀጠለች። አሁንም ጥቂት ጊዜ ከቆየች በኋላ ውሻውን «እባክህን ፍቀድልኝና ለመጨረሻ ጊዜ ላናፋ።» አለችው። ውሻው ግን «ተይ የመጀመሪያው ማናፋት ለጅቡ መጥሪያ፤ ሁለተኛው ደግሞ ጅቡን ማቅረቢያ፤ በሶስተኛው ግን መበላትሽ ነውና ይቅርብሽ።» አላት። አህያዋ ግን ምንም አይመጣም ብላ ሜዳውን እየዞረች ድምጿን ከፍ አድርጋ ስታናፋ ጅቡ ዘሎ ሆኗን ዘርግፎ ገደላት። ውሻውም በአህያዋ መበላት በጣም ደንግጦና ባደረጉት ነገር ተጸጽቶ ወደ ቤቱ ተመለሰ።

የምዕራፍ አስር የክለሳ ጥያቄዎች

1. ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ እና ተቃራኒ ፍቻቸውን ጻፉ።
በመቀጠልም ዓረፍተነገር መሥርቱባቸው።

ዘመድ	አጣላ	አንጋጠጠ
አቀረበ	ሰባ	መራራ

2. የሚከተሉትን ቃላት በዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ሲገቡ የሚኖራቸውን የተለያዩ ትርጉም የሚያሳይ ዓረፍተ ነገር መሥርቱ፡-

ሀ. ቆረቆረ

ለ. ሰፊ

ሐ. ገዛ

መ ምሳ

ሠ. አረረ

3. የንባብ ጥቅምን የተመለከተ ከ5-7 ኣረፍተ ነገሮችን የያዘ አንቀጽ ጽፋችሁ ለክፍል ጓደኞቻህ አንብቡ።

ቃላት ከነፍቻቸው

ህቡዕ	ድብቅ፣ ምስጢራ፣ ይፋ ያልሆነ
ለቀቀ	በስድ አሳደገ፣ አባለገ፣ ፈታ፣ ነፃ አደረገ፣ ተወ
ለተመ	በኃይል አጋጨ፣ መታ
ለገሰ	ቸረ፣ ናኘ፣ ሰጠ
ሊቅ	በትምህርት የበሰል፣ የተራቀቀ ሙሁር፣ አዋቂ
ላቀ	በለጠ፣ አደገ፣ በረታ፣ ክፍ አለ
መለሎ	ቀጥ ያለ፣ ረዥም፣ ሽንቅጥ ያለ፣ መዘዘ
መረን	ስድ፣ ልቅ፣ አግድም አደግ፣ ባለጌ፣ ያልተቀጣ
መሰሪ	ሸረኛ፣ ተንኮለኛ፣ ለበጎም ለክፋም ነገር የሚጠበብ
መርሃ-ግብር	የሥራ መመሪያ፣ ዕቅድ፣ ፕሮግራም
መሻት	መፈለግ፣ መፍቀድ፣ መመኘት
መነመነ	ከሳ፣ ቀጠነ፣ ሞገገ፣ ኮሰመነ፣ ሚሸሸ
መነዘረ	ሸረፈ፣ ተነተነ፣ ለወጠ፣ በተነ
መዘንጋ	መርሳት
ረግረግ	ውሃማ ቦታ
ራራ	አዘነ፣ ማረ፣ ይቅር አለ
ራሰ	ረጠበ፣ ተነከረ

ሰለቸ	ታከተ፣ ተንገፈገፈ፣ ተማረረ፣ ተንገሸገሸ
ሰመረ	አማረ፣ ተዋጣ፣ ተሳካ፣ ወደደ
ሰረገ ገባ	ደገሰ፣ ዳረ፣ ሰመጠ፣ ወደውስጥ ገባ፣ ወደመሬት ውስጥ
ሲሳይ	እህል፣ ምግብ፣ ሃብት፣ አዳኛ፣ በረከት
ሳንቃ	ለበር መዝጊያ የሚሆን ጠፍጣፋ እንጨት
ሸመተ	ገዛ፣ ገበየ፣ ለወጠ፣ አተረፈ
ቀላቀለ	አደባለቀ፣ አገናኘ፣ ቀየጠ
ቀማኛ	ወንበዴ፣ ዘራፊ፣ የሚነጥቅ
ቅርስ	የሰው፣ የእንስሳት፣ የዕዕዋት ቅሪት፣ የተጠራቀመ ሃብት
በለጸገ	ከበረ፣ ሐብታም ሆነ
ተመረቀ	ተባረከ፣ በረከት አገኘ
ተጋ	ፈጠነ፣ ነቃ፣ በረታ፣ ጎበዘ፣ ታተረ፣ ከስንፍና ራቀ
ታነፀ	ተገነባ፣ ተቀረፀ
ትሁት	ቅን፣ ገር፣ ታዛዥ፣ ስነ-ስርዓት አክባሪ
ነሰነሰ	ጎዘጎዘ፣ በተነ፣ ረጨ፣ ዘረዘረ
ይፋ	ግልፅ
ንዋይ	ሀብት፣ ንብረት
አለቃ	መሪ፣ ሹም፣ ዋና፣ ሊቅ፣ አዋቂ

አላመጠ	አኘከ፣ አደቀቀ፣ በላ፣ ስም አጠፋ፣ አማ
አላቀቀ	ለያየ፣ በታተነ፣ ገነጣጠለ
አርዓያ	ምሳሌ፣ አብነት፣ አምሳል፣ የመልካም ምሳሌ
አበረከተ	ሰጠ፣ አበዛ
አያሌ	በጣም ብዙ፣ በርካታ
አናፋ	ጮኸ(ለአህያ)፣ ጉራውን ነዛ
አንቱታ	ከበሬታ
ወላወለ	አመነታ፣ ተጠራጠረ፣ አፀዳዳ፣ ጠራረገ
ውብ	ቆንጆ፣ ያማረ፣ ለዛ ያለው
ዛለ	ደከመ፣ ተልፈሰፈሰ፣ አቅም አጣ
ደባ	ተንኮል፣ ሴራ፣ ክፋት
ደንበኛ	ታማን፣ ዘወትር ካንድ መደብር እቃ የሚገዛ
ደጎመ	ረዳ፣ ደገፈ፣ በጎደለ ሞላ
ድል	ማሸነፍ፣ አሸናፊነት
ጀብድ	ጀግንነት፣ ደፋር
ጃጀ	አረጀ፣ አፈጀ፣ ሸመገለ
ገበያ	መግዣ፣ መሸጫ፣ የንግድ ልውውጥ የሚካሄድበት ቦታ
ገባር	መጋቢ

ጦስ	ምክንያት፣ መዘዝ፣ ሰበብ፣ችግር
ጫና	ከባድ ሽክም፣ ጭቆና
ጮሌ	ብልጥ፣ ፈጣን
ፀዳ	ንፁህ ሆነ፣ ነፃ
ፀፀት	ሐዘን፣ ንስሐ፣ ትካዜ፣ የቁጭት ስሜት
ፅናት	ጥንካሬ፣ ብራታት
ፈተነ	ሞክረ፣ ፈተሽ
ፈፀመ	ጨረሰ፣ ቋጨ፣ አጠናቀቀ፣ አደረገ፣ ሠራ
ፌሽታ	የደስታ መግለጫ
ፍርድ	ብይን፣ ዳኝነት፣ ውሳኔ፣ ፍትህ
ፍቅር	መውደድ፣ ግብቡ፣ ስምሙ፣ እጅግ በጣም ጥልቅ የሆነ መዋደድ

ዋቢ ጽሑፎች

ለማ ጉያ (1995 ዓ.ም):: ያላስተማሪ የሥዕል ትምህርት መማሪያ መጽሀፍ::
አ.አበባ፤ አርቲስቲክ ማተሚያ ድርጅት::

መጽሐፈ ሰዋስው ወግስ ወመዝገበ ቃላት ሐዲስ፤ (1948ዓ.ም):: በአርቲስቲክ ማተሚያቤት ታተመ::

ሺ.በሺ. ለማ(2007ዓ.ም):: አርዳያዎቹ:: ሜጋ አሳታሚ እና ማከፋፈያ ኃ/የተ/የግ/ማኅበር::

በትምህርት ቤቶች የመንገድ ትራፊክ ደህንነት ማኑዋል::(2011 ዓ.ም):: ንቁ በርታ ማተሚያ ቤት::

በትምህርት ሚኒስቴር እና በአማራ ብሄራዊ ክልላዊ መንግሥት ትምህርት ቢሮ የጋራ ትብብር:: (2009 ዓ.ም):: አጋዥ መጽሀፍ ለንባብ ትምህርት::

በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር፣የታላቁ የኢትዮጵያ ህዳሴ ግድብ ግንባታ ህዝባዊ ተሳትፎ ማስተባበሪያ ፅ/ቤት::(2013ዓ.ም):: ዝክረ ህዳሴ:: አዲስ አበባ::

በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ትምህርት-ቢሮ(2004ዓ.ም):: የ4ኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ የተማሪ መጽሐፍ::አል-ጉርኤር አሳታሚ እና አከፋፋይ::

በፎረም ሶሻል ስተዲስ እና በብሪቲሽ ኤምባሲ.(በ2007ዓ.ም):: የሕዝብ አገልግሎቶች አሰጣጥ በአዲስ አበባ

ባህሩ ዘርጋው (1994 ዓ.ም):: ዘርጋው መለስተኛ የአማርኛ መዝገበቃላት:: ርኅቦት ሚዲያዎች::

ባዬ ይማም (2004 ዓ.ም):: አጭርና ቀላል የአማርኛ ሰዎስው:: አልፋ ፕሪንተር::

ብርሃኑ ሀብተማሪያም(1997ዓ.ም):: ውሃ ሕይወት ነው:: በት.መ.ማ.ማ.ድ ታተመ ተክለማርያም ፋንታዬ(1964ዓ.ም):: ጥገተ ጥበብ ዘሥነ-ጽሑፍ:: ሴንተራል ማተሚያ ቤት::

ቱሪዝም አዲስ 6ኛ ዓመት፣ ቁጥር 8፣ (2001ዓ.ም):: አዲስ አበባ::

አዲስ ዘመን ጋዜጣ (2011 ዓ.ም):: 78ኛ ዓመት፣ መጋቢት 1:: ቁጥር 181::

አዲስ ዘመን (2011ዓ.ም):: 78ኛ ዓመት ፣ መጋቢት 23ቁጥር 203::

አዲስ ዘመን ጋሜጣ (2012 ዓ.ም):: 79ኛ ዓመት ሚያዚያ 7፣ ቁጥር 217::

የኢትዮጵያ ሬድዮ ለ80ኛ ዓመት የተዘጋጀ ልዩ መጽሔት (2013ዓ.ም)::

እሸቱ አሰፋ::(2000ዓ.ም):: ፕላኔቶችና ሌሎች የሰማይት አካላት::

ከህጻናት መዝሙር ላይ ተወሰደ ያልታተመ

ዳንኔል ወርቁ(2011ዓ.ም):: የጣና አቤቱታ:: ወርልድ ቪዥን::

----- (2011ዓ.ም):: ወርቃማው ዓሣ:: ወርልድ ቪዥን ኢትዮጵያ::

ፈቃደ አዘዘ (1991ዓ.ም):: የስነ-ቃል መምሪያ

አማርኛ የፊደል ገበታ

ግዕዝ	ካዕብ	ሣልስ	ራብዕ	ኃምስ	ሳድስ	ሳብዕ
ሀ	ሁ	ሂ	ሃ	ሄ	ህ	ሆ
ለ	ሉ	ሊ	ላ	ሌ	ል	ሎ
ሐ	ሑ	ሒ	ሓ	ሔ	ሕ	ሐ
መ	ሙ	ሚ	ማ	ሜ	ም	ሞ
ሠ	ሡ	ሢ	ሣ	ሤ	ሥ	ሦ
ረ	ሩ	ሪ	ሪ	ሪ	ር	ሮ
ሰ	ሱ	ሲ	ሳ	ሴ	ስ	ሶ
ሸ	ሹ	ሺ	ሻ	ሼ	ሽ	ሾ
ቀ	ቁ	ቂ	ቃ	ቄ	ቅ	ቆ
በ	ቡ	ቢ	ባ	ቤ	ብ	ቦ
ተ	ቱ	ቲ	ታ	ቲ	ት	ቶ
ቸ	ቹ	ቺ	ቻ	ቼ	ች	ቸ
ኀ	ኁ	ኂ	ኃ	ኄ	ኅ	ኆ
ነ	ኑ	ኒ	ና	ኔ	ነ	ኖ
ኘ	ኙ	ኚ	ኛ	ኜ	ኝ	ኞ
አ	አ	አ	አ	አ	አ	አ
ከ	ከ	ከ	ከ	ከ	ከ	ከ
ኸ	ኸ	ኸ	ኸ	ኸ	ኸ	ኸ
ወ	ወ	ወ	ወ	ወ	ወ	ወ
ዐ	ዐ	ዐ	ዐ	ዐ	ዐ	ዐ
ዘ	ዘ	ዘ	ዘ	ዘ	ዘ	ዘ
ዠ	ዠ	ዠ	ዠ	ዠ	ዠ	ዠ

የ	ዩ	ዪ	ያ	ዬ	ይ	ዮ
ደ	ዱ	ዲ	ዳ	ዴ	ድ	ዶ
ጀ	ጁ	ጂ	ጃ	ጄ	ጅ	ጆ
ገ	ገ፡	ገ።	ገ፣	ገ፤	ገ፥	ገ፦
ጠ	ጡ	ጢ	ጣ	ጤ	ጥ	ጦ
ጨ	ጨ፡	ጨ።	ጨ፣	ጨ፤	ጨ፥	ጨ፦
ጸ	ጹ	ጺ	ጻ	ጼ	ጽ	ጾ
ጸ	ጹ	ጺ	ጻ	ጼ	ጽ	ጾ
ፀ	ፀ፡	ፀ።	ፀ፣	ፀ፤	ፀ፥	ፀ፦
ፈ	ፋ	ፊ	ፋ	ፈ	ፍ	ፎ
ፐ	ፑ	ፒ	ፓ	ፔ	ፕ	ፖ
ቨ	ቩ	ቪ	ቫ	ቬ	ቭ	ቮ

የፊደል ቅደም ተከተል

ሀ. የመጀመሪያ ፊደል = ግዕዝ

ሁ. ሁለተኛ ፊደል = ካዕብ

ሂ. ሶስተኛ ፊደል = ሳልስ

ሃ. አራተኛ ፊደል = ራብዕ

ሄ. አምስተኛ ፊደል = ሀምስ

ህ. ስድስተኛ ፊደል = ሳድስ

ሆ. ሰባተኛ ፊደል = ሳብዕ

የኢትዮጵያ ቁጥሮች

፩	1	፪	2	፫	3	፬	4	፭	5	፮	6	፯	7	፰	8	፱	9	፲	10
፲፩		፲፪		፲፫		፲፬		፲፭		፲፮		፲፯		፲፰		፲፱		፳	20
፳፩		፳፪		፳፫		፳፬		፳፭		፳፮		፳፯		፳፰		፳፱		፴	30
፴፩		፴፪		፴፫		፴፬		፴፭		፴፮		፴፯		፴፰		፴፱		፵	40
፵፩		፵፪		፵፫		፵፬		፵፭		፵፮		፵፯		፵፰		፵፱		፶	50
፶፩		፶፪		፶፫		፶፬		፶፭		፶፮		፶፯		፶፰		፶፱		፷	60
፷፩		፷፪		፷፫		፷፬		፷፭		፷፮		፷፯		፷፰		፷፱		፸	70
፸፩		፸፪		፸፫		፸፬		፸፭		፸፮		፸፯		፸፰		፸፱		፹	80
፹፩		፹፪		፹፫		፹፬		፹፭		፹፮		፹፯		፹፰		፹፱		፺	90
፺፩		፺፪		፺፫		፺፬		፺፭		፺፮		፺፯		፺፰		፺፱		፻	100

፻	100	፳፻	2000
፪፻	200	፴፻	3000
፫፻	300	፵፻	4000
፬፻	400	፶፻	5000
፭፻	500	፷፻	6000
፮፻	600	፸፻	7000
፯፻	700	፹፻	8000
፰፻	800	፺፻	9000
፱፻	900	፺፻፻	10000
፲፻	1000	፺፻፻፻	1000000